
Implementeringsbarrierer forbundet med vedvarende energianlæg på land

Speciale 4. semester kandidat - 2024
Gruppe 9

Aalborg Universitet
Surveying, Planning and Land Management

AALBORG UNIVERSITET
STUDENTERRAPPORT

**Surveying, Planning and Land
Management**
Aalborg Universitet

Titel:

Implementeringsbarrierer forbundet med vedvarende energianlæg på land

Tema:

Specialeprojekt på uddannelsen Surveying, Planning and Land Management

Projektperiode:

Forårssemester 2024

Projektgruppe:

Gruppe 9

Deltagere:

Jakob Mathias Jensen
Marko Birk Nielsen

Vejleder:

Michael Tophøj Sørensen

Afleveringsdato: 7. juni 2024

Abstract:

Dette speciale omhandler implementeringsbarrierer forbundet med VE-anlæg. Specialet tager udgangspunkt i det fastsatte mål om en firedobling af elproduktionen fra sol og vind på land i 2030. I projektet analyseres forskellige forhold relateret hertil - heriblandt fastlæggelse af målsætninger, anvendelsen af virkemidler, opbygningen af det politiske system, relaterede adressater og effekten af implementeringen. Til dette er der udarbejdet tre planskitser, som lægger op til en vurdering af, hvilke tilgange der kan anvendes for at opnå de fastsatte politiske mål. Ifm. planskitserne er der afholdt interviews med medarbejdere i Eurowind Energy A/S, en professor i energiplanlægning ved AAU og en medarbejder i Energistyrelsen. Til sidst er der udarbejdet en konklusion på resultaterne af specialet samt en perspektivering om fremtiden forbundet med VE-anlæg.

Forord

Dette projekt er udarbejdet på 4. semester af kandidatuddannelsen Surveying, Planning and Land Management og omhandler de implementeringsbarrierer, som er forbundet med vedvarende energianlæg på land. Projektet er udarbejdet i perioden 1. februar til 7. juni 2024. Selve projektet er udarbejdet af Jakob Mathias Jensen og Marko Birk Nielsen.

Projektet er opbygget ved, at Kapitel 1 fungerer som en indflyvning til projektets emne, og de forhold som relaterer sig hertil. Herefter, i Kapitel 2, uddybes de metodologiske overvejelser forbundet med projektet samt nærmere indhold af de emner, der relaterer sig til den udarbejdede problemformulering i Kapitel 1. Herefter vil det i Kapitel 3-7 blive undersøgt, hvilke implementeringsbarrierer der gør sig gældende for forskellige delelementer for planlægningen af vedvarende energianlæg. I Kapitel 8 beskrives tre planskitser, som udgør forslag til forskellige fremgangsmåder ifm. realiseringen af målet om en firedobling af elproduktionen fra solcelleanlæg og vindmøller i 2030 (herefter omtalt som "firedoblingsmålet"). Sidst i projektet vil der være en konklusion på de opnåede resultater forbundet med projektet samt en perspektivering til hvordan emnet kan undersøges yderligere. Bagerst i projektet er Bilag at finde, hvor indhold forbundet med udregninger, interviewguide, interviewreferat mm. er placeret.

Undervejs i projektet anvendes der eksempler fra Eurowind Energy A/S som forklarer og uddyber relevante forhold relateret til projektet. Disse står i indrykket tekst (med blå skrift), så det tydeligt fremgår, at det adskiller sig fra de resterende tekststykker. I Kapitel 2 beskrives det nærmere, hvordan disse er anvendt og håndteret.

En generel implementeringsbarriere forbundet med projektet er udbygningen af elinfrastrukturen, hvilket ikke er noget projektgruppen nærmere dykke ned i, da projektemnet i højere grad relaterer sig til implementeringsbarrierer forbundet

med arealregulering.

Projektet er udformet med udgangspunkt i gældende lovgivning og eksisterende lovforslag, hvorfor der ved aflevering er behandlet lovtekster til og med ikrafttrædelsesdato 1. juli 2024. Der er i projektet taget udgangspunkt i den juridiske og politiske situation, der var gældende 1. april 2024.

Til sidst skal der lyde en stor tak til vejleder Michael Tophøj Sørensen for god sparring og vejledning under hele projektperioden. Desuden skal der lyde en tak til Nina Bødker (landinspektør hos EWE), Toke Rinfeldt Iversen (landinspektør hos EWE), Søren Klinge (rådgiver relateret til politiske forhold hos EWE), Brian Vad (professor ved Aalborg Universitet) samt Søren Halkier (teamleder ved Energistyrelsen) for at opstille til interview.

Indhold

Forord	iii
1 Indledning	1
2 Metodologi	9
2.1 Projektstruktur	10
2.2 Juridisk metode	12
2.3 Eurowind Energy A/S	13
2.4 Litteratursøgning	14
2.5 Implementeringsteori	16
2.5.1 Winters model	16
2.5.2 Basses model	19
2.6 Interviewmetode	22
2.7 Kvalitativ tekstanalyse	24
2.8 Perspektiveringer til Tyskland	25
3 Målsætning	27
3.1 Klimaaf tale	28
3.2 Firedobling af VE på land	29
3.3 Mål i Klimaloven	31
3.4 Mål i Energiparkloven	32
3.5 Symbolpolitik forbundet med de nævnte tiltag	33
3.6 Opsamling	34
4 Virkemidler	37
4.1 REDIII: VE-direktivet	37
4.1.1 Habitat- og Fuglebeskyttelsesområder	39
4.1.2 Nødretsforordningen	39
4.2 Dansk lovgivning	41
4.2.1 Klimaloven	41

4.2.2	VE-loven	42
4.2.3	Miljøvurderingsloven	43
4.2.4	Planloven	44
4.2.5	Naturbeskyttelsesloven	46
4.2.6	Lov om Statsligt Udpegede Energiparker (Energiparkloven) .	47
4.2.7	Museumsloven	48
4.3	Implementeringsbarrierer	49
4.4	Opsamling	50
5	Opbygning	53
5.1	Arealforvaltningen mellem stat og kommune	53
5.2	Energiparkloven	54
5.3	Den Nationale Enerikrisestab (NEKST)	59
5.4	Opsamling	60
6	Adressat	61
6.1	Lodsejer	61
6.2	Nabo og øvrige borgere	63
6.3	Kommunerne	64
6.4	Private virksomheder	65
6.5	Opsamling	67
7	Effekten	69
7.1	Opsamling og yderligere overvejelser	72
8	Planskitser	75
9	Interview om implementeringsbarrierer	85
9.1	Implementeringsbarrierer	85
9.1.1	Tid og rum	86
9.1.2	Konfliktende arealregulering, andre interesser og ressourcer	87
9.2	Stillingtagen til firedoblingsmålet	92
9.3	Opsamling	94

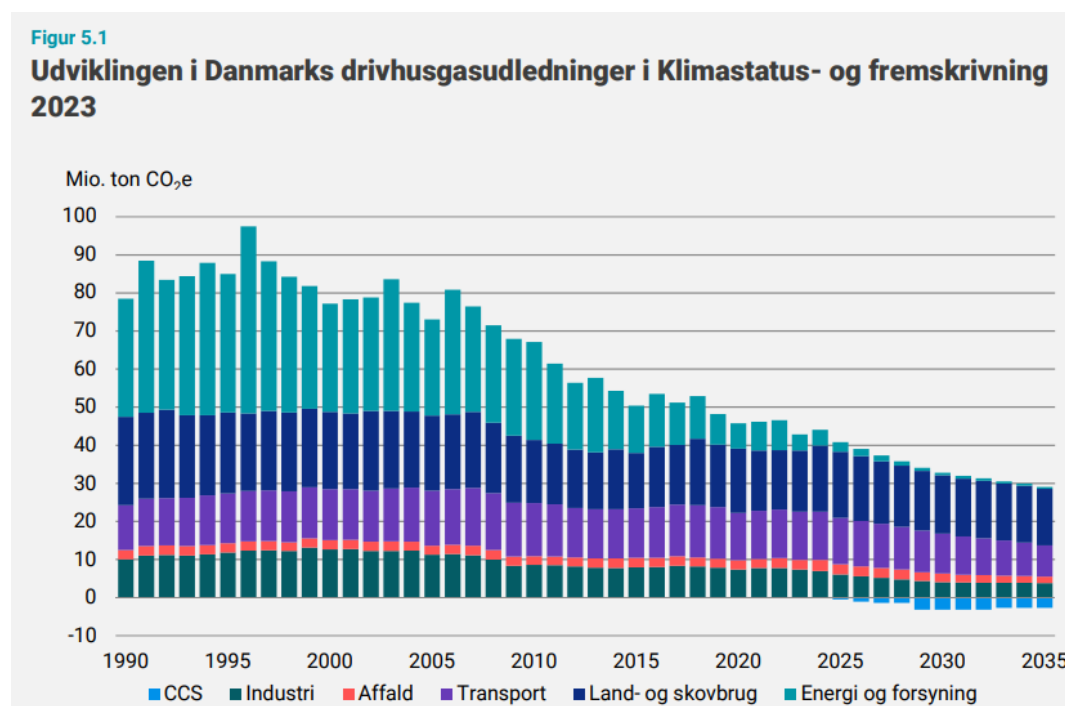
Indhold	vii
10 Kritisk vurdering	97
10.1 Kritisk vurdering af den centralistiske plan	97
10.2 Kritisk vurdering af den decentralistiske plan	101
10.3 Opsamling	105
11 Konklusion	109
11.1 Perspektivering	113
Litteraturliste	115
A Udregninger for CO2-reduktion	119
B Litteratursøgning	121
C Interviewguide	143
C.1 Interviewguide for interview med tre medarbejdere fra Eurowind Energy A/S	143
C.2 Interviewguide for interview med professor i energiplanlægning Bri- an Vad fra Aalborg Universitet	145
C.3 Interviewguide for interview med medarbejder fra Energistyrelsen .	146
D Referat af interview med tre medarbejdere fra Eurowind Energy A/S	149
E Referat af interview med professor i energiplanlægning Brian Vad fra Aalborg Universitet	161
F Referat af interview med medarbejder fra Energistyrelsen	171

1 | Indledning

Dette projekts overordnede kontekst er indlejret i Parisaftalen. Aftalen indeholder generelle retningslinjer for de underskrivende landes udarbejdelse af nationale klimabidrag mhp. at nedbringe deres drivhusgasudledning (Klima- Energi- og Forsyningsministeriet, u.d.). I forlængelse heraf har EU vedtaget REDIII (VE-direktivet) som sætter et mål om CO₂-reduktion på 55% i 2030, og hertil også en målsætning om at 45% af den producerede energi kommer fra grønne energikilder. I Danmark er målet sat højere, da der ønskes en CO₂-reduktion på 70% i 2030. Dette fremgår af den seneste ændring af Klimalovens formålsparagraf (§ 1) den 13. december 2021 (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2021). Hertil har Danmark også en ambition om at opnå en firedobling i elproduktionen fra sol og vind på land i 2030 ("firedoblingsmålet") (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2022b, s. 2). Firedoblingen udgør et centralt element for projektet, og fra VE-direktivet er der en række værktøjer som skal og kan bringes i spil for at nå både EU-mål, men også de nationale mål, da de delvist hænger sammen.

I Danmark er der, som nævnt, politisk blevet sat et mål om, at der i 2030 skal være en reduktion af drivhusgasudledningen med 70%. Dette er et højere mål end det EU generelt har fastsat for medlemslandene. Begge procentvise reduktioner i drivhusgasudledningen er sat i forhold til 1990-tal for drivhusgasudledning. I forlængelse heraf er det samlede mål dog stadig, at der skal opnås klimaneutralitet i 2050. (Energistyrelsen, 2024)

For at nå i mål med en reduktion af 70% af drivhusgasudledningen mangler der at blive besparet cirka 17 millioner tons CO₂ årligt. Klimafremskrivningen fremgår af nedenstående figur (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2023a):

Figur 1.1: Klimafremskrivning 2023 udarbejdet af Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2023a, s. 45)

På nuværende tidspunkt skønnes det, at regeringens klimaprogram vil resultere i en reduktion på omkring 63% i 2030, hvilket vil betyde, at Danmark er nået 9/10 af vejen, og derved vil der mangle en besparelse på 5,4 millioner tons CO₂ for at indfri målet for det år (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2023b).

Ambitionen om at firedoble elproduktionen fra solcelleanlæg og vindmøller på land i år 2030 stammer fra Danmark Kan Mere II præsenteret i april 2022 (Sjøgren, u.d.[a], s. 18). Målet om firedoblingen indgik i en klimaaftale indgået mellem forskellige parter i Folketinget i juni 2022 (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2022b, s. 2). Udbygningen kan komme til at spille en væsentlig rolle i redueringen af drivhusgasudledningen inden 2030. For at firedoblingen kan realiseres, kan der eksempelvis ske en tidobling af kapaciteten for solceller fra ca. 2 GW til 20 GW i 2030, og hertil næsten en fordobling af produktionen for landvind fra ca. 4,7 GW til ca. 8,2 GW inden 2030. (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2022a, s. 3)

For at nå dette mål om en firedobling blev der igangsat et arbejde med at udpege nationale energiparker, hvilket i efteråret 2023 resulterede i et udspil med 32 nationale energiparker. I forlængelse af dette skal der udarbejdes Lov om statsligt udpegede energiparker (herefter omtalt "Energiparkloven"), som kan være med til at give de muligheder der skal til for at realisere energiparkerne (Plan- og Land-distriktsstyrelsen, 2023b, s. 2). Indsatsen med de nationale energiparker skal være med til at nå dette mål mhp. at fremme realiseringen af firedoblingsmålet og i forlængelse heraf reduktionen af drivhusgasudledninger.

Selve plan- og miljøvurderingsprocessen for planlægning af VE-anlæg på land tager minimum 1½ år før der opnås en § 25-tilladelse¹. Det er særligt arbejdet med plangrundlaget samt miljøvurderingen der tager tid at få udarbejdet og godkendt. Herefter er det muligt, at projektet forsinkes, hvis § 25-tilladelsen bliver påklaget. Efterfølgende skal der opnås byggetilladelse før arbejdet med opførsel af anlægget kan påbegyndes, og til en park står færdigbygget går der yderligere cirka 1 år. Dernæst skal parken nettilsluttes, og her kan det i nogle tilfælde ske med det samme, men i andre tilfælde afventes nettilslutning. På nuværende tidspunkt kan en lang række parker først nettilsluttes i perioden 2028-2030 på grund af den udbygning, der er af elnettet i Danmark i øjeblikket. Hertil udledes der CO₂, når materialer til solceller og vindmøller produceres, og overordnet tager det 6-10 måneder før en vindmølle er i energibalance (VidenOmVind, u.d.[a]). For solceller er der dog andre forhold som skal tages med i beregningen, da solcelleparker kræver flere transformerstationer samt andre tekniske anlæg.

Med udgangspunkt i dette er betydningen af en fuld implementering af de nationale energiparker beregnet mht. deres CO₂-reducerende virkning og de manglende 5,4 millioner tons CO₂, som blev beskrevet ovenfor. Det er her udregnet, at en fuld implementering af energiparkerne vil resultere i en reduktion på 3.258.200 tons CO₂. Udregningerne for dette estimat fremgår af Bilag A.

Ved implementeringen af alle 32 nationale energiparker vil der ud fra disse be-

¹Dette er en godkendelse af en plan, et program eller et projekt der kan påvirke miljøet i væsentlig grad. Godkendelsen sker efter Miljøvurderingslovens § 25

regninger ikke være en tilstrækkelig CO₂-reduktion i forhold til målet om 70% reduktion i udledninger i 2030 (estimatet for en yderligere nødvendig reduktion i CO₂-udledningen i år 2030 er som anført ovenfor 5,4 millioner tons). Der skal her tages forbehold for, at det i år 2030 estimeres, at el- og fjernvarmesektoren i Danmark kun vil udlede 0,1 million tons CO₂ om året (Energistyrelsen, u.d., s. 16). Som følge heraf er det tvivlsomt, at energiparkerne vil føre til den udregnede CO₂-reduktion, da elproduktionen herfra næppe vil resultere i en direkte reduktion i udledningen fra elsektoren selv. Eftersom øget anvendelse af elektricitet udgør en væsentlig baggrund for reduceret CO₂-udslip forbundet med transport og industri, vil elproduktionen fra energiparker kunne have en CO₂-reducerende effekt i kraft heraf (ibid. s. 18, 85). Der er energitab (og sandsynligvis en række andre usikkerheder) forbundet med power-to-x o.l. konverteringer af energi (Sjøgren, u.d.[b]). Som følge heraf behæftes ovenstående estimat for CO₂-reduktionen med en sådan usikkerhed, at det er tvivlsomt, hvorvidt realiseringen af energiparkerne udgør et tilstrækkeligt initiativ til at nå målet om en reduktion i årligt CO₂-udslip med 70% i 2030.

Udover ovenstående forbehold er det centralt, at planlægningen for disse energiparker startes omgående. Dette skyldes, at igangsatte projekter skal nå at have indvirkning på CO₂-udledningen inden 2030. I denne sammenhæng opstår et problem, da selve lovgivningen for de nationale energiparker kun på nuværende tidspunkt er i høring, og dermed ikke er vedtaget endnu. Ovenstående tal er som følge heraf kendetegnet ved yderligere usikkerhed for CO₂-reduktionen i 2030. Ud fra disse forbehold udledes det, at realiseringen af de 32 energiparker leverer et væsentligt bidrag til realiseringen af målet for Klimaloven. Det er dog usikkert, hvor stort dette bidrag helt præcist er.

Udregningerne i Bilag A for energiparkernes betydning for realiseringen af Klimalovens mål er behæftet med stor usikkerhed. Som følge heraf vurderes det som værende hensigtsmæssigt at lade firedoblingen af elproduktionen fra solcelleanlæg og vindmøller på land udgøre det primære fokus for målrealiseringen i dette projekt.

Realiseringen af det politiske mål om en firedobling af elproduktionen fra VE-anlæg på land udfordres af forekomsten af modstridende politiske interesser, hvad angår energiparkernes realisering. Eksempelvis har Holstebro Kommune allerede inden indeværende projekts udformning afvist et VE-projekt, som er udpeget som national energipark. Hertil har Tønder Kommune igennem et høringssvar anmodet om at få fjernet to nationale energiparker beliggende i kommunen fra listen, så de ikke længere indgår som nationale energiparker (Plan- og Landdistriktsstyrelsen, 2023a, s. 3).

Yderligere skal der tages højde for, at nogle nationale energiparker er mere realistiske at anlægge end andre - eksempelvis arbejdes der med et testprojekt, hvor hele energiparken er beliggende i fredskov (Plan- og Landdistriktsstyrelsen, 2023b, s. 26). Derfor kan der være flere projekter, som kræver længere tid at få gennemført, da der er forhold, som kræves undersøgt, før en potentiel tilladelse opnås for projektet. I denne sammenhæng kan der også opstå divergerende holdninger til denne slags energiparker, da parkerne kan kræve afvejningen af forskellige samfundsmæssige hensyn, hvad angår realiseringen af den grønne omstilling på den ene side og beskyttelse af andre interesser på den anden.

Det lader til, at der mangler en overordnet plan for, hvordan parkerne skal realiseres, samt en plan for, hvad der skal til for at nå i mål med den resterende produktion til opfyldelse af firedoblingsmålet. Dette indikeres af det faktum, at den politiske aftale (indgået i 2023) "Klimaaf tale om mere grøn energi fra sol og vind på land 2023" ikke indeholder en sådan eksplicit plan for firedoblingens realisering (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2023c). Der lægges vægt på udpegningen og realiseringen af energiparker med udgangspunkt i kommunerne som planmyndighed, men en tydelig stillingtagen til, hvordan målet indfries, forekommer ikke i dokumentet (ibid. 2).

Til selve opførelsen af VE-anlæg og processer hertil har der været nedsat en arbejdsgruppe, NEKST², hvis opgave har været at komme med forslag og anbefalinger til at øge tempoet for den grønne omstilling. Arbejdsgruppen sluttede sit virke sidst i februar 2024, og præsenterede i denne forbindelse 27 anbefalinger til mere

²Den Nationale Energikristestab

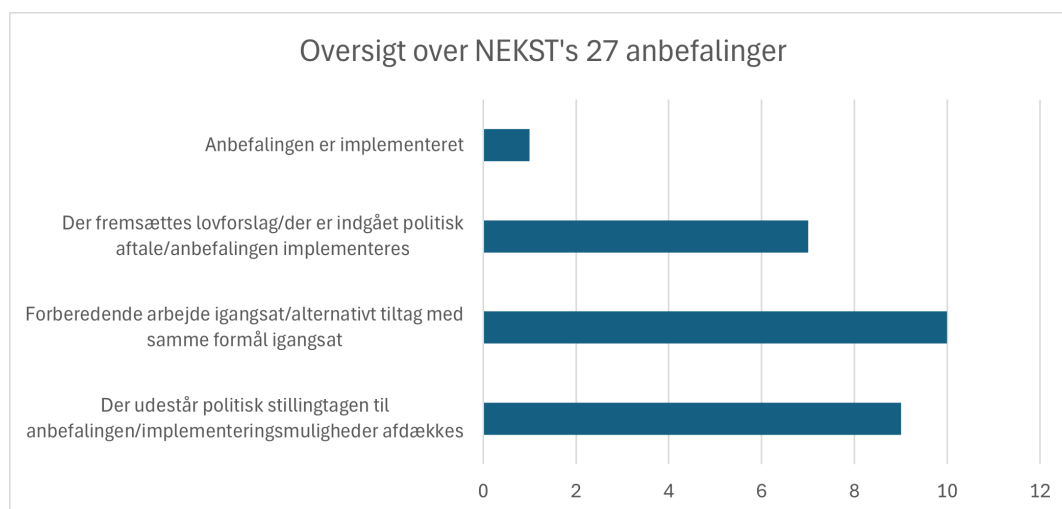
sol og vind på land (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2024). I denne sammenhæng er det særligt emnerne om nye muligheder for opstilling af VE-anlæg på land, der er i fokus i projektet. Det skal dog nævnes, at NEKST kun er kommet med anbefalinger, hvortil politikerne nu vil tage disse 27 anbefalinger til efterretning. Til dette har Klima, Energi- og Forsyningsminister Lars Aagard udtalt:

Jeg synes, at NEKST har lavet et stærkt stykke arbejde. De er dykket helt ned i værktøjskassen og måske netop, fordi arbejdsgruppen har erfaringer med den grønne omstilling i praksis, er mange af anbefalingerne lige til at gå til. Nogle af de barrierer, de har peget på i anbefalingerne, er vi allerede i gang med at bryde ned, og andre skal vi kigge nærmere på (ibid.)

Til anvendelse af arealer anbefales det, at der skal åbnes op for mulighederne for at opstille vindmøller på samme arealer som ny skov. Hertil skal der være bedre muligheder for at opbygge og dele viden i kommunerne, og der skal ligeledes være fleksible muligheder for kommunale samarbejdsformer. (ibid.)

NEKST anbefaler også hurtigere processer og højere compensationer, så der sikres ensartethed i kommunerne. Efter anbefaling fra NEKST er der udarbejdet et lovforslag, der skal sikre en mere effektiv klagesagsbehandling (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2024).

I opgørelsen fra Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2024 er det kun 1 ud af de 27 anbefalinger der er implementeret. Hertil er der 9 anbefalinger som udestår for politisk stillingtagen samt i alt 17 anbefalinger der i mere eller mindre grad arbejdes med. Nedenstående Figur 1.2 viser det samlede overblik.

Figur 1.2: Oversigt over arbejdsgruppens NEKST's samlede anbefalinger fordelt på kategorier (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2024)

Udover disse anbefalinger fra NEKST-arbejdsgruppen, er der ikke foretaget politisk arbejde med at få fastlagt en plan for udbygningen af vedvarende energi mht. firedoblingen af elproduktionen. Derfor findes der heller ikke konkrete planer for, hvordan 70%-målet skal nås, og hvad der skal til for at nå dertil. Dette konkluderes ud fra ovenstående udredning af forhold omkring de danske klimamål og de tiltag, initiativer, arbejdsgrupper osv. der skal bidrage hertil.

Som anført ovenfor vurderes det som værende mest hensigtsmæssigt i et projekt om planlægningen af vedvarende energianlæg på land at fokusere på firedoblingsmålet. Dette skyldes for det første, at indvirkningen på CO₂-udledningen fra sådanne anlæg er forbundet med væsentlig usikkerhed. For det andet er firedoblingsmålet specifikt rettet mod opførelsen af VE-anlæg og de arealmæssige udfordringer, der her findes. Dette står i modsætning til målet om reduktion i CO₂-udledningen, som giver anledning til en lang række mulige initiativer, der ikke på samme måde vedrører et spørgsmål om arealforvaltning.

Af denne grund har projektet til hensigt at undersøge og få klarlagt en handleplan for, hvordan Danmark når i mål med en firedobling af elproduktionen på land fra solcelleanlæg og vindmøller i år 2030. I denne sammenhæng vil dette projekt

arbejde ud fra følgende problemformulering:

Udgør de mange lovændringer/-forslag, initiativer, tiltag og anbefalinger en tilstrækkelig plan for opfyldelse af de danske klimamål om en firedobling af elproduktionen på land fra vindmøller og solcelleanlæg i 2030?

I de kommende kapitler vil forskellige aspekter af mulige implementeringsbarrierer for disse tiltag blive analyseret. Ud fra disse analyser vil der blive udarbejdet tre planskitser for mulige politiske indgangsvinkler på en sådan plan for opfyldelse af de danske klimamål om en firedobling af elproduktionen. I næste kapitel, 2 Metodologi, vil det blive beskrevet, hvordan projektet metodologisk er blevet udformet samt hvilke metodologiske overvejelser, der ligger til grund for projektets udformning.

Som led i besvarelsen af problemformuleringen og den undersøgende tilgang, der foretages igennem projektet, vil der blive udarbejdet tre planskitser sidst i projektet. Disse planskitser er med til at undersøge og forstå, hvilken tilgang der kan anvendes for at opnå de fastsatte mål, som er omtalt i dette kapitel. Tilgangene opdeles i en neutral, en centralistisk og en decentralistisk planskitse. I Kapitel 8 vil de tre planskitser blive uddybet og beskrevet, hvorfor der i de kommende kapitler vil være henvisninger til planskitsernes udarbejdelse i førnævnte kapitel.

2 | Metodologi

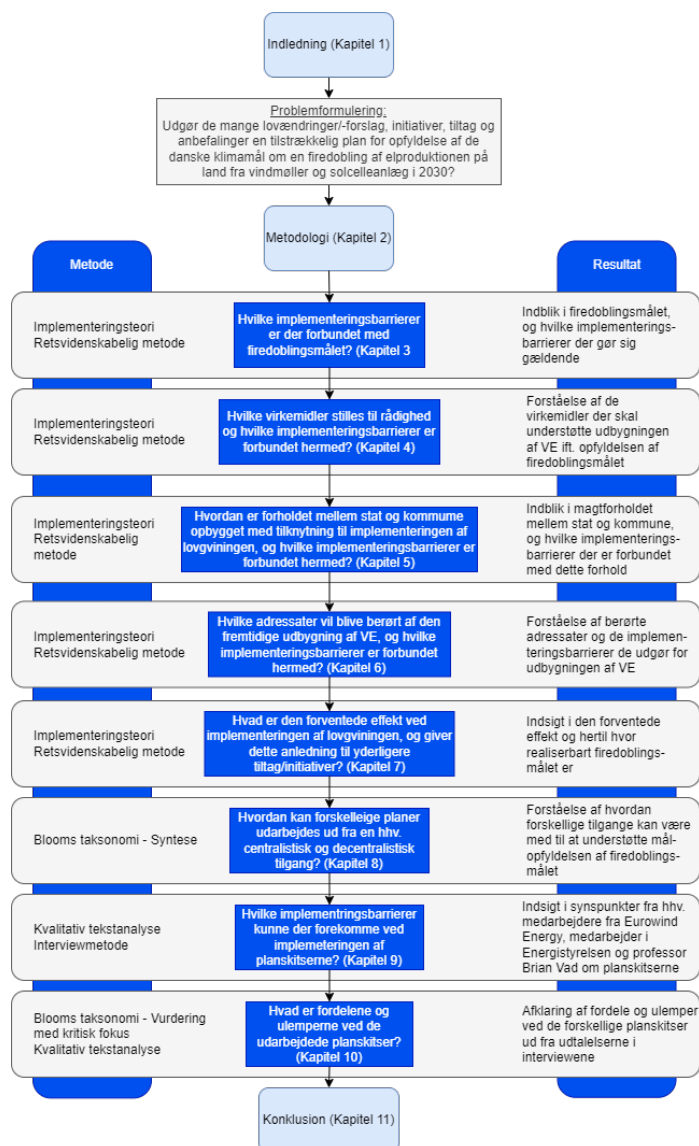
Det ønskes i projektet at udforske mulige implementeringsbarrierer forbundet med realiseringen af en firedobling af elproduktionen på land fra vindmøller og solcelleanlæg. Ud fra dette fokus bringes to implementeringsmodeller i spil. Disse er Winters og Basses implementeringsmodeller præsenteret i hhv. Afsnit 2.5.1 og 2.5.2. Modellerne anvendes til at skabe et overblik over, hvilke udfordringer, problemer o.l., det er muligt vil gøre sig gældende for forvaltningen af politiske tiltag indført (eller formodentligt snart indført) med ønsket om at realisere firedoblingsmålet. Projektets fokus er dermed afgrænset til opsætningen af VE-anlæg på land ud fra den politiske målsætning, der er formuleret herom. Som følge af formålet med dannelsen af dette overblik er projektets struktur opbygget efter de forskellige delelementer, der findes i Basses model.

Gennem anvendelsen af Basses model opnås der et konkret indblik i de delelementer, som hun anvender; Målsætning, Virkemidler, Adressat, Opbygning og Effekten. Basses vinkel er retsvidenskabelig og er derfor særligt god, når emnet omhandler implementeringen af retskilder og dertilhørende dokumenter samt tiltag for opnåelsen af en bestemt effekt. Basses model anvendes derfor til at få skabt et overblik over de mange elementer der vedrører netop projektets emne. Hertil anvendes Basses model også til at identificere de implementeringsbarrierer, der gør sig gældende ved hvert af elementerne. Basses model suppleres af Winters implementeringsmodel mhp. at fremme teoritriangulering og opnå en så fyldestgørende analyse af implementeringsbarriererne som muligt.

Dette kapitel vil beskrive de forskellige metodiske tilgange, der er anvendt i forbindelse med udformningen af projektet til identifikation og analyse af implementeringsbarrierer.

2.1 Projektstruktur

Projektets struktur er opbygget ud fra ovenstående perspektiver fra Basse, 1992 og Winter og V. Nielsen, 2010, hvorfor kapitlerne vil være inddelt herefter for at afdække indhold relateret hertil. Af denne grund er projektet opbygget på følgende måde:

Figur 2.1: Oversigt for strukturen af projektet. Udarbejdet af projektgruppen.

Kapitlerne 3-7 har dermed overskrifterne ud fra Basses fem elementer, og herunder

vil der også indgå perspektiver, der knytter sig til Winter og V. Nielsen, 2010 for at opnå en fyldestgørende afdækning af emnet og indholdet knyttet hertil.

Der er foretaget en lang række lovændringer (inklusiv eksisterende lovforslag) inden for de seneste to år, hvad angår arealregulering for opsætning af vindmøller og solcelleanlæg på land. Ud fra ønsket om at opnå en dybere indsigt i de juridiske omstændigheder herfor er det valgt at fokusere på færre politiske initiativer, der behandles dybdegående, snarere end at foretage overfladiske analyser af et større antal initiativer. Det vurderes som værende sandsynligt, at en række forhold analyseret for Klimaloven og Energiparkloven er gældende for andre initiativer, hvorudfra indsigt i implementeringen af disse to love kan overføres til disse andre love.

Det er valgt af fokusere på Klimaloven, da denne lov indholder, hvad der må anskues som det endelige mål for den grønne omstilling: Juridisk fastsatte målsætninger for reduktioner i udledninger af drivhusgasser. Det er valgt at afgrænse til Energiparkloven ud fra to forhold. For det første beskrives etableringen af energiparker og statens involvering heri som værende væsentligt for den grønne omstilling i klimaaftalen for 2023 (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2023c, s. 2). For det andet udgør muligheden for statsligt udpegede energiparker et nyt politisk koncept i dansk politik (i hvert fald hvis der ses bort fra tidligere anvendelser af anlægslove og landsplandirektiver). Inden for studier af politiske forandringer beskrives introduktionen af nye policy-instrumenter (med et par forbehold) som udgørende en større samfundsændring end justeringen af eksisterende instrumenter (Green-Pedersen, Christoffer; Jensen, Carsten; Nannestad Peter, 2023, s. 21-22). Energiparkloven adskiller sig her fra de andre lovændringer, der er gennemført, eftersom energiparkkonceptet er nyt. Derudfra kan der argumenteres for, at en sådan ændring er af væsentligere karakter i en politisk sammenhæng end eksempelvis justeringer af, hvilke muligheder der eksisterer i udarbejdelsen af lokalplaner for at dispensere fra forskellige former for arealregulering.

2.2 Juridisk metode

En lang række af de politiske tiltag, der er indført til fremme af målrealiseringen for firedoblingsmålet, har en juridisk karakter. Dette skyldes, at tiltagene vedrører forskellige lovændringer med relevans for den juridiske ramme, opsætningen af vindmøller og solcelleanlæg på land foregår i. Som følge heraf baseres projektet på dette punkt på bevidstheden om logikken fundet i den juridiske metode bygget op om valg af regel, fakta og konklusion (Evald, 2019, s. 3). Udformningen (samt ændringen af) regler (i form af ændret lovgivning) er her af betydning for, hvilke fakta der har relevans for mulighederne for opsætning af vindmøller og solcelleanlæg på land. Tankegangen om denne sammenhæng mellem reglers udformning og konklusionen om, hvor det vil være juridisk muligt at opsætte vindmøller eller solcelleanlæg på land, udgør et centralt aspekt af projektets indgangsvinkel på problemformuleringen præsenteret i Kapitel 1.

Ud fra bevidstheden om den juridiske metode anlægges et retsdogmatisk perspektiv med henblik på at afklare gældende ret for opsætningen af solcelleanlæg og vindmøller på land. Der lægges her vægt på, hvilke juridiske begrænsninger der er for opsætningen af solcelleanlæg og vindmøller på land. Derudover lægges der særlig vægt på, hvordan lovgivning i nyere tid er ændret med henblik på at fremme mulighederne herfor.

Projektets fokus mht. retskilder er national samt international lovgivning og ændringen af heraf (Dahlberg-Larsen og J. G. Nielsen, 2020). Fokus på netop disse retskilder bygger på, at det politiske mål om at realisere de danske klimamål for 2030 netop bygger på politiske initiativer mht. lovændringer samt afsætning af økonomiske midler. Som følge heraf vil fokus på retspraksis kun være meningsfuldt i den udstrækning, at der er politisk blik for, hvis der træffes afgørelser ved domstolene, det vurderes som værende uønsket fra politisk side mht. realiseringen af den grønne omstilling. Selv i sådanne tilfælde vil det primære fokus fortsat være på, hvordan lovgivning agtes ændret mhp. at fremme et andet udfald af kommende domstolsafgørelser.

I studiet af gældende ret er der anvendt ordlydsfortolkning til afklaring af, hvilke bestemmelser der på baggrund af de skrevne lovtekster er gældende (Evald, 2019, s. 36). Hvad angår lovændringerne, der gennemgås, forstås disse dog også i en kontekst af den gældende politiske situation med ambitionen om at indfri klimamål for 2030 med lovændringer som reaktion herpå. Anskuelsen af disse lovændringer og fortolkningen af dem i projektet får deri karakter af formålsfortolkning (ibid. s. 36-37). Der er anvendt objektiv formålsfortolkning som led i at forstå indholdet af forskellige tiltag, der er blevet analyseret (ibid. s. 36). Her er eksempelvis lagt vægt på analyserede loves formålsparagraffer som led i at afklare de samfundshensyn, lovene vedrører. Ligeledes er der i enkelte tilfælde anvendt subjektiv formålsfortolkning som supplement til at forstå lovtekstens eget indhold ved at studere forarbejdet for love, når det har været nødvendigt (ibid. s. 37).

2.3 Eurowind Energy A/S

I projektets sammenhæng danner samarbejdet med Eurowind Energy A/S (herafter omtalt "EWE") grundlag for både sparring og indgang til en virksomhed, som påvirkes af de forhold, der relaterer sig til projektets emne. I samarbejdet er der undervejs fremkommet viden, der knytter sig til de forskellige delelementer i projektet. Informationer fra EWE anvendes i projektet til at understøtte pointer og have vinklen fra en projektudvikler med. For at vise anvendte informationer fra EWE vil der være indsat eksempler undervejs i projekter på følgende måde:

Eurowind Energy bemærker, at de støtter hensigten med lovforslaget, men samtidig ser med bekymring på de stigende omkostninger for vedvarende energi i Danmark. Eurowind Energy anfører, at de ser det som afgørende, at lovgiver fremadrettet er opmærksom på den stigende økonomiske byrde for VE-projekter på land og at forhøjelse af VE-ordningerne implementeres samtidig med en ændret forvaltningspraksis der medfører et stop for kommunale særordninger.

EWE er en dansk virksomhed, som udvikler, bygger og driver vedvarende energianlæg. Virksomheden blev grundlagt i 2006, og er undervejs vokset til at arbejde med en række af forskellige typer af vedvarende energiløsninger; vind, sol, hydrogen, biogas, power-to-heat og batterier. EWE ejer og drifter 1,1 GW vind- og

solcelleparker, som i perioden 2022-2023 producerede mere end 2,2 TWh vedvarende strøm. Hertil har EWE en udviklingsportefølje per 30. juni 2023 på 34.451 MW. (Eurowind Energy A/S, 2024)

2.4 Litteratursøgning

For at kunne udarbejde en fyldestgørende litteratursøgning er det vigtigt at få afklaret, hvilke søgeord der er relevante ud fra projektemnet. For dette projekt vil det være litteratur, der er knyttet til implementeringen af politik samt de magt- og forvaltningsforhold, der her gør sig gældende. Følgende søgeord er på den baggrund anvendt i søgen efter litteratur: implementering, regulering, planlægning, vedvarende energianlæg, magt og politik. For hvert søgeord er der foretaget en søgning på litteratur på kun det ene ord for at danne et overblik over, hvor meget litteratur der knytter sig til disse emner. Resultatet af dette kan ses i nedenstående Tabel 2.1.

Søgeord	Antal resultater
Implementering	9934
Regulering	12524
Planlægning	6196
Vedvarende energi	394
Magt	2692
Politik	241.641

Tabel 2.1: Resultat af indledende litteratursøgning. Litteratursøgningen er foretaget i Aalborg Universitetsbibliotek

For at blive mere konkret på litteratur der kunne være relevant for projektets udformning blev der herefter foretaget søgninger med to af ovenstående søgeord i en søgning. Dette valg blev truffet for at opnå litteratur, hvor eventuelle forhold i sammenhæng er blevet behandlet. Resultatet af denne søgning kan ses i nedenstående Tabel 2.2

	Implementering	Regulering	Planlægning	Vedvarende energi	Magt	Politik
Implementering		133	58	4	17	212
Regulering	133		32	6	26	147
Planlægning	58	32		14	32	338
Vedvarende energi	4	6	14		0	21
Magt	17	26	32	0		461
Politik	212	147	338	21	461	

Tabel 2.2: Litteratursøgning ud fra to ord i én sammensat søgning. Litteratursøgningen er foretaget i Aalborg Universitetsbibliotek

Der har selvfølgelig ikke været en forskel i, hvilket ord der har stået forrest i selve søgningen - eksempelvis giver det samme søgeresultat, om der søges efter "implementering, regulering" og "regulering, implementering". For at få færre søgeresultater er der først foretaget en yderligere afgrænsning ud fra mulige andre emneord. Ved hver søgning giver Aalborg Universitetsbibliotek mulighed for en filtrering ud fra alle de emneord, der knytter sig til alle søgeresultater. Derfor har der i den yderligere afgrænsning været fokus på en konkret vurdering af, hvilke andre emneord der knytter sig til projektemnet. Eksempelvis er der ved en søgning efter "implementering, politik" 212 søgeresultater, og en lang række af mulige emneord kan anvendes til en yderligere filtrering. Først og fremmest har det været vigtigt at vælge, hvis muligt, de samme søgeord igen og herefter andre nye konkrete emneord. Her blev eksempelvis anvendt følgende nye emneord "Eu Direktiver, Eu Ret, Eu, Planning, Offentlig Forvaltning, Danmark, Implementering". Herefter var søgningen reduceret til otte resultater. I tillæg for at lave to typer filtreringer blev der også sorteret efter udgivelsesår, for at få så ny viden som muligt, hvor valget blev at afgrænse til al litteratur indenfor de sidste fem år.

Denne fremgangsmåde er anvendt på alle sammensætninger, og det samlede over-

blik over litteratursøgningen er at finde i Bilag B. Ud fra yderligere læsning af 'Abstractet' for den fundne litteratur er følgende litteratur også fundet; Winter og V. Nielsen, 2010 og Green-Pedersen, Christoffer; Jensen, Carsten; Nannestad Peter, 2023. Disse er udvalgt som det hovedsaglige grundlag for udformningen af projektets indhold sammen med fremkommet viden i samarbejdet med EWE (som beskrevet i afsnittet ovenfor). I tillæg hertil vil Basse, 1992 også anvendes, da der heri anlægges en retsvidenskabelig vinkel.

2.5 Implementeringsteori

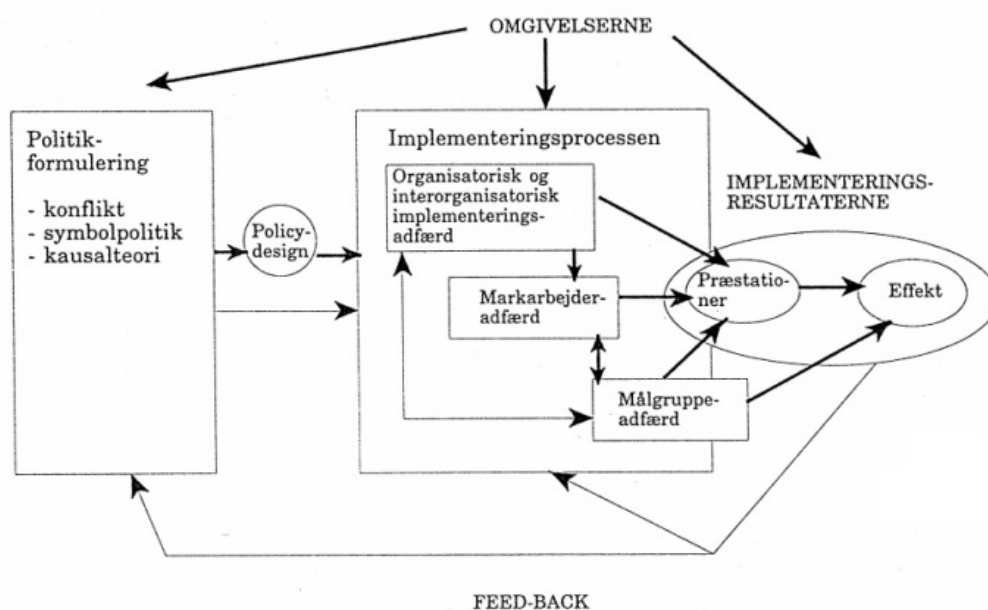
Dette projekt tager udgangspunkt i de politiske mål, der er sat for den grønne omstilling i 2030 og vurderer deri omstændighederne for at indfri målene. Med andre ord er projektet centreret om implementeringen af lovgivning med henblik på at opnå bestemte former for output (adfærden fra forvaltningsapparatets side) og outcome (de afledte effekter af forvaltningsapparatets adfærd, målgruppens adfærd og den generelle situation, der påvirkes af output) (Winter og V. Nielsen, 2010, s. 17-18). I kraft af dette fokus på implementering bygges projektet op efter de fokuspunkter, der er gældende i to teoretiske modeller for implementeringen af politik: Winters model og Basses model.

Basses model anvendes, da den er en mere simpel implementeringsmodel, hvor Winters model har et bredere fokus. Derfor supplerer de to modeller hinanden mhp. at opnå teoritriangulering. Basses model arbejder med en vinkel rettet mod retsdogmatikker, som generelt anvendes til at beskrive og fortolke gældende ret. Winters model retter fokus på politikformuleringsfasen og design af politikker samt forvaltningens og andre aktørers reaktion herpå. Hertil er der visse elementer, der overlapper - eksempelvis outcome/effekten. Derfor supplerer de to modeller hinanden, så det efterlader muligheden for fyldestgørende analyser ved anvendelsen af begge modeller i samspil med hinanden.

2.5.1 Winters model

Winters model illustreret i Figur 2.2 giver et overblik over processen forbundet med implementeringen af politik. I kraft af dette overblik anvendes modellen som analytisk redskab i projektet til at identificere de barrierer, der måtte være gældende

for implementeringen af tiltag, som er udarbejdet mhp. at realisere firedoblingsmålet. Ved anvendelse af modellen til analyse af implementeringsbarrierer anlægges et bredt fokus. Udover de juridiske aspekter af policy-design fremhæves her relevansen af institutionelle forhold i og mellem organisationer, øvrige relevante omgivelser (som eksempelvis infrastruktur) samt yderligere ressourcemæssige omstændigheder blandt andre forhold.

Figur 2.2: Winters implementeringsmodel (Winter og V. Nielsen, 2010, s. 18)

Modellen illustrerer politikformuleringsfasen og dennes betydning for designet af den vedtagne politik (Winter og V. Nielsen, 2010, s. 19). Efter politikken er vedtaget, gennemgår politikken den egentlige implementeringsproces, hvori adfærden fra relevante aktører kan påvirke politikkens udtryk. Denne påvirkning kan både gøre sig gældende i kraft af interne forhold i en organisation (organisatorisk adfærd) samt af relationelle forhold mellem organisationer (interorganisatorisk adfærd) (ibid.). Sættes denne pointe i sammenhæng med den fysiske planlægning for den grønne omstilling kan det eksempelvis pointeres, at regeringen og Folketinget vedtager lovene, der bestemmer de overordnede rammer for den fysiske planlægning. Deri bestemmer national lovgivning, hvilke muligheder kommuner-

ne har for reguleringen af deres arealer, hvorudfra lovgivning kan vedtages med et ønske om en bestemt udvikling af kommunernes forvaltning i denne henseende (med øget tempo for den grønne omstilling som eksempel på et sådant ønske). Eftersom kommunerne kan have andre interesser i forhold til de hensyn, der udgør baggrunden for vedtaget national lovgivning, gør der et interorganisatorisk forhold gældende mellem kommunen og regeringen i denne sammenhæng. I kraft af kommunens autonomi kan disse potentielt divergerende politiske interesser dermed have indvirkning på det endelige resultat af en given politiks implementering.

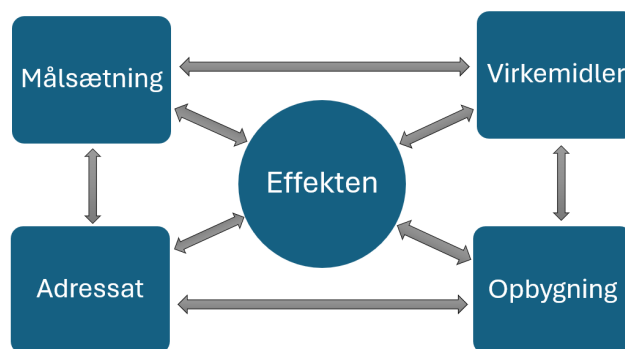
Udover de overordnede (inter)organisatoriske forhold spiller markarbejderne en rolle i implementeringen, eftersom disse medarbejdere anvender et skøn i forhold til det implementerede initiativs forvaltning, hvorudfra deres viden, vilje og interesser er af relevans for politikken endelige resultat. Udover ansatte medarbejdere der er tildelt opgaven at varetage implementeringsprocessen, påvirkes resultaterne af politikken af den eller de målgrupper, som politikken vedrører (ibid. s. 20). I sammenhæng med projektets fokus vil det eksempelvis være relevant, hvordan private virksomheder anskuer juridisk ændrede omstændigheder for opsætningen af VE-anlæg, og hvordan deres adfærd justeres herefter. Implementeringsprocessen resulterer i et output (præstationerne som resultat af implementeringsprocessen for politikken) samt et outcome (effekterne af disse præstationer) (ibid. s. 17-18). Dette outcome danner i kraft af feedback grundlag for ny formulering af politik samt mulige ændringer i implementeringsprocessen. Derudover spiller de samfundsmæssige omgivelser for en politik en rolle for modellens forskellige dele (ibid. s. 20).

Delelementerne i Winters model anvendes altså løbende i projektet som analytisk redskab til at opnå en bedre forståelse for de politiske og forvaltningsmæssige forhold af relevans for projektet mht. implementeringsbarrierer. Der vil her være særligt fokus på arbejdet med realiseringen af målet om en firedobling af elproduktionen på land fra vindmøller og solcelleanlæg i 2030.

2.5.2 Basses model

I dette underafsnit rettes der blik på anvendelsen af Basses model, og indholdet af hendes stillingtagen til den retsvidenskabelige forskning. Som anført ovenfor er der visse overlap mellem Basses model og Winters model, og de vil derfor begge indgå som begrundelse for opbygning af indeværende projekt. Disse overvejelser er nærmere beskrevet under afsnittet om projektstruktur i dette kapitel. Af denne grund vil dette afsnit fokusere på at afdække indholdet af Basses fem elementer, så det er muligt at anvende disse på et senere tidspunkt til afgræsning af indhold i projektets kapitler.

Basses model er opbygget på følgende måde:

Figur 2.3: Basses model (Basse, 1992, s. 130)

Hvert af de fem elementer vil herunder blive beskrevet og forklaret, og sat i kontekst af projektets emne, da disse overvejelser senere danner grundlag for indholdet af de enkelte kapitler (se nærmere i Afsnit 2.1).

Målsætning

Den opstillede målsætning skal rettes mod det, der ønskes realiseret, hvorfor der skal stilles skarpt på, hvad formålet er med det, som skal igangsættes gennem udarbejdelsen af en plan. I relation til målsætningen beskriver Basse, 1992, s. 131, at den i lovgivning og planlægningen angives som en økologisk målsætning. Den økologiske målsætning er kendetegnet ved ikke at være bestemt ved absolutte størrelser. Den er resultatet af samfundsmæssige forhold, som bl.a. er styret af

retstraditioner og samspillet mellem retsområder. Dog er selve udformningen af målsætningen mere en politisk opgave end det er en retsvidenskabelig opgave. Selve målsætningen skal understøttes af virkemidler, som giver den/de relevante myndigheder kompetencen til at handle, og dette kræver også indblik i den organisatoriske opbygning. Disse to elementer vil blive nærmere beskrevet i de kommende underafsnit. (ibid.)

I projektets sammenhæng er det, der relaterer sig til målsætningen, de fastsatte politiske aftaler om udbygningen af VE på land. Denne målsætning modstrider dog tankegangen fra Basse, 1992 om økologisk målsætning, da der her er en absolut størrelse ved, at det er en firedobling af elproduktionen fra sol og vind på land, som er målet. Selvom dette forhold er modstridende, er det helt klare mål indenfor projektrammen, at der skal ske den omtalte firedobling af VE på land, og at målet desuden skal være med til at understøtte den grønne omstilling og målet om CO2-reduktion.

Virkemidler

Virkemidler er en central del af det ellers omfattende system og dens opbygning. Virkemidlerne og deres indbyrdes samspil vil i praksis være et vigtigt element til at bidrage og forbedre de muligheder, som er til rådighed. Basse, 1992 nævner flere eksempler med miljøområdet som fokus;

- *"normer - eksempelvis EU-forordninger, EU-direktiver, EU-retspraksis, love, bekendtgørelse, vejledning m.m.,*
- *planlægning - eksempelvis fysiske planer, sektorplaner, handlingsplaner, strategier, EU-planer,*
- *økonomiske virkemidler - eksempelvis afgifter, gebyrer, erstatning m.m.,*
- *fjernelse af barrierer - eksempelvis afregulering, selvforvaltning og afbeukratisering,*
- *offentlig kompensation - eksempelvis ekspropriationserstatning, offentligretligt erstatningsansvar, anden statslig eller kommunal skadeudligning¹,*

¹Eksempelvis er der en Taksationsmyndighed der vurderer værditab ved etableringen af vedvarende energianlæg

- *organisering af statsapparatet og andre offentlige myndigheder samt udlicitering af offentlig opgaver til private 'organisationer' som virkemiddel.*" (Basse, 1992, s. 134)

Opbygning

Ved opbygningen af selve systemet er det vigtigt både at forstå det danske reguleringssystem og forholdet til EU som reguleringssystem. I den kraft som sammenhængen har, er der forhold som påvirker det danske reguleringssystem, og den opbygning systemet får/har fået. Det er derfor vigtigt at disse forhold belyses, og sammenhængen mellem EU og Danmark samt interne forhold i mellem staten og kommuner forstås inden der udvælges relevante virkemidler til at understøtte den målsætning, der opstilles. (Basse, 1992, s. 133)

Relateret hertil er overvejelser om decentralisering, afregulering, selvforvaltning, privatisering og udlicitering. Disse overvejelser er nødvendige, men komplicerede, og danner grundlaget for, hvordan opbygningen skal sammensættes samt en af måderne, hvorpå der sikres mulighed for bedre beslutninger og gennemførelse. (ibid. s. 136)

Af denne grund er det vigtigt at forstå implementering generelt, men også de magtforhold der er mellem de forskellige instanser. Ved at forstå disse forhold, er det også muligt på et senere tidspunkt at foreslå andre konstellationer ifm. udarbejdelse af de forskellige planer.

Adressat

I sammenhæng med virkemidler skal det vælges, hvem der har mulighed for at anvende de virkemidler, som stilles til rådighed. Her kan der sondres mellem erhvervslivet, den almindelige forbruger og offentlige myndigheder/ansatte. I implementeringen skal der være opmærksomhed på om anvendelsen foregår hensigtsmæssigt. Selve karakteren af adressatgruppen spiller en afgørende rolle, når det kommer til mulighederne indenfor de tre elementer: målsætning, virkemidler og opbygning. Det er det rette samspil mellem alle elementerne, der sikrer, at de tiltag og initiativer, der igangsættes, får den ønskede effekt. I valget af adressat vælges allerede mellem flere barrierer og hvilke strategier der skal til for at løse disse problemer. Eksempelvis vil nogle barrierer kunne undgås ved inddragelsen af bestemte adressater samt at økonomiske incitamenter vil kunne være med til at

reducere indvirkningen af bestemte barrierer. (Basse, 1992, s. 132)

Valget af adressatgruppe i projektets sammenhæng afhænger af, hvilken plan der præsenteres. Eksempelvis vil det i den centralistiske plan være staten/regeringen, der er primus motor, hvor det for den decentralistiske plan vil være lokale myndigheder og kommunerne. Derfor vil dette variere for hver af de præsenterede planer, og det vil i Kapitel 8 blive beskrevet hvem der er adressat for planen og dens virkemidler. I sammenhæng med de barriererproblemer, som Basse, 1992 nævner, vil der for projektet og de udarbejdede planer generelt forekomme planmæssige udfordringer, som både relaterer sig til lovgivning samt lokal opbakning til VE-anlæg.

Effekten

Selve effekten er det resultat som opnås ved alle de valg, som er truffet ved de andre fire elementer. Effekten hænger også på sin vis sammen med det, som er målsætningen - eksempelvis ift. projektets emne, der omhandler målet om en firedobling i elproduktionen på land, vil effekten skulle sammenholdes med, hvorvidt den vedvarende energisektor i højere grad understøtter elproduktionen. Denne energikilde udleder mindre CO₂, hvorfor den ønskede effekt dermed også er en reduktion af drivhusgasudledningen. Derfor er det muligt at kigge på den reelle effekt der ønskes, og herefter udvælge hvilke parametre der skal ændres på samt udarbejde en målsætning der peger i denne retning. Af denne grund er effekten også placeret som det centrale element, da de fire andre elementer vil få indflydelse på, hvilken effekt der opnås. (Basse, 1992, s.130-133)

2.6 Interviewmetode

Som en del af trianguleringen af projektets kilder er der blevet afholdt tre semistrukturerede eliteinterviews med forskellige aktører med indsigt i arbejdet for realiseringen af firedblingsmålet. To af interviewene er individuelle. Et er et gruppeinterview. Interviewpersonerne er repræsentanter for Energistyrelsen, Aalborg Universitets Institut for Bæredygtighed og Planlægning samt en privat virksomhed specialiseret i opsætning af solcelleanlæg og vindmøller på land.

Det er valgt at interviewe Energistyrelsen for at opnå viden fra en forvaltning, der

bl.a. arbejder med rådgivning af Klima- Energi- og Forsyningsministeriet inden for opsætningen af VE-anlæg på land. Interviewpersonen er teamleder for Energistyrelsens enhed for landvind og sol. Det er valgt at interviewe en professor i energiplanlægning i kraft af det indgående kendskab, interviewpersonen har om det pågældende emne og for at sikre en vinkel på projektet fra en professor i energiplanlægning. Det er valgt at interviewe medarbejdere fra EWE for at opnå øget indsigt i den ekspertise og de anskuelser, der er gældende for projektets emne ud fra et perspektiv fra det private erhvervsliv. Ved afholdelse af interviewene er der således anlagt et perspektiv fra tre forskellige sektorer af relevans for opsætning af VE-anlæg på land: hos den offentlige forvaltning (Energistyrelsen), i forskningsøjemed (professor i energiplanlægning) og i opstillingsarbejdet i den private sektor (EWE).

Udover at opnå øget viden om de planlægningsmæssige omstændigheder for opsætningen af VE-anlæg mht. de politiske mål analyseret i projektet er interviewene blevet anvendt til at opnå feedback på de to planer, der fremføres i projektet. Intentionen med feedbacken er at opnå øget indsigt i de implementeringsbarrierer, der vil være kendetegnet ved de forskellige planer mht. realiseringen af firedoblingsmålet.

Den semistrukturerede interviewform er valgt for at opnå en struktur i interviewene ved anvendelse af forberedte spørgsmål formuleret i den udarbejdede interviewguide. Interviewguiden er her med til at sikre, at emnerne, interviewene vedrører, belyses tilstrækkeligt (Andersen m.fl., 2010, s. 150). Samtidig giver den semistrukturerede interviewform mulighed for at afvige fra interviewguiden og stille uddybende spørgsmål, hvor det vurderes hensigtsmæssigt. Dette vurderes som værende særligt vigtigt ved interviewpersonernes stillingtagen til de fremlagte planer udarbejdet i projektet, eftersom det er uvist, hvad interviewpersonerne her lægger vægt på (ibid. s. 149). Interviewguiden for de forskellige interviews fremgår af Bilag C.1, C.2 samt C.3. De er udarbejdet med udgangspunkt i de teoretiske overvejelser, der løbende er gjort i projektet til sikring af en stærk kobling mellem projektets teoretiske grundlag og de spørgsmål, interviewpersonerne bliver stillet.

Interviewene er blevet optaget. Derudover er der taget et referat af dem. Af ressourcehensyn er interviewene ikke blevet transskriberet med undtagelse af de passager, hvor interviewpersonernes udtalelser eksplicit citeres. Referaterne er blevet sendt til de respektive interviewpersoner. Referaterne er blevet godkendt af interviewpersonerne.

Under behandlingen af interviewet med EWE blev det opdaget, at lyden fra optagelsen var for dårlig til at verificere de eksakte udtalelser, og dermed er citaterne fra dette interview behæftet med en vis usikkerhed. Det vurderes dog at det grundige referat og den efterfølgende godkendelse ikke leder til gennemgribende fejl, og essensen af citaterne dermed ikke er behæftet med af fejl af reel betydning for analyserne.

2.7 Kvalitativ tekstanalyse

Ud fra referaterne af de afholdte interviews er der foretaget kvalitativ tekstanalyse mhp. at opnå en systematisk afklaring af interviewenes indhold ud fra de interessepunkter, der har dannet grundlaget for interviewene (Andersen m.fl., 2010, s. 173, 177, 183). Referaterne er i denne forbindelse læst grundigt igennem med øje for følgende informationer, interviewpersonerne har givet under interviewene:

- Tanker om samt identifikation af implementeringsbarrierer for opstillingen af VE-anlæg.
- Anskuelser af firedoblingsmålet.
- Anskuelser af lovændringerne foretaget i 2023 og 2024 forbundet med opsætningen af VE-anlæg.
- Vurderingen af den centralistiske og den decentralistiske planskitse.

Overblikket og systematikken, denne gennemlæsning af interviewene har givet, har styrket forudsætningerne for at sammenligne interviewpersonernes udtalelser på tværs af interviewene (ibid. 177). Ifm. skabelsen af disse sammenligninger er anvendte udtalelser samt tilknyttede tekststykker løbende blevet genlæst i referaterne til sikring af, at interviewpersonens udtalelser stemmer overens med den analytiske pointe, der udledes heraf.

2.8 Perspektiveringer til Tyskland

Som led i at vurdere mulighederne for at nå den beskrevne målsætning om en firedobling af elproduktionen undersøges Tysklands arbejde med den grønne omstilling på dette punkt. Dette gøres løbende i projektet mhp. at opnå et yderligere perspektiv på den danske indsats gennem en anden case. Tyskland vurderes som værende en case, der giver anledning til et særligt fokus løbende i projektet. Dette skyldes to forhold. For det første drager Tysklands indsats for opsætning af VE-anlæg på land international opmærksomhed, hvilket bl.a. er kommet til udtryk i NEKST's anbefalinger til regeringen i dens arbejde med den grønne omstilling. Tysklands indsats fremhæves her flere gange i en rapport udarbejdet af NEKST (NEKST, 2024, s. 27, 39, 42). For det andet kan der argumenteres for, at den tyske indsats på dette punkt er væsentligt højere end den danske, selvom der tages højde for en række faktorer.

Tyskland opførte flest vindmølle anlæg i alt samt på land i år 2023 i Europa målt på producerede antal MW (WindEurope, 2023, s. 14). Måles der på opsatte anlæg på land er der her en forskel på 3513 MW mellem Danmark og Tyskland (ibid.). Baseret på mængden af MW svarer Tysklands opsætning af vindmøller på land i år 2023 til Danmarks opsætning ganget en faktor 66. 1. januar år 2022 var den tyske befolkning på 83.237.124 indbyggere. Den danske befolkning var på 5.873.420 indbyggere. Den tyske befolkning er dermed cirka 14,2 gange større end den danske. Derudover er befolkningstætheden i Danmark lavere, end den er i Tyskland. I Tyskland boede der 1. januar år 2022 i gennemsnit 235 borgere per km² relativt til 138 borgere i Danmark (Folketinget, 2023). Tyskland er cirka 8,3 gange større end Danmark målt på geografisk størrelse: Danmark er 42.924 km² stort. Tyskland er på 357.376 km².

Eftersom Tyskland både hvad angår geografi og befolkning er et væsentligt større land end Danmark, må det forventes, at den tyske indsats for den grønne omstilling generelt er større end den danske, når der måles i absolutte tal. Hvad angår opsætningen af vindmøller på land tydeliggør tallene dog om befolkningsstørrelse, befolkningstæthed og geografisk størrelse, at disse forskelle ikke alene kan forklare

en faktorforskel på 66 mellem dansk og tysk vindmølleopsætning. Det er muligt, at det forhold, at Danmark totalt set har opsat en større andel vindmøller på land relativt til Tyskland målt på andelen af anvendt energi har resulteret i, at de bedste placeringer for nye vindmøller er opbrugt i Danmark, og at dette ikke er tilfældet i Tyskland (WindEurope, 2023, s. 10). Her foreligger dog en mulighed for at udskifte eksisterende vindmøller med nyere vindmøller, hvorudfra der for visse allerede anvendte arealer kan være grundlag for forøgelse af elproduktionen.

Med dette forbehold undersøges det dermed løbende i projektet, om Tyskland har grebet opsætningen af vindmøller på land an på en anden måde end Danmark, eftersom ovenstående forhold indikerer muligheden for, at Tyskland har gjort sig erfaringer med opsætningen af VE-anlæg på land, som Danmark kan lære af. I denne forbindelse refereres der bl.a. til rapporten "Mere sol og vind på land" udarbejdet af NEKST. Der tages her forbehold for, at NEKST er et arbejdsfællesskab nedsat af regeringen, hvorudfra det er muligt, at visse politiske interesser er forbundet med dens konklusioner. Derudover består NEKST i overvejende grad af mennesker fra private virksomheder (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, u.d.)(Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, u.å.). Det kan som følge heraf ikke udelukkes, at visse økonomiske interesser fra disse menneskers side er forbundet med den udarbejdede rapport.

3 | Målsætning

Formålet med dette kapitel er at identificere de implementeringsbarrierer, der måtte gøre sig gældende for realiseringen af firedoblingsmålet mht. selve målformuleringsaspektet af det og tilhørende politiske tiltag. Stillingtagen til målsætningernes formulering er relevant for projektet, da forekomsten af mål netop fungerer som ramme for arbejdet med den grønne omstilling, og hvorvidt et givet tiltag er meningsfuldt at arbejde for i denne sammenhæng. Deri udgør stillingtagen til målsætningen et væsentligt aspekt af problemformuleringen præsenteret i Kapitel 1.

Identifikationen af barrierer er relevant i denne sammenhæng, eftersom målaspektet netop danner rammerne for den efterfølgende forvaltning af de politiske tiltag (Winter og V. Nielsen, 2010, s. 42) (Basse, 1992, s. 131). Målaspektet af implementeringen kommer til udtryk i Winters model ved at illustrere relevansen af policy-design, jf. Figur 2.2. Tilsvarende kommer målaspektet til udtryk i Basses model ved, at angivelsen af målsætning er et element i sig selv i modellen, jf. Figur 2.3. Målene forbundet med dette projekt står dog lidt i kontrast til Basse, 1992, da det beskrives, at en målsætning typisk ikke vil være fastsat med absolutte mål, hvilket de er i dette tilfælde (Basse, 1992, s. 129). I Winters forfatterskab beskrives klare mål til gengæld som en styrke ved et givent policy-design (Winter og V. Nielsen, 2010, s. 42).

I dette kapitel vil de mål, som vedrører projektets emne, blive analyseret ud fra forekomsten af implementeringsbarrierer. Der indgår afsnit om hhv. Klimaaftalen om mere grøn energi fra sol og vind, firedobling af VE på land, Klimaloven samt Energiparkloven. For at afgrænse projektets fokus og deri undgå en uhensigtsmæssig bredde heri tages der udgangspunkt i klimaaftalen fra år 2023 og efterfølgende arbejde med aftalens indhold. Det skal pointeres, at denne aftale bygger videre på klimaaftalen for år 2022 (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2023c, s. 2). Derudover baseres klimaftalen og det fremtidige politiske arbejde på EU-direktivet REDIII, hvori der bl.a. er formuleret et krav om klimaneutralitet mht. drivhusgas-

udledning i 2050 samt en reduktion på 55% i 2030 relativt til niveauet i 1990 (EU, 2023a, s. 1).

Yderligere er der i REDIII fokus på anlæg af vedvarende energikilder (ibid.). I tillæg hertil lægger REDIII et pres på medlemslandene for at opjustere hastigheden for arbejdet med den grønne omstilling - bl.a. ved kortere klagefrister for VE-projekter samt udpegning af områder til fremskyndelse af vedvarende energi, hvori projekter kan undtages krav om miljøkonsekvensvurdering og lempeligere krav ift. beskyttede arter (ibid. s. 7-10). REDIII kan ud fra dette indhold anskues som værende et udtryk fra EU's side om et ønske om, at anlæg af VE-anlæg på land skal have en højere prioritering end det er tilfældet i dag, hvad angår det konkurrerende hensyn om naturbeskyttelse. Selvom Klimaloven (senest ændret den 14. december år 2021) er ældre end klimaaftalen for 2023, er Klimaloven inkluderet i analysen af målsætninger, eftersom loven indeholder hvad der kan anses for at være det væsentligste mål for den grønne omstilling i en dansk kontekst: målet om den egentlige reduktion af drivhusgasudledningen.

3.1 Klimaaf tale

'Klimaaf tale om mere grøn energi fra sol og vind på land 2023' indgået den 12. december 2023 forpligter aftaleparterne til i fremtiden at vedtage en række love, gennemføre bevillingshjemler og bakke op om udbudsrunder for opførelsen af energiparker (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2023c, s. 8). Målet med af talen er at fremme opsætningen af VE-anlæg på land ved at lade staten spille en mere aktiv rolle i denne proces (ibid. s. 2). I klimaaf talen lægges der bl.a. vægt på ønsket om at gøre det muligt at stille lempeligere krav til VE-anlæg hvad angår hensyntagen visse former for arealregulering (ibid. s. 3). Samtidig understreges det, at hensyn relateret hertil fortsat er vigtige i den fysiske planlægning - eksempelvis hvad angår beskyttelsen af biodiversitet, miljø, natur og kulturarv (ibid.). EU-regulering, hvad angår natur og miljøbeskyttelse, fremhæves her som værende hensyn, det ikke bør være muligt at dispensere fra (ibid. s. 4).

Klimaaf talen indeholder et tydeligt formål: Ønsket om at fremme opsætningen

af vindmøller og solcelleanlæg på land (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2023c, s. 2). Derudover kontekstualiseres dette formål til firedoblingsmålet, hvorudfra der både fremgår et overordnet formål og en tydelig målangivelsen som retningsgivende herfor. Begge dele må anskues som værende fremmende for forvaltningens implementering ud fra Winters teori, da det heri er tydeligt, hvad der er politisk ønske om (Winter og V. Nielsen, 2010, s. 42). Som det dog også fremgår, er der modstridende hensyn, når mål og formål kontekstualiseres til arealregulering i en bredere forstand. Der er som følge heraf risiko for, at beskyttelsen af andre hensyn (biodiversitet, miljø, natur og kulturarv som eksempler) udgør en implementeringsbarriere, eftersom disse hensyn fortsat kan være årsag til, at givne VE-projekter afvises, selvom der er et politisk ønske om opprioritering af sådanne. Indtænkes forekomsten af potentielle politikkonflikter mellem forskellige aktører i prioriteringen af mål i denne sammenhæng, er det muligt, at implementeringsbarrierens væsentlighed øges (ibid. s. 114). Forskelle i interesser og prioriteringer mellem stat og kommune uddybes i Kapitel 5.

Den potentielle barriere forbundet med konfliktende arealregulering understreges af, at de nævnte lempelser omtales som "*mindre lempelser af nationale regler på natur- og miljøområdet og inden for kulturarvsbevaring m.v.*" (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2023c, s. 4). Aftaleteksten indeholder således en eksplicit vurdering af og stillingtagen til, at disse lempelser kun er af mindre karakter. Som følge heraf kan det problematiseres, i hvor høj grad de beskrevne initiativer formår at fjerne implementeringsbarrierer. Med andre ord indikeres det her, at andre politiske mål (beskyttelsen af natur blandt andre hensyn) fortsat vil udgøre en udfordring, hvad angår planlægningen og opsætningen af vindmøller og solcelleanlæg på land. Som følge heraf vil væsentlige implementeringsbarrierer, hvad angår disse forhold, sandsynligvis fortsat være gældende.

3.2 Firedobling af VE på land

Regeringen har med Danmark kan mere II (DKMII) udmeldt en ambition om, at den samlede produktion fra sol og vind på land skal firedobles frem mod 2030. Hertil er der med diverse klimaaftaler, særligt Klimaaftalen om grøn strøm og var-

me fra 2022, sat fokus på hvilke konkrete tiltag der skal understøtte firedoblingen af elproduktion (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2022a, s. 1). Aftalepartierne er bl.a. blevet enige om følgende punkter:

- *"At staten skal hjælpe med at realisere store energiparker på land*
- *Styrke lokal opbakning til opstilling af sol- og vindenergi*
- *En ny pulje til at støtte vedvarende energi på mindre tilgængelige arealer (fx solceller på tage)*
- *At gøre det muligt at opstille VE-anlæg i herregårdslandskaber*
- *Hurtigere og bedre myndighedsarbejde*
- *Styrket vejledning om miljøvurdering og naturdirektiver*
- *At understøtte, at elnettet kan følge med" (ibid. s. 1)*

To potentielle implementeringsbarrierer skal nævnes i forbindelse med firedoblingsmålet og de tilhørende punkter.

For det første findes samme udfordringer med konkurrerende politiske mål som nævnt i det foregående afsnit: en firedobling af elproduktion på land vil kræve, at mere areal afsættes til solceller og vindmøller på bekostning af andre hensyn. Prioriteringen af disse hensyn udgør en implementeringsbarriere, hvis væsentlighed vil afhænge af den politiske prioritering, der her foretages. En sådan prioritering vil både være gældende mht. den generelle konstellation af muligheder for dispensationer samt eventuelle erklæringer om hensynenes prioritering generelt. Prioriteringen vil også være relevant, når det kommer til det enkelte VE-projekts (mulige) realisering. Bevidstheden om nogle af disse konkurrerende politiske mål/hensyn fremgår af de tilhørende punkter, hvori bl.a. NIMBY (Not In My Backyard) udgør et fokuspunkt samt vurderinger af miljø- og naturforhold.

For det andet andet kan der stilles spørgsmålstegn ved ambitionsniveauet for firedoblingsmålet relativt til de midler, der afsættes hertil. Dette forhold uddybes i Afsnit 3.5

3.3 Mål i Klimaloven

Klimalovens målsætning er beskrevet i Kapitel 1. Det er her beskrevet, at Danmark skal opnå en reduktion i udledningen af drivhusgasser med 70% i år 2030 og en reduktion på 100% i år 2050 relativt til 1990. Derudover fremgår også målsætningen formuleret i Parisaftalen om at begrænse den globale temperaturstigning til 1,5 grader. Der fremgår et klart mål med Klimaloven, hvilket anskues som fremmende for implementeringens succes blandt visse implementeringsforskere (Winter og V. Nielsen, 2010, s. 41-42). Ligesom for initiativer analyseret ovenfor baseres denne anskuelse på risikoen for, at tvetydige og uklare mål kan gøre det sværere for aktørerne for implementeringen at arbejde hensigtsmæssigt med loven, hvis målene ikke udlægger en tydelig retning for lovens forvaltning.

Et problematisk forhold hvad angår tydelig målangivelse mht. opsætningen VE-anlæg angår det faktum, at arealanvendelse til VE-anlæg bør kontekstualiseres til andre relevante love, der vedrører arealanvendelse – heriblandt Planloven. Planlovens formålsparagraf nævner en lang række hensyn. Disse hensyn vil sandsynligvis virke modstridende i en række sammenhænge (eksempelvis hvad angår beskyttelse af naturen i forhold til fremme af økonomisk vækst), jf. Planloven § 1. Selvom Klimaloven har en tydelig målangivelse, er det som følge heraf muligt, at prioriteringen af dette mål besværliggøres i arbejdet med den fysiske planlægning, da andre potentielt konkurrerende mål/hensyn også vil være relevante i forbindelse med eventuel realisering af diverse anlægsprojekter. Ligesom for analysen af klimaaftalen og den generelle ambition om firedoblingsmålet findes der altså her en (potentiell) implementeringsbarriere, hvad angår prioriteringen af andre hensyn mht. arealforvaltningen.

To forhold gør denne potentielle uklarhed om prioritering af hensyn mindre problematisk. For det første arbejdes der på Energiparkloven (som beskrives i næste afsnit), hvorudfra der lægges op til en tydelig prioritering af hensyn (med vægt på hensynet om opsætningen af VE-anlæg) i visse områder. Tvetydige hensyn fundet i Planloven kan muligvis nemmere afvejes som følge heraf. For det andet kan love være succesfulde uden klare mål, hvis klare parametre for de hensyn, loven

vedrører, fremgår (Winter og V. Nielsen, 2010, s. 42). Som følge heraf kan der argumenteres for, at multiple potentielt konkurrerende hensyn i arealforvaltningen ikke nødvendigvis udgør et problem for den grønne omstilling.

3.4 Mål i Energiparkloven

Ligesom Klimaloven har Energiparkloven et entydigt mål. Målet er at fremme el-produktion fra vedvarende energikilder på land ved hjælp af statsligt udpegede energiparker, jf. § 1. I samme paragraf præciseres det dog, at dette skal foregå ud fra den hensyntagen, der måtte være nødvendig for øvrige samfundsmæssige interesser. Selvom intentionen med energiparkerne er at gøre det nemmere at opsætte vindmøller og solcelleanlæg i de berørte områder, er hensyntagen til andre interesser altså gældende. Bevistheden om andre politiske mål er således gældende i Energiparkloven, hvorudfra der kan være grundlag for implementeringbarrierer i afvejningen af firedoblingsmålet på den ene side og andre mål på den anden.

I Danmark lægges der med Energiparkloven op til en ordning, hvori energiparkerne skal opsættes med kommunernes samtykke. Derudover har opsætningen af VE-anlæg generelt været en frivillig opgave for kommunerne (med forbehold for indholdet af eventuelle klimahandlingsplaner (Realdania, u.d.)). I Tyskland formuleres specifikke mål for opsætningen af VE-anlæg for hver delstat. Derudover pålægges delstaterne en gang om året at rapportere tilstandene for opsætningen af VE-anlæg (NEKST, 2024, s. 27) (Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz, 2022). På det konceptuelle plan kan der argumenteres for, at klimahandlingsplaner er et mere effektivt redskab end specifikke sektormål, givet at klimahandlingsplanerne på et overordnet plan har et ambitionsniveau svarende til de tyske delmål mht. den grønne omstilling. Argumentet herfor er, at klimahandlingsplanerne giver lokale myndigheder (i dansk tilfælde kommunerne) mulighed for at skræddersy planen efter de specifikke forhold, der gør sig gældende i kommunen, hvorudfra såvel praktiske forhold som lokaldemokratisk legitimitet styrkes i denne sammenhæng.

Omvendt kan der argumenteres for det hensigtsmæssige i delmål for energisekto-

ren specifikt ud fra det forhold, at forsyningssikkerheden er et politisk mål i sig selv uafhængigt af den øvrige grønne omstilling (EU, 2023b, s. 1). Det er ud fra denne betragtning muligt, at en tilsvarende ordning med fordel kunne implementeres i Danmark. Udover målene for hver delstat har Tyskland et erklæret mål om at anvende 2% af sit samlede areal til udvikling af energi fra vind i år 2032 med et delmål på 1,4% i år 2027 (NEKST, 2024, s. 27)(Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz, 2022). Disse mål udgør en større andel areal end hvad der estimeres nødvendigt for den danske indsats mht. en firedobling af elproduktionen. I klimaaftalen indgået 12. december 2023 estimeres det, at det vil være nødvendigt at anvende op til 1,3% af Danmarks areal (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2023c, s. 2).

Selvom der ikke er tale om forskelle i midler mellem de to lande hvad angår erklærede mål, kan det ikke udelukkes, at det højere mål i Tyskland lægger et større politisk pres på beslutningstagerne mht. realiseringen af den grønne omstilling generelt og opsætningen af VE-anlæg på land specifikt. Det er muligt, at selve målformuleringen i denne sammenhæng har relevans for kommunernes adfærd. Ønsket om at give kommunerne fleksibilitet i arbejdet med den grønne omstilling på dette punkt udgør en implementeringsbarriere, givet at muligheden for at skræddersy egen grønne indsats (for visse kommuner) resulterer i et fokus, der kun i ringe grad har firedoblingsmålet for øje.

Afvejningen af hensyn og konkurrerende politiske mål i denne sammenhæng kan yderligere findes i interesseorganisationer. Eksempelvis udtrykker Danmarks Naturfredningsforening på den ene side glæde over firedoblingsmålet, men er samtidig bekymret for Energiparklovens betydning for naturbeskyttelsen (Møller, 2023).

3.5 Symbolpolitik forbundet med de nævnte tiltag

Inden opsamlingen på dette kapitel skal konceptet 'symbolpolitik' fremhæves. Dette har fået et selvstændigt afsnit, eftersom samme pointe her er gældende for samtlige af ovennævnte tiltag. Som pointeret er angivelsen af politiske mål af relevans for den efterfølgende implementering af politik. Politiske mål er i denne forbin-

delse nævnt som relevante i både Basses og Winters model. I denne sammenhæng skal det dog understreges, at målrealiseringen er afhængig af langt flere faktorer end blot målets formulering, hvilket bl.a. kommer til udtryk ved de mange andre forhold, der fremgår af de to implementeringsmodeller. Afsættelsen af ressourcer til målrealiseringen udgør her et relevant forhold. Med andre ord må afsættelsen af midler afspejle ambitionsniveauet forbundet med den formulerede målsætning. Der kan i denne sammenhæng stilles spørgsmålstejn ved, hvorvidt de afsatte midler vil være tilstrækkelige for realiseringen af firedoblingsmålet. Offentliggørelse af ambitiøse mål uden tilstrækkelig afsætning af midler hertil omtales i litteraturen som værende 'symbolpolitik' og er netop kendetegnet ved, at der ikke kan forventes opnåelse af målrealisering (Winter og V. Nielsen, 2010, s. 59). De politiske mål analyseret i projektet kan dermed møde en markant implementeringsbarriere i kraft af manglende midler, hvis disse midler ikke er blevet prioriteret i samspil med målformuleringen. Hvorvidt (eller måske nærmere i hvor høj grad) en sådan implementeringsbarriere gør sig gældende, beror ikke kun på målformuleringen, men også på de tilhørende midler.

3.6 Opsamling

I dette kapitel er de forskellige målsætninger blevet gennemgået, som knytter sig til projektemnet. En opsummering af disse fremgår herunder;

- Klimaaftale om mere grøn energi fra sol og vind: Målet er at fremme opsætningen af VE på land, hvilket bl.a. skal ske gennem lempelser for opsætningen af VE-anlæg.
- Firedobling af VE på land: Målet er en firedobling i elproduktionen for VE på land i 2030. Hertil er der en række konkrete tiltag, som indirekte også er mål for, at processen fremadrettet bliver smidig.
- Klimaloven: Drivhusgasser skal reduceres med 70% i 2030 og 100% i 2050 ift. 1990-tal. Hertil skal den globale temperaturstigning begrænses til 1,5 grader.
- Energiparkloven: Målet er at fremme elproduktionen fra vedvarende energi.

Ovenstående målsætninger er dermed de mål der skal opnås gennem en udbygning af vedvarende energi på land (blandt andre initiativer). Derfor vil det også

være de mål som skal udgøre grundlaget for den ønskede effekt af de planskitser der udarbejdes.

I kapitlet er der løbende taget stilling til målenes formulering mhp. identifikation af og kritisk stillingtagen til forekomsten af implementeringsbarrierer. I analysen heraf er det konkluderet, at målene er klart defineret, hvilket virker fremmende for efterfølgende politikkers implementering, da klart definerede mål sætter en tydelig retning for den offentlige forvaltnings arbejde i denne henseende. I det analytiske arbejde er der dog også fundet potentielle implementeringsbarrierer. Der er fundet to primære implementeringsbarrierer i denne sammenhæng. For det første skal målene ses i sammenhæng med en lang række andre politiske mål af relevans for landets arealanvendelse, hvorudfra målrealiseringen sandsynligvis (hvis ikke uden tvivl) vil blive udfordret, hvad angår hensyntagen til disse andre mål. For det andet må de formulerede mål ses i sammenhæng med de midler, der afsættes til deres realisering. Selvom selve målformuleringen har relevans for politikkers implementering, er selve målformuleringsarbejdet dermed kun meningsfuldt, hvis det sikres, at tilstrækkelige midler afsættes til målenes realisering. Omfanget af midler, der skal afsættes, må her bero på ambitionsniveauet for målet.

4 | Virkemidler

Udover målangivelse, som blev beskrevet i foregående Kapitel 3, er det øvrige politikdesign for loven af relevans for, hvordan den efterfølgende implementeres (Basse, 1992, s. 131)(Winter og V. Nielsen, 2010, s. 19). Derfor vil dette kapitel redegøre for de juridiske forhold, der gør sig gældende for opførelsen af vedvarende energianlæg på land med henblik på at identificere og analysere mulige implementeringsbarrierer i denne sammenhæng. Formålet med dette kapitel er at få skabt et overblik over de lovændringer, der er foretaget inden for de seneste to år for at danne rammerne, som skal være med til at øge tempoet for denne grønne omstilling. I forlængelse heraf udgør analysen af implementeringsbarrierer en væsentlig del af dette formål. Det overordnede mål med arbejdet er både at få skabt og tilrettelagt nogle bedre muligheder for udbygningen af vedvarende energianlæg, men også at få denne udbygning til at bidrage til de klimamål, som er fastlagt for CO₂-reduktion i hhv. 2030 og 2050.

Sidst i kapitlet vil der være en opsamling af dette arbejde, og hvilken indflydelse det kommer til at få for udbygningen af vedvarende energianlæg i fremtiden. Eftersom projektet primært anlægger et juridisk fokus på de planlægningsmæssige forhold for realiseringen af firedoblingsmålet, er fokus afgrænset hertil i dette kapitel. Som følge heraf tages der ikke stilling til håndteringen af andre implementeringsbarrierer som eksempelvis udbygningen af elnettet.

4.1 REDIII: VE-direktivet

I VE-direktivet er der optaget en lang række af bestemmelser relateret til vedvarende energi og dertilhørende infrastruktur i EU. Grundet VE-direktivets relativt brede fokus afgrænses der fremadrettet til selve reguleringen af planlægning samt opførelse af VE-anlæg, for at kunne blive mere konkret, hvad angår direktivets indflydelse herpå. Generelt fordrer direktivet et øget tempo i medlemsstaterne mht. opførelsen af VE-anlæg, samt hvordan eventuelle hindringer skal håndteres, og

af Artikel 16f benævnes planlægning af vedvarende energianlæg som værende af samfundsinteresse, hvorfor forhold i Nødretsforordningen kan blive aktiveret ud fra denne formulering. I denne sammenhæng retter projektet fokus på de hindringer, der er af ikke-finansiell karakter. I blandt disse hindringer kan eksempelvis nævnes NIMBY, arealregulering samt procedurebestemmelse som har relevans for opførelsen af VE-anlæg (Artikel 6 og 12). Igennem direktivet forpligtes medlemsstaterne til at udpege områder der er tiltænkt til opførelsen af VE-anlæg og dertilhørende tekniske installationer (Artikel 15b og 15c). Projekter, der har geografisk placering indenfor disse områder, vil fremadrettet være omfattet af lempeligere administrative procedure, i modsætning til de hidtil gældende mhp. opførelsen af VE-anlæg. Hertil gør der sig en række indskrænkninger gældende for, hvilke områder der kan udpeges i denne sammenhæng mht. miljøforhold og naturbeskyttelse. Deri påpeges det, at afbødning af skadevirkninger herpå skal gennemføres, når det vurderes nødvendigt.

I Kapitel 3 blev det pointeret, at politiske mål konkurrerende med mål for den grønne omstilling udgør en implementeringsbarriere for realiseringen af firedoblingsmålet. Ovennævnte indskrænkninger for udpegning af områder til VE-anlæg udgør endnu et eksempel herpå ved at indskrive denne hensyntagen til miljø- og naturforhold i VE-direktivet, hvorudfra virkemidlet for realiseringen af flere VE-anlæg på land bliver mindre anvendeligt.

REDIII og Nødretsforordningen (beskrevet nedenfor) ændrer som udgangspunkt ikke på reguleringen af VE-anlæg. Dog lægges der op til en række lempelser mht. miljøforhold for de områder, som enten er "acceleration areas" eller de som nævnt ovenfor nu er blevet erklæret kendetegnet ved at være samfundsmæssigt nødvendige for den grønne omstilling. For disse områder vil det være muligt at tilsidesætte miljøforholdene i relation til natur og dyreliv delvist, så forhold relateret hertil ikke har samme afgørende betydning for tilladelsen, som når der normalt planlægges for VE-anlæg.

4.1.1 Habitat- og Fuglebeskyttelsesområder

I EU-lov er der en række bindinger, som regulerer, hvordan tilstanden af natur og dyreliv ikke må kompromitteres. Her er der fastlagt Natura 2000-områder, som beskytter særlige naturområder, hvori der ofte også er dyreliv, som skal beskyttes. I tillæg til dyrelivet i disse områder kan de være udpeget på enten Bilag II- eller Bilag IV-artslisten, og dermed beskyttede arter, der skal tages særligt højde for.

Hertil er nogle Natura 2000-områder også udpeget som Habitat- og Fuglebeskyttelsesområder. Begge områder indeholder ofte også beskyttede arter, og dette kan eksempelvis være Bilag IV-arter. Forekomsten af Natura 2000-områder udgør et konkret eksempel på beskyttet natur, hvis forekomst kan virke indskrænkende for mulighederne for at anvende et området til opførelsen af VE-anlæg, hvorudfra Natura 2000-konstellation kan udgøre en implementeringsbarriere for realiseringen af firedoblingsmålet.

4.1.2 Nødretsforordningen

Nødretsforordningen ligger i forlængelse af EU's VE-direktiv, og frigiver som udgangspunkt kun arealer, når selve projektet er af væsentlig samfundsinteresse, da Nødretsforordningen ellers ikke finder anvendelse. Denne samfundsinteresse er som nævnt ovenfor formuleret i Artikel 16f og er derfor det som aktiverer forordningens muligheder. Derfor kan Nødretsforordningen anvendes i de tilfælde, hvor projektet er af en sådan interesse, samt at visse forhold skal være til stede, som ikke kan undgås eller håndteres på anden vis. Derfor er Nødretsforordningen en form for særlig dispensation fra helt særlige forhold - eksempelvis Natura 2000-områder, Habitat- og Fuglebeskyttelsesområder eller Bilag IV-arter (Artikel 6 og 12).

I denne sammenhæng sætter Nødretsforordningen også en række begrænsninger, da det kun er helt særlige VE-projekter, der giver anledning til anvendelsen af forordningen. Der er på nuværende tidspunkt ikke nogen afklaring af, hvilke karakteristika et VE-anlæg skal have, før forordningen kan tages i brug i Danmark. Dette skyldes, at forordningen endnu ikke er anvendt i Danmark. Af denne grund har Nødretsforordningen ikke haft nogen reel virkning i Danmark endnu, og derfor er det også svært at vurdere videre på dens virkning. Men intentionen er helt

tydelig, at formålet med forordningen er at give muligheder for at realisere særlige projekter, hvor der ikke er et alternativ og dermed skal have en helt særlig "dispensation" for at kunne blive gennemført.

For at anvende forordningen skal der være fravær af alternative eller tilfredsstillende løsninger, og hvis dette forhold opfyldes, bliver der fastsat en dato for, hvornår projektet skal være igennem tilladelsesprocessen, som for alle typer er anlæg er noget hurtigere end den nuværende proces. I nogle tilfælde kan projekter også blive undtaget at skulle udarbejde miljøkonsekvensrapport.

Eftersom Nødretsforordningen endnu ikke er anvendt i en dansk kontekst, er det svært at vurdere dens anvendelsesmuligheder og fremtidige betydning for opførelsen af vindmøller og solcelleanlæg. Kravene om at projekterne skal have en særlig form for status, og at de skal være umulige at gennemføre uden forordningen stiller dog umiddelbart store krav til de pågældende projekters karakter. Kravene herfor kan potentielt udgøre en implementeringsbarriere, hvis forordningens krav er for høje til, at muligheden for anvendelsen af den får en reel virkning for arbejdet med VE-anlæg på land.

Perspektivering til Tysklands anvendelse af Nødretsforordningen

NEKST peger i en rapport på, at Tyskland har fremmet forbedrede processer for tilladelser samt anvendelsen af EU's nødretsforordning. Derudover har projekter for vindmøller i Tyskland fået status af at udgøre en "væsentlig samfundsinteresse", hvorudfra tilladelser i hyppigere grad gives til disse projekter. Anvendelsen af Nødretsforordningen har deri givet mulighed for afvejning af andre samfundsinteresser mht. et givent VE-projekt med mulighed for, at projektet gives fortrinsret (NEKST, 2024, s. 39). Tilsvarende kan det overvejes, hvorvidt eksplicite mål for opførelsen af VE-anlæg på land kan formuleres og monitoreres på eksempelvis kommunalt niveau. Eftersom realiseringstiden fra skabelsen af et projekt til dets færdiggørelse i sig selv udgør en faktor, der problematiseres, jf. Kapitel 1, kan der yderligere argumenteres for anvendelsen af Nødretsforordningen i Danmark. Som følge af det forhold at klimamålet for EU i år 2030 er en reduktion i CO₂-udledningen på 55%, og det danske klimamål for samme år er på 70%, vil det her være nødvendigt med en juridisk afklaring af, hvorvidt der er hjemmel til at anvende Nødretsforordningen til realiseringen af de sidste 15%-point.

4.2 Dansk lovgivning

I dette afsnit vil der være fokus på dansk lovgivning, og implementering af principper fra EU's REDIII VE-direktiv. Formålet med kapitlet er at fremhæve den lovgivning, som relaterer sig til planlægningen og opførsel af VE-anlæg. For at afgrænse fokus i dette afsnit fokuseres der på den lovgivning, som er blevet præsenteret eller ændret inden for de seneste to år. Med undtagelse af Museumsloven, der fremhæves som følge af stillingtagen til denne lovs indhold i Kapitel 8, er der således kun fokus på love, der er ændret. Derfor vil dette afsnit indeholde underafsnit om Klimaloven, VE-loven, Planloven, Energiparkloven, Naturbeskyttelsesloven og Museumsloven. Klimaloven er inkluderet, fordi loven indeholder et centralt mål for den grønne omstilling: reduktionen i drivhusgasser i 2030 og 2050.

4.2.1 Klimaloven

Formålet med Klimaloven er, at Danmark skal reducere udledningen af drivhusgasser med 70% i år 2030 relativt til niveauet i 1990. Udledningen skal reduceres med 100% i år 2050, jf. § 1. Klimaloven kan problematiseres ud fra det forhold, at redskaber til opnåelse af 70%-målet eller anden beskrivelse af, hvordan målet konkret realiseres, er sparsom. Det tætteste Klimaloven kommer på konkret regulering, hvad angår graden af drivhusgasudledning, findes i lovens Kapitel 4. Her beskrives det, at der skal udarbejdes klimaprogrammer, hvor planlagte klimatiltag samt virkemidler beskrives, jf. § 7, stk. 2, pkt. 2. Lovens målrealisering er således afhængig af konkrete implementerbare redskaber og initiativer i andre love. Som allerede pointeret i Afsnit 3.5 understreges det i implementeringslitteraturen, at realisering af politiske mål med en lov kan mislykkes, hvis der i loven ikke findes de nødvendige midler til at nå målet (Winter og V. Nielsen, 2010, s. 41).

Eftersom Klimaloven i sig selv ikke indeholder disse midler, kan dette altså problematiseres og udgøre en potentiel implementeringsbarriere. Udfordringer, hvad angår implementering af andre love, hvori det ønskes at fremme Klimalovens målsætninger, vil således være på bekostning af målopfyldelsen af Klimaloven.

4.2.2 VE-loven

VE-lovens formål, § 1, er at fremme energiproduktionen ved anvendelse af vedvarende energikilder. Dette skal ske i overensstemmelse med klima- og miljøhensyn samtidig med, at der bliver taget samfundsøkonomiske hensyn. Lovens mål er at nedbringe afhængigheden af fossile brændstoffer, sikre forsyningssikkerheden og reducere udledningen af CO₂ og andre drivhusgasser.

Der er i VE-loven foretaget en hel del ændringer. De giver dog ikke anledning til at bidrage til frigivelsen af nye arealer. Dette forhold kan problematiseres på baggrund af de ændringer og muligheder, der er vedtaget igennem REDIII og Nødretsforordningen, da VE-loven i højere grad kunne inkorporere forhold fra REDIII og forordningen. Hertil foreslås det, at loven træder i kraft 1. juli 2024. Til ændringerne har EWE eksempelvis indgivet følgende overordnede høringssvar:

Eurowind Energy bemærker, at de støtter hensigten med lovforslaget, men samtidig ser med bekymring på de stigende omkostninger for vedvarende energi i Danmark. Eurowind Energy anfører, at de ser det som afgørende, at lovgiver fremadrettet er opmærksom på den stigende økonomiske byrde for VE-projekter på land og at forhøjelse af VE-ordningerne implementeres samtidig med en ændret forvaltningspraksis der medfører et stop for kommunale særordninger.

Lovændringerne lægger op til, at en del procedurer ændres fremadrettet, når udvikleren vil opstille VE-anlæg. Dermed kan det også umiddelbart vurderes, at ændringerne ikke kommer til at have en reel indvirkning på opførelsen af fremtidige VE-anlæg, hvad angår anlæggenes geografiske placering. Heriblandt kan ændringen om større indbetaling til kommunens Grøn Pulje nævnes (ændring af § 14, stk. 4), som reelt kan få den afledte effekt, at udviklerne ikke længere selv kan give de samme beløb til lokalsamfundet som før, da kommunen fremadrettet skal modtage et endnu større beløb end den modtager i forvejen. Dette udgør en potentiel implementeringsbarriere for den grønne omstilling, hvis dette resulterer i, at opstillerne af VE-anlæg i forlængelse heraf får sværere ved at imødekomme udfordringer med NIMBY.

Det vurderes ud fra ovenstående, at ændringerne i VE-loven kommer til at have en

"status quo-virkning". Ændringerne kan kun give anledning til at projektudviklere skal ændre procedurer ift. beløbsændringer for VE-bonus, opdeling af betalinger mellem kommuner, ratebetalinger af VE-bonus osv. Dermed får disse ændringer ikke en betydning for selve reguleringen af VE-anlæg fremadrettet mht. muligheder for anlægs fysiske placering. Denne ændring kan være svær at vurdere i forhold til fremtidig opførelse af nye VE-anlæg. Hertil vurderes det, at ændringerne kan være på lokalsamfundets bekostning, da det fremtidigt højst sandsynligt bliver deres kommunalbestyrelse, der skal varetage den økonomiske gevinst og ikke dem selv. Dette kan få NIMBY til at udgøre en større implementeringsbarriere for opstillingen af VE-anlæg, end det er tilfældet i dag.

Fra VE-loven er der desuden bindinger, som regulerer beboelse indenfor 4 gange møllehøjden (Bekendtgørelse om planlægning for vindmøller § 2, stk. 2), hvilket betyder at beboelsesejendomme indenfor denne grænse skal nedlægges, så der ikke bor mennesker i boliger omfattet af denne zone. Hertil er der en salgsoptionsmulighed for beboelse indenfor 6 gange møllehøjden (VE-loven § 6a, stk. 2, pkt. 1). Disse reguleringer bliver ikke som udgangspunkt lavet om, da de er essentielle for at overholde andre krav om støj og skygge fra vindmøllerne.

For solceller gælder det, at en ejendom, der helt eller delvist ligger indenfor 200m af anlæggets placering, har ret til at få tilbudt salgsoption (VE-loven § 6a, stk. 2, pkt. 1). Denne bestemmelse bliver ikke ændret.

4.2.3 Miljøvurderingsloven

Miljøvurderingsloven regulerer projektets indvirkning på miljøet, da både plan-dokumentet og det konkrete projekt skal miljøvurderes. Miljøvurderingsloven indeholder i § 20 et krav om miljøkonsekvensrapport, og herefter gives en tilladelse efter § 25. Ud fra principperne i REDIII vil der i miljøvurderingens sammenhæng skulle foretages overvejelser om hensyn mellem vedvarende energianlæg i forhold til naturbeskyttelse. Generelt anvendes forsigtighedsprincippet, når der vurderes på indvirkningerne på natur og miljø i denne sammenhæng (Miljøministeriet, 2024). Princippet bliver udfordret af de lempelser, der lægges op til i REDIII, da afvejninger og heri opprioritering af andre hensyn kan marginalisere tilgangen om forsigtighed, hvorfor der reelt kan forekomme indvirkninger, som

ikke følger forsigtighedsprincippet. En måde at afveje disse forhold kunne være, at et vist tab af natur- og miljøverdier kan tillades på natur og/eller dyrearter, hvis det vurderes, at det ikke fremtidigt vil compromittere leve- og udbredelsesforhold.

Forhold i Miljøvurderingsloven ændrer sig som udgangspunkt ikke. Det gør selve tidshorisonten dog for, hvor lang tid processen skal tage før, et projekt afsluttes. Dette sker gennem REDIII, hvor der for VE-anlæg skal implementeres en sagsbehandlingstid på ét år for "acceleration areas", og en sagsbehandlingstid udenfor førnævnte områder på to år.

Ved vedtagelsen af Energiparkloven kan der også i miljøvurderingen komme nye forhold, der skal rettes opmærksomhed mod. I denne sammenhæng kommer der en øget opmærksomhed på, hvorvidt miljø, natur og dyreliv bliver påvirket, og i hvor høj grad det for de områder, som er relevante, kan tilsidesættes. Det er usikkert, i hvor høj grad dette vil mindske implementeringsbarrieren, der udgøres af hensyntagen til disse forhold.

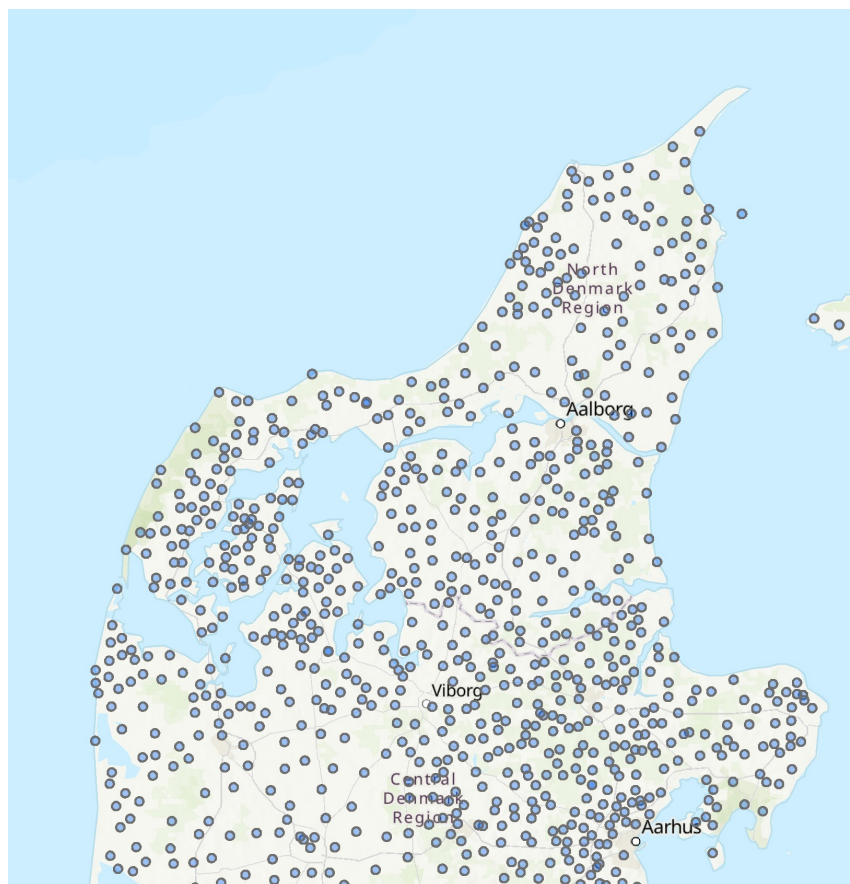
I fremtiden vil der komme et pres på miljøvurderingen, når flere projekter i kommunerne skal gennemføres for hhv. energiparker og "almindelige" VE-projekter, for i sidste ende at kunne nå i mål med den fastlagte firedobling af sol og vind på land.

4.2.4 Planloven

Planloven regulerer også opførelsen af VE-anlæg, og herfra fremgår det hovedsageligt, at det givne VE-projekt skal overholde anden lovgivning ift. kommuneplaner og lokalplaner. Hertil indeholder Planloven også specifikationer for indholdet af den lokalplan, der skal udarbejdes for projektet, og i nogle tilfælde kan det også være nødvendigt med ændringer i kommuneplanen.

Intentionen med ændringerne, der har relevans for VE-anlæg, i Planloven går på at give flere muligheder for undtagelser (§ 15, stk. 5) for visse arealbindinger og indskrænkning af stiftøvrighedens vetomuligheder, så dette ikke i fremtiden udgør samme implementeringsbarriere for VE-projekter. Disse ændringer blev vedtaget d. 1. marts 2024. Dermed kan der opstå nye placeringsmuligheder for opførelsen af VE-anlæg, hvor det tidligere har været usikkert, hvorvidt det ville være muligt i de

pågældende områder. Dog ligger der stadig nogle begrænsninger, hvor projektet låses fast med informationer i lokalplanen samt stiftøvrighedens fortsatte vetoret. Stiftøvrighedens vetoret er dog indskrænket til 1000m for solceller og vindmøller (2000m for vindmøller over 250m, men det er kun testmøller i dag som har den højde), men der vil mange steder kunne opstå konflikt mellem hensyn til kirkernes synlighed i landskabet og vindmøller (§ 29, stk. 3, pkt. 3 og 4). For at visualisere denne problemstilling er nedenstående kort udarbejdet:

Figur 4.1: Kort over kirkenes placering vist med afstandscirkel på 1000m. Kortet er udarbejdet af projektgruppen.

Som følge af disse forhold er det svært at vurdere, hvilken reel indvirkning dette kommer til at få for fremskyndelse af nye VE-anlæg. Dog kan nogle ændringer være med til at fremme en hurtigere proces, da der ikke længere skal søges særskilte dispensationer, nu hvor de kan optages i lokalplanens bestemmelser (§ 15, stk. 5).

På et afdelingsmøde blev det antydnet, under en fælles snak, at ændringerne ikke umiddelbart vil betyde ændret arbejdsgang hos EWE, da der eksempelvis for sø- og åbeskyttelseslinjer samt skovbyggelinje allerede opnås dispensationer på nuværende tidspunkt.

Virkningerne af disse lovændringer i Planloven afhænger af, i hvor høj grad kommunerne anvender disse nye muligheder. Manglende politisk vilje i kommunalt regi til anvendelsen af mulighederne kan deri udgøre en implementeringsbarriere for realiseringen af firedoblingsmålet.

Det vurderes, at ændringerne i Planloven ikke som udgangspunkt får den store indflydelse grundet allerede eksisterende muligheder for at opnå dispensationer. Hertil er ændringerne i sig selv lidt modsigende, da der kan optages bestemmelser om undtagelse fra kirkebyggelinje i lokalplanen og stiftsøvrighedens mulighed for at nedlægge veto. Yderligere afskaffes den lovbundne forbeder, hvilket modstrider princippet om tidlig borgerinddragelse.

4.2.5 Naturbeskyttelsesloven

Med Naturbeskyttelsesloven reguleres der mange forskellige typer af naturforhold af relevans for opførelsen af VE-anlæg, og disse er følgende (i parentes vil en bemærkning fremgå, hvis reglerne stammer fra Habitat- og/eller Fuglebeskyttelsesdirektivet):

- § 3-beskyttet natur (sø, mose, eng, strandeng, hede, overdrev og vandløb) (Habitatdirektivet)
- Klitfredet natur (Habitatdirektivet)
- Strandbredder med tilhørende beskyttelseslinje (Habitatdirektivet)
- Sø- og åbeskyttelseslinje
- Skovbyggelinje
- Fortidsmindebeskyttelseslinje
- Kirkebyggelinje

Ændringer i Planloven, om undtagelsesbestemmelser fra Naturbeskyttelsesloven, hænger i høj grad sammen med, hvilken regulering Naturbeskyttelsesloven får for fremtidige VE-anlæg. Sammen med REDIII lægges der i fremtiden op til at være flere tilfælde, hvor Naturbeskyttelseslovens principper fraviges, da VE-anlæg er af væsentlig samfundsmæssig interesse. Fremadrettet skal der med REDIII og Planlovens ændringer om undtagelser derfor tages stilling til, i hvor høj grad naturinteresserne kan tilsidesættes, så der bliver mulighed for at opføre flere nye VE-anlæg. Denne afvejning kan potentielt resultere i, at disse naturhensyn fortsat vil udgøre en implementeringsbarriere i opførelsen af VE-anlæg på land. Det vil sandsynligvis være et spørgsmål i hvor høj grad, dette vil være tilfældet, snarere end om det vil være tilfældet.

4.2.6 Lov om Statsligt Udpegede Energiparker (Energiparkloven)

Lovforslaget om Energiparkloven, som på nuværende tidspunkt forventes vedtaget 1. juli 2024, skal være med til for helt særligt udpegede områder, at give flere lempelser ift. arealreguleringen mht. opførelsen af VE-anlæg. Med loven er intentionen at ændre en række forskellige love i denne henseende. De love, der bliver berørt af dette, er Planloven, Naturbeskyttelsesloven, Skovloven, Råstofloven og Museumsloven. Når lovforslaget på et tidspunkt bliver vedtaget, vil dette betyde for de udpegede energiparker, at der kan være en mere lempelig tilgang til arealer, der er reguleret iht. førnævnte love. Til lovforslaget har EWE overordnet indgivet følgende afsnit i deres høringssvar:

Eurowind Energy er dog bekymret for om lovforslaget i tilstrækkelig grad vil bidrage til at accelerere udbygningen med vedvarende energi ved introduktionen af en mere kompleks myndighedsbehandling ved opstilling af vedvarende energi i statsligt udpegede energiparker. Det er derfor Eurowind Energys opfordring, at der tilføjes et hensyn i lovforslaget om, at den statslige udpegning af energiparker ikke må betyde længere sagsbehandlingstider for projekter med vedvarende energi.

I lovforslagets § 3, pkt. 1 fremgår det, at de udpegede områder årligt skal kunne producere mindst 100 GWh. Der kan i denne forbindelse stilles spørgsmålstejn ved, hvorvidt dette mindstekrav er hensigtsmæssigt ud fra intentionen om at frem-

me vedvarende energianlæg på land. Det er eksempelvis muligt, at potentielt udpegede områder afvises med begrundelsen om, at disse områder har en marginalt lavere kapacitet, hvorudfra der kan stilles spørgsmålstejn ved, om en afvisning af et sådant projekt er hensigtsmæssigt. Det årlige mindstekrav på 100 GWh udgør her en mulig implementeringsbarriere for realiseringen af firedoblingsmålet. Det fremgår af høringssvar for Energiparkloven, at visse områder afvises som energipark med netop begrundelsen om, at kapaciteten ikke møder dette mindstekrav (Plan- og Landdistriktsstyrelsen, 2023b, s. 38-42). Som modargument kan det påpeges, at hvis energiparkerne skal have en særlig status mht. elproduktionen, er et produktionsmæssigt mindstekrav meningsfuldt. Hvorvidt 100 GWh her udgør den optimale grænse kan der ud fra ovenstående betragtninger stilles spørgsmålstejn ved.

Udover denne problematisering af mindstekravet fremgår det af høringssvar for lovforslaget om Energiparkloven, at en række potentielle udpegninger er fravalgt med en begrundelse om, at elnettet i disse områder ikke har kapaciteten til at modtage elproduktion fra energiparkerne inden år 2030 (Plan- og Landdistriktsstyrelsen, 2023b, s. 3, s. 38-42). Ud fra beregningerne, der er foretaget i Bilag A, hvori det konkluderes, at de nuværende udpegninger ikke er tilstrækkelige for realiseringen af firedoblingen af elproduktion fra VE-anlæg på land, udgør den manglende kapacitet sandsynligvis en implementeringsbarriere for fremtidige, potentielle udpegninger. Yderligere er manglende kapacitet i elnettet et problem, eftersom dette forhold også hindrer andre anlægsprojekter for vedvarende energiproduktion, selvom disse ikke har rod i Energiparkloven.

4.2.7 Museumsloven

Som beskrevet i Afsnit 4.2 beskrives Museumsloven her, da der i Kapitel 8 vil være en stillingtagen til måder, hvorpå forvaltningen af loven kunne ændres. Som følge heraf redegøres der her for dele af lovens indhold til afklaring af dens relevans for opsætningen af vindmøller og solcelleanlæg på land.

Museumslovens formål er bl.a. at sikre kultur- og naturarv i Danmark, og her-

under sten- og jorddiger samt fortidsminder. Sidste ændringer for Museumsloven blev foretaget i 2014. For visse projekter kan det være nødvendigt, at projektområdet undersøges inden der sker yderligere udgravning indenfor projektområdet. Hvis der generelt udgraves noget ifm. førnævnte undersøgelser eller under gravning ifm. opførelsen skal det pågældende arbejde stoppes jf. § 29, og herefter skal fundet anmeldes. Herudover må der ikke jf. § 29a ændres i tilstanden for sten- og jorddiger, og jf. § 29e må der ikke ændres i tilstanden af fortidsminder.

Museumsloven kan med fordel blive indarbejdet fremadrettet, for at skabe nogle muligheder for at kunne dispensere for mulige udfordringer forbundet med Museumslovens paragraffer om fortidsminder samt sten- og jorddiger. Et forslag kan være en øget uddybning af de muligheder der er for undtagelsesbestemmelser i lokalplanen på lige fod med de allerede vedtagne muligheder i Planloven.

4.3 Implementeringsbarrierer

Først og fremmest skal der lægges vægt på, at de ændringer, der er blevet udarbejdet, umiddelbart vil virke fremmende for den fremtidige planlægning af VE-anlæg. Dog er der stadig en række implementeringsbarrierer, der fremtidigt vil kunne stoppe projekters realisering. Nogle af de ændringer, som vil kunne bidrage til at øge den fremmende effekt, og dermed fjerne en række implementeringsbarrierer, er herunder nævnt:

- Anvendelsen af energiparkerne som "acceleration areas" for at kunne aktivere redskaberne fra REDIII og Nødretsforordningen
- Udarbejdelse af en vejledning til anvendelsen af Nødretsforordningen, så forordningens principper og muligheder kan blive igangsat og anvendt i en dansk kontekst
- Dispensationsmulighed i lokalplanens redegørelse ift. Museumslovens §§ 29a og 29e
- Udarbejdelse af erklæringsmulighed vedrørende opretholdelse af beboelse indenfor 4 x møllehøjden

- Udarbejdelse af lovændringer til følgende emner:
 - Støtteordninger ved indarbejdelse af nye teknologiformer
 - Skatteincitamenter til besparelse af omkostninger ved udarbejdelsen af VE-projekter
 - Screeningsordning til at undtage projekter fra miljøvurdering (gælder både for planer og programmer samt konkrete projekter)
 - Klagemuligheder og forsinkelse af projekter
- Udpegning af "accelerations areas" vedtaget gennem REDIII

4.4 Opsamling

I dette kapitel er der beskrevet en række initiativer udarbejdet i det politiske system. Disse initiativer relaterer sig til projektemnet i form af lovforslag og lovændringer. Hertil har arbejdsgruppen NEKST også været en medspiller til at komme med forslag og forbedringsmuligheder til at øge tempoet for den grønne omstilling. Det, som er særligt vigtigt at have in mente i denne sammenhæng, er i hvor høj grad disse tiltag og initiativer vil virke fremmende for at opnå en firedobling af elproduktion fra vedvarende energianlæg på land. I forlængelse heraf må forekomsten af implementeringsbarrierer vurderes. Yderligere kan det vurderes, om de pågældende tiltag og initiativer er tilstrækkelige for at opnå målrealiseringen.

Overordnet set vurderes det ud fra de analyserede ændringer af lovgivning, at disse ændringer er fremmende for opførelse af vindmøller og solcelleanlæg på land. Der kan dog stilles spørgsmål ved, hvorvidt der er et misforhold mellem de formelle ambitioner bag initiativerne og realiseringsmulighederne for dem. Dette skyldes, at det er væsentligt, at ambitionen om firedoblingen af vindmøller og solcelleanlæg på land vedrører produktion og ikke kapacitet. Hertil er et forhold, at elnettet ikke er i nærheden af at kunne modtage energi fra så mange nye parker, som der skal til for at nå firedoblingen i produktion (Energinet, u.d.).

I tillæg mangler der erfaring med anvendelsen af Nødretsforordningen, som endnu ikke er blevet anvendt i Danmark. Nødretsforordningen er, som beskrevet i kapitlet, anvendt ved flere tilfælde i Tyskland, hvorudfra forordningen har muliggjort

fravigelse af barrierer med flere realiserede VE-anlæg som resultat.

I dette kapitel er det også blevet undersøgt, hvilken regulering der på nuværende tidspunkt gælder, når der skal planlægges for VE-anlæg. I tillæg til dette afsnit blev det efterfølgende vurderet, hvilken indflydelse lovændringerne får for disse former for reguleringer i fremtiden. Konklusionen på dette er, at det umiddelbart kommer til at give nogle flere muligheder. Der kan dog argumenteres for, at en plan for det videre arbejde vil være nødvendig, hvis firedoblingen skal opnås, eftersom det er tvivlsomt, hvorvidt der kan opnås et tilstrækkeligt overblik over, hvordan elproduktionens forøgelse skal realiseres, hvis en sådan plan udebliver. I afsnittet er der givet bud på forskellige tiltag/initiativer der kunne igangsættes, så der skabes bedre muligheder for en hurtig opførelse af VE-anlæg på land.

Ud fra gennemgangen af de forskellige love, tiltag, initiativer osv. fås et indtryk af, at der mangler sammenhæng mellem de forskellige elementer, som egentlig burde spille sammen. Et eksempel herpå kunne være forholdet relateret til undtagelsesmuligheden om kirkebyggelinjen i lokalplanen og stiftsøvrighedens fortsatte mulighed for veto indenfor 1000m. Netop sådan et forhold ud af flere efterlader et indtryk af manglende koordinering mellem de værktøjer, der stilles til rådighed, og som i sidste ende skal være med til at bidrage til en hurtigere omstilling samt udbygning. Det er muligt, at der er blevet sat et mål, som er overambitiøst ift., hvad der reelt kan lade sig gøre indenfor den tidsramme, der er sat, hvilket også blev problematiseret i Kapitel 1 i indeværende projekt. Fra Kapitel 1 blev det forklaret, at usikkerheden i opførelsen af fremtidige nye vedvarende energianlæg udgør et væsentligt forhold, hvad angår indfrielsen af klimamålet i 2030.

Overordnet set er konklusionen, at det arbejde, der foretages, er fremmende for målene om en reduktion i udledningen af drivhusgas i år 2030 på 70% samt målet om en firedobling af elproduktionen fra solcelleanlæg og vindmøller på land i år 2030. Visse implementeringsbarrierer lader dog fortsat til at være gældende.

For det første baseres lovændringerne analyseret ovenfor hovedsageligt på øgede muligheder for dispensationer. Det er usikkert, hvorvidt dispensationer til realisering af VE-anlæg rent faktisk vil blive givet. Den politiske situation i hver enkelt

kommune vil (sandsynligvis) være udslagsgivende herfor. Dette forhold uddybes i Kapitel 5 med fokus på Energiparkloven. For det andet er det muligt, at forudsætningerne for at imødekomme udfordringer med NIMBY forværres med den nye økonomiske struktur fundet i VE-loven. For det tredje udgør kapacitetsproblemerne i elnettet en fortsat udfordring, der ikke løses med disse lovændringer. Der arbejdes dog på, at kapaciteten udvides. Taget disse forhold i betragtning, vurderes det som værende tvivlsomt, om firedoblingsmålet nås grundet hastigheden for opførelsen af nye VE-anlæg på land. Denne vurdering stemmer overens med konklusionen herpå, der blev draget i Kapitel 1.

I tillæg til ovenstående antydes det i en kronik af forskere i energiplanlægning ved Aalborg Universitet, at der mangler en sammenhængende energiplan for den grønne omstilling (Mathiesen m.fl., 2023). Dette er i tråd med observationen i Kapitel 1 om, at klimaaftalen, hvori målet om en firedobling af elproduktionen beskrives, ikke indeholder en klar plan. I hovedtræk vurderes det som værende tvivlsomt, om lovændringerne kommer til at få den betydning, som der ønskes. Ud fra ovenstående betragtninger samt de udfordringer, der måtte være ved implementeringen af relevante tiltag, kan der stilles spørgsmålstejn ved, hvor realistisk det er, at de formulerede klimamål for 2030 kan indfries. Det kan som følge heraf eksempelvis overvejes, om en centralistisk plan, altså en plan, hvor staten/regeringen er myndighed og planlægger for VE-anlæg - eksempelvis gennem anlægslove - vil kunne fremme målrealiseringen. Af denne årsag vil projektet udarbejde og se på forskellige tilrettelæggelser af planskitser for, hvordan målet om firedoblingen i 2030 kan opnås. Der gøres yderligere overvejelser om udformningen af forskellige planskitser for arbejdet med denne del af den grønne omstilling i Kapitel 8.

5 | Opbygning

I dette kapitel analyseres implementeringen af lovgivning relevant for firedoblingsmålet ud fra opbygningsaspektet i Basses model svarende til de organisatoriske og interorganisatoriske forhold i Winters model. I denne sammenhæng fokuseres der først og fremmest på forholdet mellem stat og kommune samt arbejdet udformet af NEKST. Som beskrevet i Afsnit 2.1 er der et særligt fokus på Energiparkloven, eftersom der her er tale om ny lovgivning snarere end ændring af eksisterende lovgivning. Ifølge politologisk litteratur anskues ny lovgivning i udgangspunktet som udgørende en større ændring af samfundet end ændringen af eksisterende lovgivning, hvorfor et særligt fokus på Energiparkloven er blevet prioriteret (Green-Pedersen, Christoffer; Jensen, Carsten; Nannestad Peter, 2023, s. 21-22). Først analyseres magtforhold mellem stat og kommune mht. arealforvaltning. Efterfølgende analyseres Energiparkloven i en kontekst af det relationelle forhold mellem stat og kommune. Til sidst beskrives arbejdet udført af NEKST. For at undgå at udarbejde for overfladiske analyser som følge af et uhensigtsmæssigt bredt fokus er der ikke fokus på EU som aktør i kapitlet. Det skal dog understreges, at EU er en relevant aktør i denne forbindelse - bl.a. i kraft af den arealregulering mht. naturbeskyttelse, der kan ledes tilbage til EU samt udarbejdelsen af REDIII, hvori der gives mulighed for i visse sammenhænge at have en lempeligere tilgang til denne beskyttelse (EU, 2023a, s. 7-10).

5.1 Arealforvaltningen mellem stat og kommune

Staten udgør en væsentlig magtfaktor for den grønne omstilling i kraft af dens mulighed for at vedtage politik, som samfundet underlægges. Det følger her, at staten i kraft af muligheden for at beslutte, hvad der er gældende lov, har magt til at få andre aktører til at gøre noget, de ellers ikke ville have gjort. Denne form for magt er i overensstemmelse med Robert Dahls definition herpå (Green-Pedersen, Christoffer; Jensen, Carsten; Nannestad Peter, 2023, s. 36) (Dahl, 1957, s. 202-203). Hvad angår den fysiske planlægning kommer dette eksempelvis til udtryk gen-

nem landsplanlægning og det hierarkiske forhold, der eksisterer mellem landsplaner og kommuneplaner. Kommuneplanen er her underlagt landsplanlægning, jf. Planloven § 3, stk. 2. I en bredere forstand hvad angår arealregulering er det staten, der har magten til at ændre national lovgivning, hvorudfra reguleringen kan ændres. Sådanne ændringer kan have fremmende eller begrænsende indvirkninger på mulighederne for opsætning af VE-anlæg på land. Deri kan staten påvirke kommunernes muligheder for at planlægge herfor. Ligeledes kan andre aktørers muligheder i denne sammenhæng påvirkes.

Selvom kommunen i praksis er forvaltende myndighed for en lang række af de arealreguleringer, der er relevante for opsætningen af VE-anlæg, er det deri staten, der gennem ændring af love bestemmer, hvilke former for arealregulering, der er væsentlig (og deri begrænsende) for opsætningen af VE-anlæg. På tilsvarende vis er det staten, der muliggør, at der kan dispenseres fra lovgivning. I forlængelse heraf har staten mulighed for at justere indholdet af lovforslag til vedtagelse mhp. at ændre forekomsten af implementeringsbarrierer for den grønne omstilling. I de tilfælde, hvor kommunen er myndighed, har kommunen i denne sammenhæng magten til at vurdere, hvorvidt en dispensation i en konkret sag gives.

5.2 Energiparkloven

Nedenfor analyseres Energiparkloven i en kontekst af de relationelle forhold, der findes mellem kommune og stat mht. magt og interesser med tilhørende betydning for lovens implementering.

Et centralt aspekt af Energiparklovens bestemmelser udgøres af det faktum, at udpegningen af energiparker forudsætter kommunalbestyrelsens samtykke hertil, jf. § 3. Forskellige myndigheder kan have forskellige interesser i en given politiks implementering (Winter og V. Nielsen, 2010, s. 19). Som følge heraf vil kommunalbestyrelsens interesser være af central betydning for realiseringen af energiparkerne, og målopfyldelsen om en firedobling af elproduktionen på land i år 2030. Som det beskrives i Kapitel 6 er det muligt, at kommunen har en større følsomhed over for NIMBY end staten har, og at andre ideologiske anskuelser kan gøre sig gælden-

de i kommunalbestyrelsen end i regeringen. I forlængelse heraf sandsynliggøres det, at divergerende interesser mellem staten og kommunerne mht. udpegningerne af energiparker kan udgøre en væsentlig hæmsko for realiseringen af målet om firedoblingen af VE-anlægs elproduktion på land. Som beskrevet i Kapitel 1 har flere kommuner udtrykt modstand mod realiseringen af energiparker indenfor deres kommunegrænse.

Som eksempler herpå kan nævnes Faxe, Ringkøbing-Skjern og Tønder Kommune, der ikke er interesserede i, at staten foretager udpegninger af energiparker. Denne modstand mod energiparkerne skal findes i kommunalbestyrelsens principielle modstand mod, at staten på en sådan måde involveres i kommunernes stillingtagen til, hvordan arealer i kommunen skal disponeres (Plan- og Landdistriktsstyrelsen, 2023a, s. 3).

Denne modstand åbner op for en yderligere kompleksitet hvad angår energiparkernes realisering. Komplexiteten består i, at kommunerne ikke kun kan have andre interesser som følge af lokale forhold vedrørende de udpegede arealer (med baggrund i forekomsten af NIMBY, en anderledes vægtning af hensyn for området e.l.). Modstanden kan også bunde i en udfordring af lovens legitimitet og deri en problematisering af, hvorvidt den kompromitterer kommunernes autonomi. En sådan legitimitetsudfordring kan blive særligt problematisk, hvis den resulterer i, at kommunernes principielle modstand kategorisk udelukker udviklingen af energiparker. En sådan modstand vil sandsynligvis være anderledes end en modstand mod en konkret park bundet i de specifikke geografiske forhold, der gør sig gældende for den.

Ud fra disse forhold kan der argumenteres for, at kravet om kommunernes samtykke til energiparkernes udpegning kan udgøre en væsentlig implementeringsbarriere for parkernes realisering. Implementeringsbarrieren kan på et overordnet plan begrundes i forekomsten af divergerende interesser mellem kommune og stat for den eller de potentielle udpegninger, staten foreslår. Som også pointeret ovenfor kan denne divergerende interesse bero på en lang række forskellige betæneligheder. Eftersom betænelighederne netop kan være mange og forskelligartede, er

det endvidere muligt, at denne forholdsvis brede palette af mulige forbehold i sig selv kan være problematisk, hvis blot forekomsten af et enkelt af disse forbehold er tilstrækkeligt for kommunens modstand mod udpegningen.

Kompleksiteten i arbejdet med Energiparklovens implementering øges yderligere af det forhold, at kommunerne ikke er homogene, men har forskellige interesser for udpegninger afhængig af de konkrete forhold, der sig gældende i kommunen og/eller kommunalbestyrelsen. Denne forskellighed fremgår af kommunernes høringsvar på loven, hvori det fremgår, at reaktionerne herpå divergerer (Plan- og Landdistriktsstyrelsen, 2023a, s. 3). Det er muligt, at varierende interesser kommunerne i mellem komplicerer samarbejdet mellem kommune og stat i denne henseende, eftersom staten i sin forvaltning må justere samarbejdet herefter for den enkelte kommune. Det er endvidere muligt, at denne kompleksitet bliver yderligere fremtrædende, hvis energiparken ligger i to forskellige kommuner, hvorudfra forvaltningen af den kræver øget koordinering og potentielt flere interessekonflikter mellem de offentlige myndigheder.

I forlængelse af ovenstående varierer det fra kommune til kommune, hvad der er årsag til forekomsten af den implementeringsbarriere, der ligger i kommunens afvisning af en given energiparks udpegning. Denne variation udgør potentielt en implementeringsbarriere i sig selv, da det som følge heraf for fremtidige udpegninger ikke vil være muligt for staten blot at udvise bevidsthed om enkelte betænkeligheder, kommunerne måtte have, for at justere udpegningerne herefter. Som følge heraf lader der ikke til at være en simpel løsning på denne implementeringsbarriere, hvis bestemmelsen om kommunernes samtykke skal fastholdes.

Forekomsten af divergerende interesser kan yderligere have betydning for aktørers adfærd internt i kommunen mht. skabelsen af dedikation. Skabelsen af dedikation til opnåelse af lovgivningens mål blandt de relevante aktører fremhæves i litteraturen som et centralt aspekt af sandsynligheden for succesfuld implementering. Det samme gør sympatien, det udpegede implementeringsorgan har for målene, der er forbundet med loven (Winter og V. Nielsen, 2010, s. 54-55). Hvis andre incitamenter fra kommunens side gør sig gældende mht. arealforvaltningen, udgør

dette et problematisk forhold hvad angår dedikeret realisering af VE-anlæggene med baggrund i Energiparkloven. Deri kan manglende dedikation være en ulempe for energiparkernes realisering.

Det er muligt, at graden af dedikation yderligere påvirkes af NIMBY. Opsætningen af VE-anlæg resulterer i, at borgerne berørt af anlægget oplever koncentrerede ulemper herved, hvorudfra borgere bosat tæt på en potentiel VE-udpegning har stort incitament til at protestere imod denne (Winter og V. Nielsen, 2010, s. 66). NIMBY's relevans udgør herudfra en risiko for, at dedikationen til realiseringen af energiparker fra kommunalbestyrelsens side udfordres. Omvendt kunne et politikdesign, hvor kommunens indflydelse var begrænset, kritiseres for at mangle legitimitet og respekt for borgernes lokalområder. Manglende dedikation til energiparkernes realisering internt i kommunen (eventuelt med rod i NIMBY) lader dermed til at kunne udgøre endnu en implementeringsbarriere for de ønsker, der er forbundet med Energiparkloven.

Selvom udpegningen af energiparker kræver kommunens samtykke, hvorudfra kommunen tildeles magt i denne sammenhæng, er det staten, der foretager forslaget til udpegningen til at starte med (dog ud fra indmeldinger foretaget af kommunerne og/eller private virksomheder). Statens mulighed for at udpege energiparker, der bliver genstand for politisk opmærksomhed i kommunerne, udgør en anden form for magt end den beskrevet ovenfor: den dagsordenssættende magt formuleret af Bachrach og Baratz. Denne form for magt kommer til udtryk ved, at den magtfulde aktør i kraft af sin magt bestemmer, hvad der kommer på den politiske dagsorden (Green-Pedersen, Christoffer; Jensen, Carsten; Nannestad Peter, 2023, s. 37-39) og (Bachrach, P.; Baratz, M.S., 1962, s. 948). Eftersom det er ministeren for byer og landdistrikter, der tager initiativet til at udpege energiparkerne, findes her en magt fra statens side til at bestemme, hvilke områder der i denne sammenhæng bliver genstand for politisk opmærksomhed, jf. Energiparkloven § 3. Eftersom energiparker ikke kan udpeges uden dette initiativ fra ministeren, er det netop ministeren, der har magten til at sætte den politiske dagsorden i denne sammenhæng.

I ovenstående analyse af magtforholdet mellem kommune og stat har det primært været problematiseret, hvordan kommunens samtykke til energiparkernes udpegnings udgør en implementeringsbarriere. Den dagsordenssættende magt fra statens side kan dog også anskues som en implementeringsbarriere. Dette skyldes muligheden for, at en kommune kan ønske et område udpeget som energipark samtidig med, at staten har andre interesser i det pågældende område, hvorudfra området ikke ender med at indgå i statens liste over ønskede energiparker. Denne implementeringsbarriere kan endvidere udvides til at inkludere forslag til energiparker foretaget af private virksomheder. Uanset ophav til forslaget for mulige energiparker fremgår det af høringssvaret for de 32 parker, at 122 arealer blev indmeldt som mulige udpegninger af kommuner og private VE-opstillere i første udpegningsrunde (Plan- og Landdistriktsstyrelsen, 2023a, s. 3). Eftersom der i alt kun blev udpeget 32 parker, er dette ensbetydende med, at staten har frasorteret en lang række parker på trods af ønsker om deres udpegnings.

På et overordnet plan er det muligt, at politikdesignet for Energiparkloven resulterer i, at det interorganisatoriske forhold mellem stat og kommune bevirker en lavere målopfyldelsesgrad for den grønne omstilling i kraft af divergerende interesser mellem disse aktører (Winter og V. Nielsen, 2010, s. 19). Involverede aktørers incitament til at agere på en måde, så realiseringen af det politiske mål hæmmes, beskrives i implementeringslitteraturen som en af de væsentligste årsager til, at implementeringen af en given politik ikke lykkes fuldt ud (ibid. s. 21). Det er muligt, at sådanne incitamenter for visse kommuners vedkommende netop vil hæmme målopfyldelsen, hvorudfra det lader til, at en væsentlig implementeringsbarriere her gør sig gældende. Eksempler på kommunernes divergerende interesser i denne sammenhæng kunne eksempelvis udgøres af et ønske om at undgå konflikter fra NIMBY og/eller andre økonomiske/ideologiske interesser end staten for anvendelsen af de af staten udpegede områder til energiparker. Tilsvarende lader det til, at bestemmelsen om, at de endelige udpegninger først skal muliggøres af staten, udgør en implementeringsbarriere.

5.3 Den Nationale Energikrisestab (NEKST)

Den Nationale Energikrisestab, NEKST, blev oprettet som arbejdsgruppe for at bidrage til at få øget tempoet i den grønne omstilling. I arbejdsgruppen er relevante aktører inviteret til at indgå i samarbejdet med henblik på at fremme hurtig og relevant handling på akutte grønne udfordringer. NEKST's mål er identificere, udarbejde og igangsætte konkrete løsningsforslag for de grønne udfordringer. Dette sker ved bidrag fra repræsentanter for bl.a. energisektoren, kommunerne og relevante virksomheder. NEKST's arbejde har resulteret i 27 anbefalinger som beskrevet i Kapitel 1 (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, u.d.). NEKST arbejder indenfor tre spor:

1. Farvel til gas i danske hjem
2. Mere sol og vind på land
3. Hurtigere udbygning af elnettet (ibid.)

Helt generelt er NESKT inspireret af den nationale operative stab (NOST)¹, og intentionen med NEKST er at skabe rammerne for et samarbejde mellem de offentlige myndigheder, kommuner, energisektoren og andre relevante aktører. Formålet med NESKT er at skabe et samarbejde mellem de ansvarlige aktører for den grønne omstilling i Danmark med det mål at få fjernet de nødvendige implementeringsbarrierer, så tempoet generelt kan øges for den grønne omstilling. (ibid.)

I det foregående afsnit blev det pointeret, at staten lader til at udvise en dagsordenssættende magt ved udpegningen af energiparker. Denne pointe bygger på det forhold, at det er staten, der bestemmer, hvilke arealer der skal være primær genstand for politisk opmærksomhed, hvad angår stillingtagen til energiparkers mulige realisering. Der kan argumenteres for, at NEKST udviser en lignende form for magt, eftersom institutionens 27 anbefalinger på tilsvarende vis har betydning for hvilke forhold, der er genstand for politisk opmærksomhed. NEKST's anbefalinger er deri med til at forme de emner (og anskuelsen af de pågældende emner),

¹"Den nationale operative stab træder sammen, når der opstår større kriser og hændelser i Danmark. Staben skal i sådanne situationer sikre det tværgående samarbejde og koordinering mellem myndighederne."(Politi, 2024)

der bliver genstand for politisk fokus i arbejdet med den grønne omstilling - heri den politiske opfattelse af opstillingen af VE-anlæg.

5.4 Opsamling

I dette kapitel er magtforhold mht. arealforvaltningen mellem stat og kommune blevet analyseret. Efterfølgende er der foretaget en analyse af forholdet mellem stat og kommune med specifikt øje for Energiparkloven. Til sidst er der redegjort for bidrag fra arbejdsgruppen NEKST. I kapitlet konkluderes det, at der eksisterer et gensidigt magtforhold mellem stat og kommune hvad angår planlægningen af arealers anvendelse på land i Danmark. På den ene side har staten magten til at udforme national lovgivning, som har indvirkning på kommunens muligheder for planlægning. Dette vedrører både ændring af den lovgivning, kommunen udarbejder planlægning ud fra (eksempelvis Planloven) og udformningen af landsplandi- rektiver, kommunerne underlægges af staten. På den anden side har kommunerne autonomien til at foretage deres egen politiske prioritering af hensyn og projekter inden for disse rammer. Dette gensidige magtforhold kan genfindes i lovforslaget til Energiparkloven, hvori såvel staten som kommunen har magten til at forhindre realiseringen af en energipark med implikationer for tempoet for den grønne omstilling som resultat. Dette gensidige magtforhold med begge instanser som vetopunkter² for en energiparks udpegning lader til at udgøre en væsentlig implementeringsbarriere, når Energiparkloven kontekstualiseres til realiseringen af firedoblingsmålet. NEKST lader endvidere til at udgøre en yderligere magtfaktor for arbejdet med den grønne omstilling i kraft af institutionens mulighed for at påvirke hvilke emner, der er på den politiske dagsorden, og hvordan disse emner ansues.

²Hvilket uddybes i anden sammenhæng i Afsnit 6.3

6 | Adressat

I dette kapitel fokuseres der på følgende adressater: lodsejer, nabo og øvrige borgere, kommunerne og private virksomheder, da disse vil blive berørt af fremtidige VE-anlæg, som opstår i kraft af de ændringer og tiltag, der igangsættes for at øge elproduktionen fra vedvarende energi. Ved private virksomheder skal der forstås de virksomheder, som arbejder med planlægningen af VE-anlæg¹. For kommunerne skal det forstås sådan, at det er som myndighed og ikke som udviklingsaktør. Karakteren af adressatgruppen, og hvilke barrierer den sætter, vil variere alt efter, hvilke hensyn der ønskes varetaget mht. lovændringer. Af mulige barrierer der vil opstå ved at stille virkemidlerne, beskrevet i Kapitel 4, til rådighed vil blive omtalt i dette kapitel, for at opnå indblik i udfordringer forbundet hermed.

Danmark er reelt også adressat overfor EU i form af REDIII, og dens regulering. Da projektets emne omhandler forhold i Danmark, vil der i dette kapitel blive fokuseret på forholdet mellem stat og forskellige adressater såsom lodsejer, naboer, kommuner og private virksomheder. Disse vil blive analyseret i de kommende afsnit.

6.1 Lodsejer

Lodsejere² som adressatgruppe er i lovens forstand beskyttet af en række forhold, og vil derfor være bedre beskyttet end eksempelvis naboer til implementeringen af energiparker ved statslig indblanding - eksempelvis fastlagte støjgrænser, hvilket både gælder almindelig vindmøllestøj samt lavfrekvent støj. Derfor er der flere vedvarende energivirksomheder, som arbejder med at sikre en økonomisk gevinst, herunder EWE, så både lodsejere og naboer kompenseres, når nye anlæg etableres. Derfor vil der eksempelvis ved implementering af energiparker gennem landsplan-

¹Eksempler heriblandt kunne være Eurowind Energy, European Energy og Better Energy m.fl.

²Lodsejere forstås som ejeren af de bygninger og/eller jord på de arealer, som er nødvendige for at kunne opføre det pågældende VE-anlæg

direktiver stadig gælde de samme forhold for lodsejere mht. retten til VE-bonus, taksation og salgsoption.

Der kan argumenteres for, at der ikke vil forekomme ændrede forhold for lodsejerne berørt af VE-projekter mht. de nuværende lovforskrifter og ændringerne under behandling. Argumentet bygger på det forhold, at de involverede lodsejere som samlet adressatgruppe ikke vil være påvirkelige overfor, hvilke måder energiparkerne vil blive implementeret på, da der er forhold i lovforskrifterne, som værner om deres rettigheder og sikrer dem en kompensation.

Det gælder dog for lodsejerne, og de nærmeste naboer, at der ved ændringen af beløb til indbetaling af Grøn Pulje. Der opstår i denne sammenhæng et dilemma, hvor virksomhederne ikke på samme vis kan kompensere på den måde, de førhen har gjort, hvor de har ydet en yderligere kompensation, end den kompensation loven foreskriver. En del virksomheder, heriblandt EWE, arbejder med egne modeller for kompensation af lodsejere, nærmeste naboer samt lokalsamfund.

Eksempelvis i EWE gives der en yderligere kompensation udover lovens forskrifter. Heriblandt indgår der foræring af andele i projektet til de involverede lodsejere, mulighed for opkøb af andele for lodsejere samt nærmeste naboer, og hertil en lokal foreningspulje med midler til lokalsamfundet og dets fremtid. Disse tre "parter" får alle udbetalt et beløb om året ud fra antal andele, hvilket typisk er et beløb svarende til, at det vil kunne dække en normal husstands elforbrug. Den lokale foreningspulje får typisk et beløb på mellem 350.000-1.000.000kr alt efter størrelsen på projektet samt hvor meget der er foræret væk og givet mulighed for at opkøbe.

Det vurderes derfor ud fra lovens forskrifter, at lodsejere som adressat er godt beskyttet, og dermed ikke vil opleve ulemper under en ændret tilgang realiseringen af de nationale energiparker. Dog skal gruppen stadig ses som en vigtig adressatgruppe, da det ud fra et hensyn om offentlighed og involvering vil være vigtigt at gruppen bliver hørt og i sidste ende samtykker til det relevante VE-projekt fremfor at tvinges/eksproprieres.

6.2 Nabo og øvrige borgere

I projektet har der løbende været fokus på Energiparkloven og den politiske håndtering af de mulige energiparker, loven danner grundlaget for. I Afsnit 5.2 blev det pointeret, at der eksisterer et gensidigt magtforhold mellem stat og kommune mht. realiseringen af energiparker. Ud fra dette forhold er det muligt, at kommunernes modstand mod energiparker vil sænke tempoet for realiseringen af firedoblingsmålet. Ved anvendelsen af landsplandirektiver og fjernelse af kravet om kommunernes samtykke til energiparkerne i Energiparkloven, ville dette interorganisatoriske forhold mellem stat og kommune være underordnet mht. implementeringen af Energiparklovens bestemmelser. Ud fra dette perspektiv kan der argumenteres for, at en på dette punkt sådan tilgang til kommunernes autonomi ville virke fremmende for den grønne omstilling. En sådan tilgang til kommunernes (manglende) samtykke ville dog sandsynligvis være kontroversiel hvad angår både kommunernes institutionelle rolle i samfundet samt for borgernes forhold til den offentlige forvaltning.

Realiseringen af energiparker gennem landsplandirektiver kan problematiseres ud fra risikoen for, at borgerne ikke vil opleve sådanne beslutninger som værende demokratisk legitime (Loftager, 2015). En sådan manglende legitimitet kan yderligere problematiseres af Planlovens formålsbestemmelse om i videst muligt omfang at inddrage offentligheden i planlægningsarbejdet, jf. Planloven § 1, stk. 2, pkt. 6. Ud fra disse forhold kan der argumenteres for, at staten har incitament til at tildele kommunerne en væsentlig rolle i forbindelse med energiparkernes realisering til sikring af, at disse anlæg får en større lokaldemokratisk legitimitet. Eftersom energiparkernes gyldighed kræver kommunens samtykke, bliver kommunen en politisk aktør, der kan påvirkes af andre aktørers adfærd med relevans for beslutningen om, hvorvidt samtykke gives eller ej. Borgernes relevans i kraft af NIMBY beskrives som det næste ud fra dette forhold.

Ud fra en antagelse om at kommunerne i kraft af deres lokaldemokratiske afsæt er mere påvirkelige end staten hvad angår vælgernes utilfredshed, lægger Energiparklovens indhold op til, at NIMBY bliver en større magtfaktor i den politiske

proces, end den ellers ville have været. Dette skyldes, at energiparkerne kun kan realiseres med kommunens samtykke, hvorudfra utilfredse vælgere bosat ved potentielle energiparker vil have bedre forudsætninger for at påvirke den politiske proces, end de ellers ville have haft. Selvom borgerne ikke kan anskues som værende målgruppen for Energiparkloven i en klassisk forstand hvad angår Winters model, kan deres adfærd alligevel have indflydelse på de endelige virkninger af Energiparklovens bestemmelser - eksempelvis i kraft af borgerprotester, der gør den relevante kommunen mere tilbageholdende med at realisere en eller flere givne energiparker. Det er muligt, at der her eksisterer en konflikt mellem hensynet til den demokratiske proces på den ene side og tempoet for den grønne omstilling på den anden.

En anden problematik i denne sammenhæng vil være det forhold, at energiparker, der er placeret ved en kommunegrænse, kan komme til at være til gene for borgere i en anden kommune uden de bliver kompenseret. Årsagen til dette problem ligger i, at der med de nye ændringer i VE-loven kun er mulighed for at dele et beløb med en nabokommune, hvis kommunalbestyrelsen i den kommune, hvori VE-anlægget bliver opstillet, ønsker det.

Til dette er følgende høringssvar til ændringer i VE-loven behandlet: Eurowind Energy bemærker, at de ser stor værdi i muligheden for at dele midler i grøn pulje mellem nabokommuner, men vurderer at det er uhensigtsmæssigt at gøre ordningen frivillig og afhængig af politiske aftaler mellem kommunerne. Eurowind Energy foreslår, at midlerne i stedet deles forholdsmæssigt mellem de kommuner, der har areal inden for et afstandsdefineret lokalområde. Det foreslås, at anvende en radius fra anlægget på 4,5 km, som svarer til hvad flere kommuners definition af lokalområde er i dag.

6.3 Kommunerne

Som pointeret i det foregående afsnit udgør kommunerne en vigtig adressatgruppe, da det i Energiparkloven er fastsat, at kommunerne skal samtykke til arealudpegningerne for de fremtidige energiparker. Kommunerne udgør i denne sam-

menhæng et vetopunkt for realiseringen af energiparker³. Dette vetopunkt gør, at implementeringen af nationale energiparker i høj grad ligger hos kommunerne og deres villighed til at indgå samarbejde med staten. Dette blev problematiseret i Afsnit 5.2. Af de første 32 nationale energiparker ventes der herfor stadig afklaring på, hvor mange energiparker der reelt bliver udpeget efter en dialog mellem kommunerne og staten.

Eksempelvis kan kommuners modvillighed til implementeringen af statens forespørgsel om nationale energiparker blive et større problem, da kommunerne selv kommer til at skulle fortolke på anvendelsen af Nødretsforordningen, hvornår der kan dispenseres samt om forholdet mellem samfundsmæssig interesse kontra natur- og miljøforhold. Forholdet mellem at mange kommuner ønsker at undgå statens indblanding og statens interesse i en hurtigere udbygning lader derfor til at modarbejde hinanden, og kan potentielt sænke processen, hvorfor en konklusion kunne være, at hvis dette sker, kommer Danmark ikke til at opnå de fastsatte mål.

Kommunerne og deres indbyrdes forhold som adressatgruppe overfor statens politikker, er herfor et vigtigt aspekt i selve implementeringen, og netop vetopunktet ift. udpegningen af nationale energiparker er en implementeringsbarriere i sig selv. Det er dog en svær problematik, da der på den ene side er en lokaldemokratisk proces til stede, og på den anden side en stat der delvist eller helt kan overtage plankompetencen fra kommunerne gennem landsplanlægning. Diskussionen, der her tages, vedrører, hvad der i sidste ende vægter højest - bevarelse af lokaldemokratiske processer eller en hurtigere udbygning af vedvarende energi.

6.4 Private virksomheder

Den 12. december 2023 indgik en række partier (Socialdemokratiet, Venstre, Moderaterne, Socialistisk Folkeparti, Det Konservative Folkeparti, Enhedslisten, Radika-

³Et vetopunkt defineres i denne sammenhæng som følgende: "En aktør hvis tilslutning er nødvendig for en ændring af status quo. Enhver ændring i status quo kræver følgelig en enstemmig tilslutning fra alle involverede vetospillere." (Green-Pedersen, Christoffer; Jensen, Carsten; Nannestad Peter, 2023, s. 93)(Tsebelis, 2002, s. 19)

le Venstre og Alternativet) en klimaaftale. I den indledende beskrivelse af klimaaftalen fremgår følgende citat:

"Ambitionen fra sidste års Klimaaftale om grøn strøm og varme 2022 om at sikre rammevilkår, der kan muliggøre en markedsdrevet firedobling af den samlede elproduktion fra solenergi og landvind frem mod 2030 - fra ca. 12 til 50 mia. kilowatttimer årligt – er ét første skridt på vejen til mere vedvarende energi på land og skal i væsentlig grad indfries gennem etablering af større energiparker på land." (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2023c, s. 2)

Citatet er bl.a. udtryk for måden, samspillet mellem den offentlige og den private sektor er indtænkt på for firedoblingen af elproduktionen. Den offentlige sektor sætter rammerne ("*at sikre rammevilkår*") for, at den private sektor kan realisere anlægget af den nødvendige infrastruktur ("*der kan muliggøre en markedsdrevet firedobling af den samlede elproduktion*"). Samfundet er således afhængigt af både den offentlige og den private sektor for at nå de politiske mål, der er for den grønne omstilling. Den private sektor (de private virksomheder i VE-branchen) bliver dermed en væsentlig aktør med en potentiel politisk magt i denne proces.

Som tidligere nævnt kræver realiseringen af energiparkerne kommunernes samtykke – med andre ord fungerer kommunerne som vetopunkt for energiparkens realisering. Det samme er ikke tilfældet for hver enkelt private virksomhed, der tager stilling til, hvorvidt den ønsker at investere i realiseringen af et VE-projekt – eksempelvis infrastrukturen til en energipark. Den private VE-branche som helhed kan dog have karakter af at udgøre et sådant vetopunkt for konkrete projekter, hvis et givent projekt ikke vurderes som værende attraktivt for en eneste af virksomhederne. Eftersom staten og kommunerne har interesse i private virksomheders engagement i realiseringen af udpegede områder for VE-anlæg, udgør de private virksomheder også i denne sammenhæng en magtfaktor – hvis ikke individuelt så som branche. Det er muligt, at VE-opstilleres invitation til at foreslå energiparkers placeringer delvist har bundet i en betragtning herom.

Private virksomheder er dermed relevante aktører for realiseringen af firedoblingsmålet, eftersom disse aktører gennem deres investeringer i energiparker fungerer

som initiativtagere herfor. I modsætning til kommunen og staten har disse aktører sandsynligvis kun (eller i hvert fald først og fremmest) fokus på de økonomiske og elproduktionsmæssige aspekter af energiparkernes realisering. Dette er væsentligt, eftersom aktørers divergerende incitamenter som beskrevet ovenfor er af betydning for en politiks implementering. Samarbejdsvanskeligheder mellem offentlig myndighed og privat virksomhed samt divergerende interesser heri har som følge heraf potentiale til at udgøre endnu en udfordring hvad angår energiparkernes (hensigtsmæssige) realisering.

6.5 Opsamling

Dette kapitel har haft fokus på adressaterne, der er relevante for implementeringen af de planer og anlægsprojekter, der vedrører realiseringen af firedoblingsmålet. Herunder er en opsamling af adressaterne og de væsentligste implementeringsbarrierer:

Aktør	Implementeringsbarrierer
Lodsejer:	NIMBY og manglende lokal opbakning
Nabo og øvrige borgere:	NIMBY og manglende lokal opbakning
Kommunerne:	"Veto-/samtykkepunkter" overfor staten og regeringens politikker
Private virksomheder:	Private interesser og beslutninger

Tabel 6.1: Oversigt over de væsentligste implementeringsbarrierer forbundet med de forskellige aktører beskrevet i dette kapitel. Tabellen er udarbejdet af projektgruppen.

Fokus har i kapitlet været særligt rettet mod realiseringen af energiparker. I kapitlet er det pointeret, at NIMBY potentielt udgør en væsentlig magtfaktor og forhindring af energiparkernes realisering, eftersom parkernes udpegning kræver kommunalbestyrelsens samtykke. Ud fra antagelsen om at kommunalbestyrelsen er mere følsom over for utilfredse lokale borgere i kommunen, end staten er, vil le NIMBY således have mindre betydning, hvis kommunens samtykke ikke var påkrævet. Der lader her til at eksistere et konfliktfyldt forhold mellem tempoet for den grønne omstilling på den ene side og involveringen af borgerne i en (lokal)demokratisk proces på den anden. Udover borgerne spiller private virksom-

heder med tilknytning til branchen for anlæg af vindmøller og solcelleanlæg også en rolle i realiseringen af firedoblingsmålet. Disse virksomheders interesse i udpegningerne, der måtte blive foretaget, er ligeledes relevante for anlægs faktiske etablering.

7 | Effekten

Fra Basse, 1992, som beskrevet i Afsnit 2.5.2, anvendes den retsvidenskabelige metode typisk, når der analyseres i rettoperspektiv på implementeringen af et politisk tiltag og dens efterfølgende effekt. For dette projekt står forfatterne midt i denne periode, og derfor er det ikke muligt at vurdere den reelle effekt, men derimod kun en formodet effekt. I dette kapitel vil der derfor være en analyse og vurdering af de opsatte mål, og hvilke handlepunkter der kunne være meningsfulde at igangsætte for netop at opnå den effekt, som målene beskriver. Formålet med denne vurdering er dermed at afdække de formodede effekter, der er forbundet med de politiske tiltag, der er analyseret i de foregående kapitler. Disse formodede effekter sammenholdes med de politiske mål, der har ligget til grund for de politiske tiltag. Som følge heraf går indhold fra Kapitel 1 igen, da den ønskede effekt i 2030 beskrives heri, og i denne sammenhæng vil dette projekt udarbejde forskellige planskitser til netop at opnå denne effekt.

Det er i Kapitel 1 konstateret, at der i Danmark er politisk fokus på at øge tempoet for den grønne omstilling. Dette er bl.a. kommet til udtryk ved formuleringen af et mål om at reducere Danmarks CO₂-udledning med 70% i 2030 relativt til udledningsniveauet i 1990. Ligeledes er der formuleret et mål om, at elproduktionen fra vindmøller og solcelleanlæg på land skal firedobles i 2030. Det er i forlængelse af disse mål konstateret i Kapitel 4, at lovændringer af relevans for opsætningen af vindmøller og solcelleanlæg på land er ændret inden for de seneste år - heriblandt Planloven og Naturbeskyttelsesloven. Derudover arbejdes der på et lovforslag om udpegning af energiparker. Disse forskellige initiativer muliggør en lempeligere arealregulering med det resultat, at der skabes bedre forudsætninger for planlægningen og opsætningen af vindmøller og solcelleanlæg på land.

Ud fra Kapitel 1 er det konstateret, at der ikke lader til at være formuleret en sammenhængende plan for indfrielsen af firedoblingsmålet. Derudover vurderes det af Klimarådet, at det nuværende tempo for den grønne omstilling ikke er til-

strækkeligt for, at målet om en reduktion i CO₂-udslip på 70% indfries i 2030 (Klimarådet, 2024a, s. 29). Det er yderligere konstateret i Kapitel 5, at forskellige forhold i det politiske system - heriblandt magtforhold mellem relevante aktører for den grønne omstilling samt konkurrerende hensyn til omstillingen - besværliggør målrealiseringen. Denne problematik forstærkes af det faktum, at vedtagne initiativer ikke nødvendigvis realiseres i overensstemmelse med intentionen bag initiativerne i kraft en lang række forhold forbundet med implementeringen. Implementeringsaktørers andre interesser og offentlige myndigheders kapacitet til at kunne realisere intentionerne udgør eksempler på sådanne forhold. Disse forhold er beskrevet i hhv. Kapitel 5 og 6.

I tillæg til Klimarådets vurdering er der udarbejdet en opgørelse fra VidenOmVind, hvori det konkluderes, at der mht. kapacitet i 2024 bliver nettilsluttet vindmøller på land svarende til 54,6 MW. Dette er 432,4 MW mindre end, hvad det i opgørelsen vurderes er et nødvendigt tempo for at kunne realisere firedoblingsmålet. I samme opgørelse estimeres det, at der i 2025 vil blive nettilsluttet vindmøller på land svarende til 115,5 MW. Opgørelsen er udarbejdet med en antagelse om, at firedoblingen realiseres med en samlet kapacitet af landvindmøller på 8200 MW og 20.000 MW solcelleanlæg i overensstemmelse med eksemplet fremført i Kapitel 1 (VidenOmVind, u.d.[b]). Opgørelsen fra VidenOmVind er umiddelbart i tråd med det tempo, der indikeres af data fra Danmarks Statistik, hvoraf det fremgår, at hvis der justeres for tabt kapacitet forbundet med vindmøller, der er blevet taget ned, er kapaciteten for landvindmøller på over 25 kw steget fra 2021 til 2023 med 117,93 MW (Danmarks Statistik, 2023).

Mht. solcelleanlæg fremgår det af første kvartalopgørelse for 2023 af Energistyrelsen, at der den 31/12-2022 var en kapacitet af solcelleanlæg på 3015 MW (Energistyrelsen, 2023a). Ud fra præmissen om at kapaciteten skal øges til 20.000 MW i 2030, kræver dette i gennemsnit en årlig kapacitetsforøgelse på 2123 MW¹. Ved

¹Denne kapacitetsforøgelse er udregnet ved at trække de anlagte 3015 MW fra de 20.000 MW forbundet med firedoblingsmålet. Herudfra er det konstateret, at kapaciteten for solcelleanlæg skal udvides med 16985 MW for at realisere en ekspansion på 20.000 MW. Ved at dividere 16985 MW med 8 (som er antallet af år fra og med 2023 til og med 2030) konkluderes det, at den gennemsnitlige årlige forøgelse af kapaciteten for solcelleanlæg skal være på 2123 MW for at have et tempo, hvorudfra

at opsummere kapacitetsforøgelsen rapporteret i fire kvartalopgørelser i 2023 for udbygning af solcelleanlæg er det konkluderet, at den samlede forøgelse for 2023 var på 514 MW (Energistyrelsen, 2023a)(Energistyrelsen, 2023b)(Energistyrelsen, 2023c)(Energistyrelsen, 2023d). Sammenholdes dette med den gennemsnitligt nødvendige årlige forøgelse, der er udregnet, er forøgelsen af solcelleanlægs kapacitet i 2023 dermed 1609 MW for lille. Det lader således heller ikke til, at det nuværende tempo for opførelsen af solcelleanlæg er tilstrækkeligt mht. ambitionerne forbundet med firedoblingsmålet.

Overordnet set kan der ud fra ovenstående argumenteres for, at de nuværende initiativer for realiseringen af den grønne omstilling ikke er tilstrækkelige, hvad angår de mål, der er formuleret for den i 2030. Ud fra antagelsen om at disse mål er nødvendige at realisere, kan der i forlængelse heraf argumenteres for igangsætning af yderligere initiativer (enten i kraft af lovændringer eller realiseringen af yderligere initiativer muliggjort af gældende lov, så det bidrager til at fjerne de implementeringsbarrierer, som på nuværende tidspunkt udgør en udfordring for kommende projekter). Omvendt er det muligt, at sådanne initiativer vil være på (væsentlig) bekostning af andre forhold af værdi i samfundet, hvorudfra andre anskuelser af tilgangen til de politiske mål for den grønne omstillings tempo kan være gældende. Her kunne eksempelvis findes en anskuelse af, at målene for den grønne omstilling mht. år 2030 bør opgives eller kompromitteres.

Ud fra ovenstående er der grundlag for at undersøge handlemuligheder og effekter forbundet med forskellige tilgange til den grønne omstilling med vægtning på forskellige hensyn. Nødvendigheden af en sådan vægtning bunder i, at en lang række hensyn og interesser ønskes tilgodset i arealforvaltningen, hvilket bl.a. fremgår af Planlovens formålsparagraf. Disse interesser og hensyn kan komme i konflikt med hinanden, hvorudfra en beslutning må træffes om, hvad der vurderes som værende det vigtigste forhold at tilgodese i en given sammenhæng. Ønsket om borgerinddragelse på den ene side og VE-anlægs etablering på den anden udgør et eksempel på en sådan konflikt i kraft af NIMBY. Et andet eksempel på modstridende hensyn findes i statens muligheder for at sikre realiseringen af anlægsprojekter for

ambitionen om en kapacitet på 20.000 MW i 2030 kan realiseres.

den grønne omstilling på den ene side og lokaldemokratiske hensyn forbundet med kommunernes autonomi på den anden. Et tredje eksempel på modstridende hensyn findes i beskyttelsen af naturen på den ene side og muliggørelse af flere placeringer af VE-anlæg på den anden. Vægtningen af hensyn udgør her et politisk anliggende.

7.1 Opsamling og yderligere overvejelser

Dette kapitel har fokuseret på de formodede effekter af en række politiske tiltag, der er blevet gennemført de seneste to år mhp. realisering af firedoblingsmålet. Selvom initiativerne lægger op til en lempeligere tilgang til opstillingen af VE-anlæg mht. visse former for arealregulering, vurderes det som værende tvivlsomt, hvorvidt firedoblingsmålet kan nås. I forlængelse heraf kan der argumenteres for igangsætning af yderligere initiativer. Omvendt er det muligt, at sådanne yderligere initiativer vil skade andre, væsentlige samfundshensyn, hvorudfra en re-vurdering af firedoblingsmålets prioritering kan foretages. Disse overvejelser giver anledning til at undersøge, hvilke (hvis nogen overhovedet) former for regulering - heriblandt arealregulering - det kunne være hensigtsmæssigt at lempe på ift. opstillingen af VE-anlæg.

Vurderingen af hvilke yderligere former for arealregulering, det kunne være meningsfuldt at lempe fra dansk side, kan gribes an på forskellige måder. Det kunne afklares, hvilke former for arealregulering der hyppigst udgør årsagen til, at projekter for VE-anlæg afvises. Fordelen ved en sådan metode er, at der kan identificeres konkrete forhold, der har forsinket den grønne omstilling på dette punkt. En ulempe er, at tilpas streng arealregulering kan resultere i, at områder med en sådan regulering fra start fravælges af bygherre, hvorudfra sådanne relevante forhold ikke undersøges med denne tilgang.

En anden metode kunne baseres på, hvilke former for arealregulering der optager mest areal i områder, der ellers kan anskues som værende egnede til VE-anlæg. Fordelen ved denne metode er, at den identificerer de former for arealregulering, det må formodes sætter de største begrænsninger på potentielle VE-projekter. En

ulempe ved metoden er den komplekse (og på visse punkter nok også kvalitative) afvejning af, hvornår et område er velegnet til VE-projekter, når der ses bort fra de analyserede arealreguleringer.

En tredje metode kunne afveje vigtigheden af de hensyn, der ligger til grund for de forskellige arealreguleringer. Ved en sådan afvejning kunne det vurderes, hvilke former for arealregulering det ville være mest hensigtsmæssigt at lempe. En fordel ved en sådan metode vil være, at omkostningerne for samfundet med lempelser af disse former for arealreguleringer må formodes at være små (eller i hvert fald mindre end andre former for lempelser af arealregulering). En (nok afgørende) ulempe er, at afvejningen af hensyns vigtighed grundlæggende udgør et politisk spørgsmål, hvorudfra det er tvivlsomt (hvis ikke udelukket), at en sådan afvejning kan foretages som et stykke neutralt, analytisk arbejde.

I det næste kapitel, Kapitel 8, vil der blive præsenteret tre planskitser ud fra forskellige tilgange til fremtidig opstilling af VE-anlæg. Et ønske om feedback på disse skitser vil danne en del af grundlaget for interviewene afholdt i projektet. Denne feedback vil blive præsenteret i Kapitel 10, der indeholder en kritisk vurdering og opsamling af planskitserne. Derudover anvendes interviewene i Kapitel 9 til at opnå en dybere indsigt i forekomsten af de implementeringsbarrierer, der lader til at være gældende for opsætningen af VE-anlæg.

8 | Planskitser

Ud fra Kapitel 7 er der grundlag for at undersøge, hvilke handlemuligheder der skal til for at realisere målet om at firedoble elproduktionen fra solcelleanlæg og vindmøller på land. Derfor vil dette kapitel indeholde tre planskitser for forskellige tilgange til den grønne omstilling. De tre planer vil hhv. være en neutral, centralistisk samt decentralistisk plan. Der vil i Kapitel 10 blive taget kritisk stilling til indholdet af de to sidstnævnte planer. Denne stillingtagen foretages primært ud fra planernes implikationer for samfundet mht. deres implementeringsbarrierer. Der vil her være et delvist fokus på andre hensyn end firedoblingsmålets realisering.

Det er valgt at fokusere på en neutral plan for at danne et overblik over udviklingen af VE-anlæg på land ud fra de nuværende initiativer, der arbejdes på. Derudover er det valgt at fokusere på en centralistisk og en decentralistisk plan, da disse tilgange hovedsageligt tildeler ansvaret og den politiske magt til aktører, der i forvejen er myndigheder inden for fysisk planlægning: kommunerne og staten. Det fremgår af implementeringslitteraturen, at opstartsvanskeligheder som regel gør sig gældende inden for ny lovgivning, hvorudfra de ønskede effekter af den først realiseres efter et stykke tid (Winter og V. Nielsen, 2010, s. 25-26).

Det kan formodes, at større politiske ændringer giver større opstartsvanskeligheder end mindre ændringer. Ud fra denne formodning kan tildelingen af ansvaret for denne form for fysisk planlægning til kommune og stat anskues som udgørende ændringer af mindre karakter, end hvis ansvaret blev tildelt andre aktører - eksempelvis hvor ansvaret hovedsageligt blev tildelt private virksomheder i en konstellation, hvor (stort set) al regulering af begrænsende karakter for VE-anlæg fjernes. Derudover kan der argumenteres for, at kommune og stat relativt til andre aktører (som eksempelvis private virksomheder) har bedre forudsætninger for at imødekomme øvrige samfundshensyn i kraft af forvaltningsmæssige ressourcer og politisk ansvar samt interesser herfor.

Graden af "overopfyldelsen" af firedoblingsmålet varierer på tværs af planskitserne. Klimarådet foreslår selv en "overopfyldelse" af målet ud fra tanken om, at det er med til at reducere risikoen for ikke at nå i mål, hvis et eller flere initiativer mislykkes/forsinkes. (Klimarådet, 2024b, s. 30-31)

Neutral plan: Den neutrale plan er de love, tiltag og initiativer der allerede er fremsat, og for den neutrale plan vil der ikke blive gjort hverken yderligere eller mindre.

Centralistisk plan: Ved en centralistisk plan er det staten, som sætter dagsordenen for den fremtidige udvikling indenfor VE-branchen, og det er også staten, som har magten til at skulle planlægge for fremtidige VE-anlæg.

Decentralistisk plan: Ved en decentralistisk plan er det kommunerne som hovedsageligt sætter dagsordenen for den fremtidige udvikling, når det gælder planlægningen for VE-anlæg, og kommunerne vil i sig selv ved en decentralistisk plan udgøre et vetopunkt. Derudover vil det være op til de private aktører i højere grad at være med inde over udviklingen.

Følgende markering "*" i tidsplanerne for den centralistiske og decentralistiske planskitse illustrerer initiativer, der også er at finde i den neutrale planskitse. Den centralistiske og decentralistiske planskitse er tænkt som et tillæg til den neutrale planskitse.

Den neutrale plan: Handleplan for firedobling af sol og vind på land i 2030

Introduktion og begrundelse for udarbejdelse af handleplanen:

Dette dokument er udarbejdet for at få et overblik over den fremtidige udvikling af vedvarende energianlæg. Med planen lægges der op til en politisk aftale, som støtter op om indholdet beskrevet heri. Ved udarbejdelsen af denne handleplan beskrives både en tidsplan med politiske initiativer samt andre virkemidler, der skal understøtte den fremtidige udvikling. Formålet med selve planen vil blive beskrevet i nedenstående afsnit, og til sidst i dokumentet vil der være en konklusion på det forventede bidrag ved gennemførelse af denne plan.

Formål:

Formålet med planen er at fremme opsætningen af VE på land, og herigennem også fremme elproduktionen fra vedvarende energi. Målet i 2030 er en firedobling i elproduktionen for VE på land. Herudover er formålet, at dette skal bidrage til at nå målene om en reduktion i drivhusgasudledningen, som hhv. er 70% i 2030 og 100% i 2050 målt op imod 1990-tal.

Her er der en række virkemidler knyttet til, som skal bidrage til, at der fremadrettet vil være en mere smidig og lempelig proces for opsætningen af VE-anlæg.

Tidsplan for politiske initiativer:

- Bekendtgørelse af lov om planlægning - 1. marts 2024
- Ændringer i VE-loven - 1. juli 2024
- Lov om statsligt udpegede energiparker (Energiparkloven) - 1. juli 2024
- Bekendtgørelse om grøn pulje - 1. juli 2024
- Bekendtgørelse om indberetning og offentliggørelse - 1. juli 2024
- Bekendtgørelse om VE-bonus - 1. juli 2024
- Bekendtgørelse om værditabsordningen, salgsoptionsordningen, og taksationsmyndigheden - 1. juli 2024
- Indmeldingrunde til nationale energiparker - 2024

- Indmeldingrunde til nationale energiparker - 2025
- Udpegning af "accelerations areas" vedtaget gennem REDIII - Dette skal være vedtaget inden slut 2025/start 2026

Virkemidler til understøttelse af planen:

Af andre elementer som skal være med til at understøtte den fremtidige udvikling samt det mulige bidrag er herunder opsummeret:

1. Udbygning af elnettet i samarbejde med Energinet

Forventet bidrag:

Det forventes ud fra fremskrivningen, at udbygningen af vedvarende energianlæg vil se ud som vist i ovenstående figur. Det vil være en udbygning, hvor antal producerede TWh vil stige forholdvist jævnt henover perioden frem mod 2030. Det forventede bidrag ender dermed på 50.5 TWh, og hermed er målet om en firedobling opnået.

Centralistisk handleplan for firedobling af sol og vind på land i 2030

Introduktion og begrundelse for udarbejdelse af handleplanen:

Dette dokument er udarbejdet for at få et overblik over den fremtidige udvikling af vedvarende energianlæg. Med planen lægges der op til en politisk aftale, hvor styringen er centralistisk. Dette centralistiske element anvendes til at fremme realiseringen af firedoblingsmålet.

Det centralistiske aspekt består i, at planen udarbejdes af staten og gennemføres også hovedsageligt af denne. Ved realisering af en sådan plan vil lokale enheder som eksempelvis kommunerne spille en mindre rolle for planens implementering. Intentionen er således at sikre planens udformning og realisering ved at centrere magten hos staten.

I det følgende præsenteres den centralistiske handleplan for firedobling af elproduktionen fra vindmøller og solcelleanlæg på land i år 2030. Den centralistiske plan adskiller sig fra den neutrale plan ved i højere grad at prioritere den omtalte målrealisering over andre samfundshensyn. Denne højere prioritering foretages ved at tildele staten en mere aktiv rolle i den fysiske planlægning for samfundets arealer, end det er tilfældet i den neutrale plan. I forlængelse heraf kan dette resultere i, at kommunernes autonomi til at planlægge for arealer, de er myndighed for, må vige, til fordel for statens forvaltning.

Formål:

Formålet med planen er at fremme opsætningen af VE på land og herigennem også at fremme elproduktionen fra vedvarende energi. Målet i 2030 er en firedobling i elproduktionen for VE på land. Herudover er formålet, at dette skal bidrage til at nå målene om en reduktion i drivhusgasudledningen, som hhv. er 70% i 2030 og 100% i 2050 målt op imod 1990-tal.

Her er der en række virkemidler knyttet til, som skal bidrage til, at der fremadrettet vil være en mere smidig og lempelig proces for opsætningen af VE-anlæg.

Et sekundært formål med den centralistiske plan er at give staten de juridiske forudsætninger for at sikre en sammenhængende plan for firedoblingsmålet med så få vetopunkter som muligt.

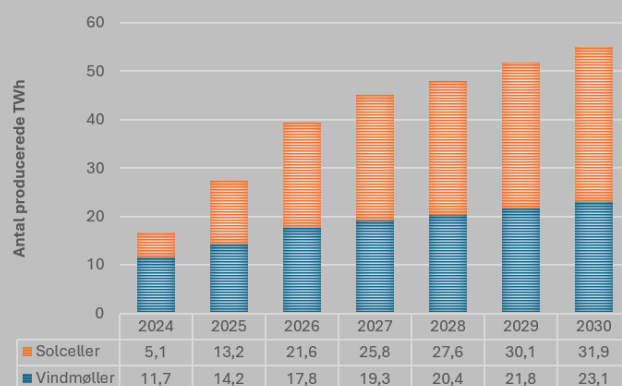
Tidsplan for politiske initiativer:

- Bekendtgørelse om lov om planlægning - 1. marts 2024*
- Ændringer i VE-loven - 1. juli 2024*
- Lov om statsligt udpegede energiparker (Energiparkloven) - 1. juli 2024*
- Bekendtgørelse om grøn pulje - 1. juli 2024*
- Bekendtgørelse om indberetning og offentliggørelse - 1. juli 2024*
- Bekendtgørelse om VE-bonus - 1. juli 2024*
- Bekendtgørelse om værditabsordningen, salgsoptionsordningen, og taksationsmyndigheden - 1. juli 2024*
- Vedtagelse af landsplandirektiv indeholdt af udpegede energiparker fra første runde samt opfølgende "minirunde" - 1. december 2024
- Indmeldingsrunde 2 til nationale energiparker - 1 kvartal 2025
- Vedtagelse af landsplandirektiv indeholdt af udpegede energiparker fra indmeldingsrunde 2 - 1. december 2025
- Udpegning af "accelerations areas" vedtaget gennem REDIII - Dette skal være vedtaget inden slut 2025/start 2026*
- Indmeldingsrunde 3 til nationale energiparker - 1 kvartal 2026
- Vedtagelse af landsplandirektiv indeholdt af udpegede energiparker fra indmeldingsrunde 3 - 1. december 2026

Virkemidler til understøttelse af planen:

1. Udbygning af elnettet i samarbejde med Energinet
2. Gennemførelse af energiparker ved brug af landsplandirektiver

Forventet bidrag:

Det forventes ud fra fremskrivningen, at udbygningen af vedvarende energianlæg vil se ud som vist i ovenstående figur. Det vil være en udbygning, hvor antal producerede TWh vil stige hurtigst i starten, da staten her vil gennemføre en større udrulning af initiativer rettet mod hurtigere udbygning af elnettet samt nye energiparker ved brug af landsplandirektiver. Det forventede bidrag ender dermed på 55 TWh, og hermed er målet om en firedobling opnået.

Decentralistisk handleplan for firedobling af sol og vind på land i 2030

Introduktion og begrundelse for udarbejdelse af handleplanen:

Dette dokument er udarbejdet for at få et overblik over den fremtidige udvikling af vedvarende energianlæg. Med planen lægges der op til en politisk aftale, hvor styringen er decentralistisk. Udover at fremme realiseringen af firedoblingsmålet ønskes det med den decentralistiske plan at fremme lokaldemokratisk legitimitet med udbygningen af VE på land.

Den decentralistiske plan er baseret på, at magt, beslutningstagning og ressourcer uddeles til flere lokale enheder - eksempelvis kommunerne og/eller private aktører.

I det følgende præsenteres den decentralistiske handleplan for firedobling af elproduktionen fra vindmøller og solcelleanlæg på land i år 2030. Ligesom for den centralistiske plan adskiller den decentralistiske plan sig fra den neutrale plan ved i højere grad at prioritere den omtalte målrealisering over andre samfundshensyn. Denne højere prioritering foretages ved at give kommunerne bedre forudsætninger for at arbejde for opsætningen af VE-anlæg på land. Selvom målet er det samme som i den centralistiske plan, adskiller den decentralistiske plan sig her fra ved at bevare kommunernes status som det primære forvaltningsorgan for den fysiske planlægning mht. VE-anlæg på land.

Formål:

Formålet med planen er at fremme opsætningen af VE på land, og herigennem også fremme elproduktionen fra vedvarende energi. Målet i 2030 er en firedobling i elproduktionen for VE på land. Herudover er formålet, at dette skal bidrage til at nå målene om en reduktion i drivhusgasudledningen, som hhv. er 70% i 2030 og 100% i 2050 målt op imod 1990-tal.

Her er der en række virkemidler knyttet til, som skal bidrage til, at der fremadrettet vil være en mere smidig og lempelig proces for opsætningen af VE-anlæg.

Et sekundært formål med den decentralistiske plan er at give autonomi og ansvar til de lokale enheder, så den givne situation tilpasses lokale forhold og behov.

Tidsplan for politiske initiativer:

- Bekendtgørelse om lov om planlægning - 1. marts 2024*
- Ændringer i VE-loven - 1. juli 2024*
- Lov om statsligt udpegede energiparker (Energiparkloven) - 1. juli 2024*
- Bekendtgørelse om grøn pulje - 1. juli 2024*
- Bekendtgørelse om indberetning og offentliggørelse - 1. juli 2024*
- Bekendtgørelse om VE-bonus - 1. juli 2024*
- Bekendtgørelse om værditabsordningen, salgsoptionsordningen, og takstationsmyndigheden - 1. juli 2024*
- Indmeldingrunde til nationale energiparker - 2024*
- Indmeldingrunde til nationale energiparker - 2025*
- Udpegning af "accelerations areas" vedtaget gennem REDIII - Dette skal være vedtaget inden slut 2025/start 2026*

Virkemidler til understøttelse af planen:

1. Udbygning af elnettet i samarbejde med Energinet
2. Tværpolitisk aftale mellem aktører i VE-branchen (herunder offentlige myndigheder) om uddelegering af opgaver og ansvar - eksempelvis om økonomisk kompensation til borgere berørt af VE-projekter på tværs af kommunegrænser, når visse kriterier herfor er mødt.
3. Udarbejdelse af lovændringer relateret til følgende emner:
 - Støtteordninger ved indarbejdelse af nye teknologiformer
 - Skatteincitamenter til besparelse af omkostninger ved udarbejdelsen af VE-projekter
 - Screeningsordning til at undtage projekter fra miljøvurdering (gælder både for planer og programmer samt konkrete projekter)
 - Klagemuligheder og forsinkelse af projekter

4. Udarbejdelse af en vejledning til anvendelsen af Nødretsforordningen, så forordningens principper og muligheder kan blive igangsat og anvendt i en dansk kontekst
5. Dispensationsmulighed i lokalplanens redegørelse ift. Museumslovens §§ 29a og 29e
6. Udarbejdelse af erklæringsmulighed vedrørende opretholdelse af beboelse indenfor 4 x møllehøjden

Forventet bidrag:

Det forventes ud fra fremskrivningen, at udbygningen af vedvarende energianlæg vil se ud som vist i ovenstående figur. Det vil være en udbygning, hvor antal producerede TWh vil stige markant i 2027, da der her vil være plads på elnettet til nye energiparker. Herefter vil udbygningen være mere jævn, og stige mindre markant. Det forventede bidrag ender dermed på 52 TWh, og hermed er målet om en firedobling opnået.

9 | Interview om implementeringsbarrierer

I dette kapitel analyseres de tre interviews med hhv. medarbejdere i EWE, en professor i energiplanlægning og en medarbejder i Energistyrelsen, som er foretaget i forbindelse med projektet. Interviewene er foretaget mhp. at opnå øget viden om tre forskellige forhold, hvorfor netop disse interviewpersoner er udvalgt fremgår i Afsnit 2.6.

For det første ønskes det at opnå øget viden om implementeringsbarriererne forbundet med firedoblingsmålet. For det andet ønskes det at få øget indsigt i anskuelser af, hvor realistisk firedoblingsmålet er. For det tredje anvendes interviewene til at få feedback på planskitserne præsenteret i Kapitel 8. Eftersom der ikke er konstateret interne uenigheder mellem interviewpersonerne fra EWE, skelnes der ikke mellem dem i analysen. Interviewpersonernes stillingtagen til planskitserne analyseres i Kapitel 10.

9.1 Implementeringsbarrierer

I Kapitlerne 3-7 er der anvendt implementeringsteori mhp. at opnå indsigt i, hvilke barrierer der lader til at gøre sig gældende mht. realiseringen af firedoblingsmålet. Givet at disse identificerede barrierer gør sig gældende, må det formodes, at selvsamme barrierer opleves hos aktører, der er beskæftiget med realiseringen af firedoblingsmålet. Som følge af denne logik anvendes de tre interviews bl.a. til at få indsigt i overensstemmelsesgraden mellem implementeringsbarriererne identificeret på baggrund af teori og de pågældende aktørers oplevelser med deres arbejde.

9.1.1 Tid og rum

Hos EWE og i Energistyrelsen anlægges et perspektiv, hvori implementeringsbarriererne kan opdeles i to dimensioner: En dimension baseret på rum og en dimension baseret på tid. Med 'rum' refereres der til geografiske begrænsninger, der er forbundet med opstillingen af VE-anlæg - heri eksempelvis udelukkelsen af at opstille VE-anlæg i forskellige områder som følge af arealregulering, der er i modstrid med en sådan arealanvendelse. Med 'tid' refereres der til de forskellige tidsaspekter, der er forbundet med realiseringen af firedoblingsmålet - heriblandt det forhold, at definitionen på firedoblingsmålet bl.a. indeholder en tidsramme. Andre tidsaspekter inkluderer, men begrænser sig ikke til mængden af tid det tager at realisere et projekt for vedvarende energianlæg.

Der lader til at eksistere et konfliktfyldt forhold mellem disse dimensioner, hvori såvel positive som negative ændringer i barrierer baseret på rum kan resultere i en forøgelse af barrierer baseret på tid. Dette er følgende citat fra EWE et udtryk for, hvor det beskrives, at forarbejdet til Energiparkloven har resulteret i, at det aktuelle arbejde med den fysiske planlægning forsinkes:

"Et eksempel er, at statslige energiparker betød mistet tempo i den kommunale planlægning, da man var usikker på, hvordan energiparkerne ville blive udpeget. Mange initiativer kan resultere i, at ting stopper snarere end at sætte dem i gang." (side 149)

Det fortælles under interviewet, at lignende udfordringer gør sig gældende ved tiltag, der muliggør dispensation fra lovgivning, eftersom dispensationen som regel afføder et dokumentationskrav, der giver mere arbejde hos både virksomheden og den offentlige forvaltning (side 154). Ligeledes opleves længden af typiske VE-projekter som en udfordring i sig selv, da karakteristika for det planlagte område kan ændres over tid, hvorudfra det bliver sværere at identificere de præcise dokumentationskrav og øvrige udfordringer, et givent projekt vil møde (side 150). I interviewet med Energistyrelsen beskrives en tilsvarende forsinkelse i arbejdet med VE-anlæg som følge af udsigten til Energiparkloven:

"Der har jo kørt hele den her energiparksag (...) hvor det blev besluttet, at staten skulle gå ind og tage en mere aktiv rolle i forhold til udbygningen af VE. Og der har jo været diskuteret frem og tilbage, hvad skulle det betyde at være energipark, og hvad skulle det medføre af rammer. Og jeg tror også, at det har betydet (...) så gør opstillerne det og kommunerne de standser lige de projekter, de ellers havde tænkt på, fordi hvis vi nu venter et år og så kan få det til den halve pris eller få nogle bedre vilkår, så gør vi jo det." (side 172)

Udbygningen af elnettet omtales hos EWE som en barriere. Det samme gør krav om miljøvurderinger af denne udbygning med det resultat, at elnettets udvidelse forsinkes. Samtidig pointeres det, at denne tidsbarriere næppe har indvirkning på anlæggene, der opføres – blot at disse vil tage længere tid at realisere (side 151). Interviewpersonen fra Energistyrelsen fremhæver også elnettet som en implementeringsbarriere, men her lægges der større vægt på nettets geografiske betydning, og hvordan elnettets placering indskrænker mulighederne for opstilling af VE-anlæg i visse dele af landet (side 172).

Ligesom EWE og Energistyrelsen problematiserer Brian Vad fra Aalborg Universitet tidsaspektet forbundet med arbejdet med den grønne omstilling. Dette gør han med havvindmølleparker som eksempel:

"(...) godkendelsesprocesserne skal jo helst gerne være en lille smule hurtigere. Altså de første havvindmølleprojekter der tog godkendelserne et år. Altså hvorfor er det, det skal tage så længe nu, når vi jo faktisk har en del erfaring med det? Det giver jo ikke rigtigt mening." (side 163)

Derudover anbefaler han, at der generelt bliver arbejdet på at fremme et kort godkendelsesforløb, når beslutningen om et projekt er truffet (side 162).

9.1.2 Konfliktende arealregulering, andre interesser og ressourcer

Udover de ovenfor analyserede udfordringer baseret på forholdet mellem tid og rum samt elnettet peges der i interviewet med EWE på konfliktende arealregulering som en væsentlig implementeringsbarriere. Dette kommer eksempelvis til udtryk i nedenstående citat:

"De barrierer jeg ærgrer mig mest over, og som jeg synes, at man kunne gå på kompromis med er kommuneplanerne med landskabsudpegninger. (...) Jeg kunne godt tænke mig, at man gik mere ind i en konkret vurdering i hver enkelt tilfælde med, at der er nogle hensyn, hvor man må afveje, om man kan leve med et VE-projekts betydning for de landskabsinteresser. Det er den barriere, der ærgrer mig mest. Den synes jeg godt, man kunne gå på kompromis med."
(side 151)

Arealregulering fra EU's side peges endvidere på som værende blandt de væsentligste politiske tiltag, der har gjort arbejdet med VE-anlæg på land sværere over de seneste år (side 154). Hos Energistyrelsen er der ikke samme opfattelse af arealregulerings væsentlighed mht. implementeringsbarrierer, hvilket fremgår af nedenstående citat:

"(...) der er jo masser af sådan nogle arealregulerende hensyn, vi skal tage. Der er jo masser af naturbeskyttelse og alle de der klassiske ting – fredninger, kulturting, beskyttet åløb og alt sådan noget. Det er klart, at det skal man holde sig ud af, men det være sagt, så er der jo masser af areal at tage af" (side 173)

Det lader således til, at EWE og Energistyrelsen i denne sammenhæng har forskellige opfattelser af, hvor stor en implementeringsbarriere, konfliktende arealregulering udgør for opstillingen af VE-anlæg.

Adspurg om opfattelsen af virkningerne, der vil være forbundet med lovændringer i 2024 samt nuværende lovforslag udtrykker en interviewperson fra EWE, at der anvendes en tilgang til lovændringer, der ikke for alvor fremmer VE-anlæg på land. Dette eksemplificeres med, at energiparker vil undtage VE-projekter fra bestemmelser om skovbyggelinjer:

"Jeg tænker, at det er status quo, for vi får som regel dispensation fra skovbyggelinjer alligevel. Det med fredede områder, det ved jeg ikke." (side 152)

En anden interviewperson supplerer her med en pointe om, at fredede områder som regel er forbundet med andre bindinger af indskrænkende karakter (eksempelvis Natura 2000-områder), hvorudfra han formoder, at lempeligere tilgange til

fredninger næppe gør en mærkbar forskel (side 152). I forlængelse heraf er et budskab fra alle tre interviewpersoner, at de oplever, at der foretages pletregulering med undtagelsesmuligheder og dispensationer. De oplever, at der er behov for ændringer af større karakter, hvori der ikke medfølger dokumentationskrav (side 153).

Denne problematisering stemmer overens med en pointe i Afsnit 3.3, hvori det blev afklaret, at manglende tydelighed i politiske målsætninger samt manglende retning for forvaltningens arbejde kan udgøre en implementeringsbarriere. Der udtrykkes nysgerrighed, men også usikkerhed i forhold til de nye kompensationsordninger (side 155).

På visse punkter har interviewpersonen fra Energistyrelsen tilsvarende en skepsis over for de ændringer af lovgivning, der er gennemført eller ser ud til at blive gennemført i 2024 for opsætningen af VE-anlæg. Hvad angår stillingtagen til øgede muligheder for dispensationer samt forekomsten af undtagelsesbestemmelser svarer interviewpersonen følgende:

"Det tror jeg ikke ændrer noget som helst ved det. Så giver det mulighed for (...) at gå lidt lempeligere til værks i forhold til nogle miljøkrav eller nogle naturhensyn. Altså det kan sikkert være fint nok. Det kan sikkert være med til at skubbe det lidt hurtigere igennem, men det ændrer ikke på, at der er en grund til, at vi har VVM i dag." (side 174)

Af andre arealrelaterede udfordringer angiver EWE folkestemningen som relevant ift. opstilling af VE-anlæg på land (side 150). Denne tanke om folkestemningen er i tråd med følgende udtalelse fra interviewet med Energistyrelsen, hvori der peges på borgernes accept af VE-anlæg som en væsentlig implementeringsbarriere:

"(...) en af de ting, der fylder meget i hvert fald i vores kontor det er jo det her med at sikre lokal accept. Så hele det borgernære fylder en del særligt ude i kommunerne. (...) det er jo vigtigt få borgerne med ellers så gider politikerne heller ikke trække af på det derude... kommunalpolitikere, fordi så er de ikke kommunalpolitikere til efter næste valg." (side 172)

Ovenstående citat om borgernes betydning i en kommunalpolitisk kontekst er i overensstemmelse med pointen i Afsnit 6.2 om, at NIMBY udgør en magtfaktor i

denne sammenhæng, og at kommunalbestyrelsen er påvirkelig mht. denne magtfaktor.

Brian Vad kommer med følgende udtalelse, der indeholder en lignende overvejelse om, at kommunalbestyrelsen er påvirkelig fra kommunens borgere mht. stillingtagen til de anlægsprojekter, der udformes inden for kommunegrænsen. I forlængelse heraf opfordrer han til at sikre lokal opbakning som led i at håndtere denne implementeringsbarriere:

"(...) hvis ikke du har en lokal forankring af de her ting, så vil du opleve ikke bare at lokalbefolkningen er imod, men også at kommunalbestyrelsen begynder at kæmpe imod politisk, fordi man ikke har opbakning lokalt. (...) Der vil jeg jo så anbefale, at uanset om det er en centralistisk eller decentralistisk tilgang, så at der er et krav om og en kraftig opfordring til en lokal forankring." (side 165)

Samtlige interviewpersoner omtaler dermed lokal opbakning som et vigtigt element i planlægningen. På et andet tidspunkt i interviewet omtaler Brian Vad manglende lokal opbakning som en af de største udfordringer, han ser for sig i arbejdet med VE-anlæg på land (side 163). Han er positivt stemt over for de VE-fremmende ændringer af Planloven og VE-loven, men savner i denne sammenhæng bedre muligheder for at have solceller på tage med reference til, at solcelleanlæg på markerne som regel skaber konflikter (side 164). Yderligere problematiserer han, at rammerne for de udpegede energiparker ikke indeholder krav om lokal forankring (side 166).

Fremlæggelsen af ovenstående udfordringer er i tråd med projektets problematisering af, at målene for Klimaloven, firedoblingsmålet og Energiparkloven skal ses i sammenhæng med de konkurrerende interesser og hensyn, der eksisterer i arealregulering – heriblandt Planlovens formålsparagraf, jf. Kapitel 3. Denne anskuelse af konkurrerende interesser fremhæves også i en udtalelse fra Energistyrelsen (side 173).

Adspurgt om hvad der udgør den største implementeringsbarriere udover elnettets udbygning, svarer en interviewperson fra EWE følgende:

"Ressourcer i den kommunale forvaltning, energinet og styrelser. En opprioritering af disse vil være godt. (...) Det er et arbejdsressourcespørgsmål, der måske bliver værre fremover." (side 153)

Arbejdskraft som ressource udgør således også en væsentlig implementeringsbarriere ud fra anskuelserne, der gives under interviewet med EWE. Dette stemmer overens med pointen fremført i Afsnit 3.5 om, at manglende afsættelse af ressourcer kan udgøre en væsentlig implementeringsbarriere og må holdes op imod ambitionsniveauet for målet, ressourcerne skal realisere. Denne pointe kan yderligere genfindes i næste afsnit om interviewpersonernes stillingtagen til firedoblingsmålet. Den samme pointe fremhæves i interviewet med Energistyrelsen, hvori interviewpersonen kommer med følgende udtalelse:

"(...) det kommunerne begynder at gøre ikke dem alle sammen, men det er der nogen, der siger: 'Nu kan vi ikke tage flere ind. Vi har (...) 12 projekter, vi har ligesom godkendt og gået videre med. Vi har ikke hænder til at løfte mere.' Jeg tror, altså en af de andre store barrierer det er det der med ressourcerne og også til dels kompetencerne ude i kommunerne, som jo er planmyndighed, og som skal behandle alle de her sager" (side 172)

Hvor EWE og Energistyrelsen i deres vurdering af interne forhold i kommunalforvaltningen lægger vægt på arbejdskraft, lægger Brian Vad vægt på koordineringen af den grønne omstilling mellem kommunerne. Han savner her, at der koordineres bedre mellem kommunerne, og at der skabes en klarere rollefordeling i arbejdet med forskellige dele af den grønne omstilling:

"(...) det skal også være sådan, at kommunerne kan se deres rolle afhængig af, hvad for en kommune, man er. Det, synes jeg, mangler lidt, fordi den ene kommune ikke ved, hvad den anden skal lave. Det betyder også, at der måske bliver udpeget for mange arealer nogle steder eller for få arealer nogle steder." (side 172)

Ligesom for tankerne hos EWE og Energistyrelsen læner denne pointe sig op ad overvejelserne om symbolpolitik i Afsnit 3.5, hvori det blev påpeget, at manglende virkemidler til målrealisering kan udgøre en implementeringsbarriere. Ud fra Brian Vads anskuelse af kommunernes formodentligt manglende koordinering er det

muligt, at en bedre koordinering kunne resultere i en optimering af anvendelsen af virkemidler mellem kommunerne i kraft af en aftalt rollefordeling mellem dem.

9.2 Stillingtagen til firedoblingsmålet

For en interviewperson hos EWE anskues firedoblingsmålet ud fra et perspektiv baseret på tid blandt andre ressourcer. Dette fremgår af nedenstående citat, hvor der efterlyses flere ressourcer og ændret lovgivning til at sikre et højere tempo på opstillingen af VE-anlæg. I samme citat beskrives firedoblingsmålet som værende urealistisk:

"En anden vinkel på det tidsmæssige det er, at der politisk er en målsætning om 2030. Dette gør, at vi skal være enormt effektive og have nogle store projekter igennem. Der er mange ting, der ikke er gearret til det tempo. (...) Ressourcer og lovgivning hele vejen rundt er ikke gearret til det tempo, vi ser, der skal være nu. Man sætter nogle mål politisk, men de mål er ikke realistiske." (side 151)

Under interviewet omtaler en anden interviewperson forholdet mellem firedoblingsmålets ambitioner og virkemidlerne i form af lovgivning hertil som et "mismatch" (side 153). Firedoblingsmålet anskues dermed ikke som værende realistisk blandt interviewpersonerne i EWE. Dette er i tråd med den umiddelbare vurdering foretaget i projektet i Kapitel 7.

Brian Vad vurderer ligeledes firedoblingsmålet til at være urealistisk. Hvor EWE lægger vægt på virkemidlerne i form af ressourcer og lovgivning, lægger Brian Vad i stedet vægt på, at han ikke mener, at firedoblingsmålet er proportionelt med efterspørgslen på vedvarende energi. Dette fremgår af nedenstående citat. I citatet argumenterer han tilmed for, at målet virker undergravende for den grønne omstilling som følge af, at andre projekter i den grønne omstilling justeres efter en falsk præmis om, at firedoblingsmålet realiseres:

"(...) en firedobling på land er jo helt urealistisk. Det kan ikke lade sig gøre. Det kommer aldrig til at ske, og det er i virkeligheden ret kritisk, fordi nu er der lige kommet en solcelleplan, som lader som om, at det kan lade sig gøre. Klimafremskrivningen lader som om, det kan lade sig gøre. Og værre endnu:

Energinet har lavet en udbygning af elnetsplan, som lader som om, det kan lade sig gøre, og det er hovedet under armen (...) vi ikke har forbrug til det, og selvom vi brugte vanvittigt meget mere strøm også mere end alt det her power-to-x, som er på vej, så vil det ikke kunne lade sig gøre. Altså 4-6 gigawatt power-to-x er slet ikke nok til at høste den slags mængder.” (side 162)

Han efterlyser en anderledes arealplanlægning, der i højere grad er justeret efter den aktuelle og fremtidige efterspørgsel på energi (side 163). I interviewet vurderer Brian Vad, at et firedoblingsmål kan være meningsfuldt, men at det snarere skal være over en 25-årig periode (side 169). Yderligere ønsker han et ændret system, hvor der fra statens og kommunernes side skabes rammer for en hurtig udbygning af energiforsyningen, så en sådan udbygning hurtigt kan realiseres af private aktører, når et behov for mere vedvarende energi opstår (side 162).

Der kan argumenteres for, at Brian Vad i sin vurdering af firedoblingsmålet har en mere kritisk tilgang til det end interviewpersonerne fra EWE. I modsætning til interviewpersonerne fra EWE, der i deres vurdering lægger vægt på manglende virkemidler til målrealisering, udfordrer Brian Vad, hvorvidt målet overhovedet er ønskværdigt at realisere. Yderligere argumenterer han for, at målets formulering i sig selv har en negativ indvirkning på samfundets udvikling - bl.a. mht. fremtidig arealforvaltning.

I modsætning til interviewpersonerne i EWE og Brian Vad vurderes det af interviewpersonen fra Energistyrelsen, at det er realistisk at nå firedoblingsmålet. Dette fremgår af nedenstående citat, hvor han lægger vægt på, at der er flere kommuner, der beretter, at de får mere end firedoblet elproduktionen fra VE-anlæg på land:

”Men det ændrer ikke på det, vi kan se, som det er lige nu i pipeline, så ser det ud til, at vi når det, og vi er godt med. Altså som sagt (...) PT er der flere og flere kommuner der siger: ’Nu kan vi ikke tage flere ting ind, (...) vi har nok, og vi kommer til at mere end firedoble i vores egen Kommune’ og så videre.” (side 174)

9.3 Opsamling

I dette kapitlet er de tre interviews, der er foretaget i projektet, blevet analyseret. Dette er blevet gjort med henblik på at afdække interviewpersonernes tanker om forekomsten af implementeringsbarrierer mht. realiseringen af firedoblingsmålet. I samme forbindelse er det blevet afklaret, hvilke tanker interviewpersonerne gør sig om firedoblingsmålets realisering.

For at skabe overblik over interviewpersonernes stillingtagen til forskellige emner i interviewene fremgår en tabel i Figur 9.1. Tabellen indeholder en oversigt over interviewpersonernes tanker om implementeringsbarrierer, firedoblingsmålet og stillingtagen til lovændringer forbundet med opstillingen af VE-anlæg.

	Eurowind	Energistyrelsen	Brian Vad
Implementeringsbarrierer i fokus	Mandskabsmæssige ressourcer, lokal modstand, konfliktende arealregulering og elnettets tilstand. Tidsaspektet omtales som en barriere i form af lange godkendelsesprocedurer samt forsinkelser af projekter pga. ny lovgivning.	Mandskabsmæssige ressourcer, lokal modstand og elnettets tilstand. Tidsaspektet omtales som en barriere som følge af forsinkelser pga. ny lovgivning. Arealregulering omtales som en barriere af mindre karakter.	Tidsaspektet i form af lange godkendelsesprocedurer, lokal modstand og manglende koordinering mellem kommunerne.
Stillingtagen til firedoblingsmålet	Målet er urealistisk som følge af manglende ressourcer og for restriktiv lovgivning.	Målet er realistisk ud fra det forhold, at flere kommuner beretter om, at de opnår en produktionsforøgelse på mere end en firedobling.	Målet er urealistisk, eftersom der ikke er efterspørgsel på energi i et sådant omfang, som firedoblingsmålet lægger op til.
Stillingtagen til lovændringer	Lovændringerne har generelt været velkomne, men de er kendetegnet ved uhensigtsmæssig pletregulering og øgede dokumentationskrav	Lovændringerne kan måske optimere hastigheden for den grønne omstilling lidt.	Er positivt stemt over for visse lovændringer, men savner større fokus på sikring af lokal forankring.

Figur 9.1: Overblik over interviewpersonernes tanker om forekomsten af implementeringsbarrierer, firedoblingsmålet og forskellige lovændringer af relevans for planlægningen af VE-anlæg på land. Udarbejdet af projektgruppen.

Opsummeret for forekomsten af implementeringsbarrierer peges der i interviewene med EWE og Energistyrelsen på de samme implementeringsbarrierer: mandsskabsmæssige ressourcer, lokal modstand, tidsaspektet, konfliktende arealregulering og elnettets tilstand udgør i disse interviewpersoners optik de centrale implementeringsbarrierer for opstillingen af VE-anlæg på land. En medarbejder fra EWE foreslår mindre pletregulering og sikring af større sammenhængende arealer til VE-anlæg som en løsning på arealreguleringsproblematikken, hvori der skales ned på natur og landskab (side 159). Selvom konfliktende arealregulering anses som en barriere i interviewet med Energistyrelsen, vurderes det her, at denne barriere er af mindre karakter. På dette punkt lader der altså til at være divergerende opfattelser mellem EWE og Energistyrelsen. Brian Vads anskuelser er overlappende med anskuelserne givet i interviewene med EWE og Energistyrelsen. Han beskriver tidsaspektet for arbejdet med VE-anlæg mht. lange godkendelsesprocedurer, forekomsten af lokal modstand blandt borgerne samt manglende koordinering mellem kommunerne som de primære implementeringsbarrierer for opstillingen af VE-anlæg.

Både EWE og Brian Vad anskuer firedoblingsmålet som værende urealistisk at realisere. Hvor EWE lægger vægt på at begrænsende lovgivning samt utilstrækkelige ressourcer, peger Brian Vad på, at firedoblingsmålet ikke er proportionelt med de energibehov, der eksisterer i samfundet. Yderligere vurderer han, at firedoblingsmålet på en række punkter gør mere skade end gavn for den grønne omstilling. Disse forhold uddybes dog ikke nærmere ifm. interviewet med Brian Vad, og det konkretiseres heller ikke yderligere, om andre typer af vedvarende energianlæg vil være mere hensigtsmæssige at anlægge. Ud fra dette perspektiv lader Brian Vad til at have en mere kritisk tilgang til firedoblingsmålet end interviewpersonerne fra EWE. I modsætning til EWE og Brian Vad vurderer interviewpersonen fra Energistyrelsen, at firedoblingsmålet er realistisk at nå, eftersom flere og flere kommuner beretter om, at de får mere end firedoblet elproduktionen fra VE-anlæg på land frem mod 2030.

10 | Kritisk vurdering

I dette kapitel vil indholdet af den centralistiske og den decentralistiske plan præsenteret i Kapitel 8 blive kritisk vurderet. Denne vurdering vil være fokuseret på de implementeringsbarrierer, der vil være forbundet med dem. Der vil løbende være referencer til indholdet af de afholdte interviews, da dele af interviewene har handlet om at få interviewpersonerne til kritisk at forholde sig til de udarbejdede planer. Den neutrale plan vil ikke blive underlagt en kritisk vurdering, eftersom denne plans indhold er blevet analyseret mht. implementeringsbarrierer i projektets tidligere kapitler.

10.1 Kritisk vurdering af den centralistiske plan

Som beskrevet i Kapitel 8 bygger den centralistiske plan på en tilgang til planlægning, hvori staten spiller en mere aktiv rolle, samtidig med at kommunens rolle som myndighed indskrænkes.

Den centralistiske plan indeholder en hyppigere anvendelse af landsplandirektiver, hvilket ændrer på magtforholdet mellem kommune og stat, hvad angår planlægningen for VE-anlæg på land. Relevansen af kommunernes politiske interesser reduceres i denne sammenhæng, eftersom deres politiske magt ikke kan anvendes til at forhindre opstillingen af VE-anlæg udlagt i et landsplandirektiv. På tilsvarende vis reduceres implementeringsbarrieren, der udgøres af, at kommunerne kan have andre interesser end staten, hvad angår realiseringen af energiparkerne udpeget af staten. På den måde forsvinder en potentielt væsentlig implementeringsbarriere relativt til forholdene ved den nuværende magtfordeling. Yderligere kan der argumenteres for, at udfordringer med NIMBY reduceres, ud fra antagelsen om at staten er mindre følsom over for denne modstand, end kommunerne er.

Selvom kommunens politiske interesser i udgangspunktet reduceres i betydning med den centralistiske plan, kan det ikke udelukkes, at den fortsat vil være af

betydelig relevans. Det er muligt, at negative reaktioner fra kommunernes side kan resultere i udfordringer, hvad angår realiseringen af VE-anlæg udlagt gennem landsplanlægning. Det er eksempelvis muligt at, lokalt områdekendskab, som kommunerne er i besiddelse af, vil gå tabt i forbindelse med planlægningen af parkerne, hvis kommunerne nægter at samarbejde (eller kun samarbejder modvilligt) med staten i forhold til realiseringen af energiparkerne. Særligt dette forhold om lokalkendskab bakkes op ifm. interviewet med Energistyrelsen, hvilket fremgår af nedenstående citat, hvorfor dette aspekt vurderes til at være centralt, når det gælder planlægningen for VE-anlæg. I tillæg hertil spores denne skepsis i interviewet med Energistyrelsen ind på en problematisering af de demokratiske aspekter af, at beslutninger om fysisk planlægning træffes langt fra borgerne:

"(...) det vil [kommunerne] meget gerne frabede sig. Det er jo også det vi oplever med energiparkdelen, hvor vi principielt godt kan som stat gå ind og overtage planmyndigheden for en energipark, hvis det er. Det har vi fået sådan ret klare indikationer på, det er der ikke interesser for. Det kan jeg godt forstå (...) det giver meget god mening, at vi har noget der er mere lokalt som planmyndighed både pga. det lokale geografiske kendskab, men også pga. det sådan borgernære synes jeg, det er ret vigtigt. Det er de ting, der vil gå tabt særligt. Det borgernære. Det demokratiske i det i min verden." (side 176)

Yderligere gives der hos Energistyrelsen udtryk for, at en øget distance mellem beslutningstager og befolkning i denne sammenhæng vil resultere i en øget modstand i befolkningen over for de projekter, beslutningerne vedrører (side 176). I Afsnit 6.2 blev det påpeget, at staten i udgangspunktet er mindre følsom over for NIMBY end kommunen. Det kan ikke udelukkes, at fordelen, staten besidder i denne sammenhæng, neutraliseres af en sådan øget modstand. Hos EWE udtrykkes der samme form for skepsis over for den centralistiske plan som følge af udsigten til, at kommunerne vil miste selvbestemmelse (side 156). Dette er i overensstemmelse med overvejelserne om kommunernes autonomi samt legitimitet og tilhørende implementeringsbarrierer mht. energiparker fremført i Afsnit 5.2.

Som pointeret ovenfor lægges der i interviewet med Energistyrelsen vægt på styrken af, at planmyndigheden har lokalt kendskab til området, der planlægges for.

I forlængelse heraf kan statens eventuelle overtagelse af denne opgave give udfordringer, hvad angår parkernes realisering og/eller, at parkerne realiseres på suboptimale måder som følge af dette manglende lokalkendskab ifm. landsplandirektivets udformning. Ud fra dette perspektiv kan kommunernes interesser fortsat udgøre en implementeringsbarriere, selvom barrieren er mindsket relativt til tilgangen i den nuværende udformning af plansystemet.

I tillæg til samarbejdsvanskeligheder om VE-projekter realiseret gennem landsplandirektiver er det muligt, at der vil opstå en intensiveret borgermodstand mod VE-anlæg generelt i kommunerne berørt af de pågældende landsplandirektiver. En sådan intensiveret modstand kan gøre kommunerne mindre tilbøjelige til at godkende øvrige VE-projekter som følge af vælgerne reaktioner herpå. Med andre ord er det muligt, at anvendelsen af landsplandirektiver mhp. øget udbredelse af VE-anlæg vil resultere i, at planlægningen for øvrige VE-anlæg vil blive mere afdæmpet. En sådan politisk afmatning må anses for at udgøre en implementeringsbarriere. Denne bekymring for en afmattet folkestemning mod VE-anlæg er i forvejen et forhold, visse interviewpersoner hos EWE er bekymrede for, jf. Afsnit 9.1.1.

Ved forekomst af en sådan ændret folkestemning kan det ikke udelukkes, at visse kommuner vil have incitament til at forvalte arealerne inden for kommunegrænsen ud fra en mentalitet, hvori det at undgå områders udpegning som energipark bliver en del af kommunalbestyrelsens dagsorden. En sådan kommunal tilgang til arealforvaltningen vil her være direkte undergravende for statens ønske og indsats for flere VE-anlæg på land.

Udover potentielle udfordringer med kommunalbestyrelsen er det muligt, at borgerne vil opleve, at den demokratiske proces for planlægningen ophører, hvis landsplandirektiver i højere grad anvendes som middel i den grønne omstilling. Denne pointe stemmer overens med EWE's og Energistyrelsens bekymringer om det demokratiske aspekt af mistet kommunal selvbestemmelse fremført tidligere i dette kapitel. Hvis en sådan oplevelse for alvor udbredes med tilhørende opgivelse af demokratiske protestredskaber, kan risikoen for udførelse af hærværk og lignende

handlinger ikke udelukkes. Sådanne former for protester kan potentielt ødelægge eller forsinke realiseringen af energiparker. Bliver sådanne former for modstand en realitet, vil dette udgøre en implementeringsbarriere.

Af andre udfordringer baseret på tid fremhæver interviewpersonerne fra EWE generelt nye initiativer som noget, der kan forsinke arbejdsprocesser, hvilket blev fremhævet i Afsnit 9.1.1. Som følge heraf kan der argumenteres for, at en ændring af arbejdsgangene forbundet med ansvarsfordelingen mellem kommune og stat (som fundet i den centralistiske planskitse) vil resultere i en sådan forsinkelse. En lignende og lidt bredere problematisering fremhæves i interviewet med Energistyrelsen, der peger på mistet tid og en ressourcekrævende omstilling af plansystemet herefter som konsekvens af den centralistiske tilgang:

"Det at skulle lave sådan en central organisation det vil jo i sig selv være en barriere i den forstand, at det vil tage lang tid. Det vil koste enormt mange ressourcer at få sat det op altså sådan et nyt organ. Det vil være mega omkostningstungt at skulle til at lave en større omkalfatring af, hvordan vi myndighedsbehandler i dag. Og man kan diskutere (...) om det giver mening at lave en så voldsom omkalfatring af det nuværende system, når vi har så kort tid, og vi har en masse projekter i pipeline." (side 179)

Ligesom for pointen udledt af udtalelsen fra EWE om forsinkede arbejdsprocesser trækker Energistyrelsens problematisering tråde til de overvejelser, der blev gjort om forholdet mellem tid og rum i Afsnit 9.1.1: Selv ændrede arbejdsgange, der fremmer opstillingen af VE-anlæg, kan resultere i, at projekter forsinkes. Derudover er der overensstemmelse mellem interviewpersonernes tanker om tabt tid og overvejelserne om opstartsvanskeligheder som beskrevet i Kapitel 8.

Den eneste positive udtalelse, der har været om en centralistisk tilgang fra interviewpersonerne, kommer fra Energistyrelsen. Det pointeres her, at der kunne være en fordel ved at have samlet forskellige kompetencer af relevans for myndighedsarbejdet for VE-anlæg i et fællesorgan. I samme udtalelse vurderes det dog også, at denne fordel vil være af begrænset betydning (side 175).

De ovenstående problematiseringer af en centralistisk tilgang er umiddelbart i tråd med Brian Vads anskuelse af en sådan konstruktion. Ligesom EWE og Energistyrelsen anlægger han et kritisk perspektiv på en sådan ændret tilgang til planlægningen af VE-anlæg, hvilket fremgår af nedenstående citat:

"(...) der er jo nogle dårlige erfaringer med en centralistisk planlægning. For eksempel i Norge hvor man virkelig, virkelig fik et tilbageslag for vedvarende energi, da regeringen valgte at udpege kommunale grunde eller områder til VE. Og der er også andre dårlige erfaringer end det, men det er i hvert fald en af dem." (side 162)

I et uddybende spørgsmål om hans tanker om en centralistisk planmodel spores samtalen ind på, at staten kan overtage realiseringen af en energipark, hvis kommunen ønsker det. Spurgt ind til hans tanker herom svarer Brian Vad bl.a.:

"Man kan jo sagtens få hjælp til at gøre ting fra staten, hvor man stadig har lokalt udpeget det, men jeg synes, det er en uskik. Jeg vil hellere have, at det var et rejsehold, der så klædte kommunerne på lokalt eller at man gav kommunerne lov til at hjælpe hinanden lidt mere end de gør i dag." (side 167)

Brian Vad problematiserer i sin udtalelse centralistiske planelementer - selv hvis disse elementer udspringer af en kommunal forespørgsel. Med udtalelsen lægger han derudover op til, at en decentralistisk planstrategi er at foretrække, hvor kommunen er planmyndighed.

10.2 Kritisk vurdering af den decentralistiske plan

Som beskrevet i Kapitel 8 bygger den decentralistiske plan på en tilgang til planlægning, hvori kommunen fortsat udgør den primære planmyndighed for godkendelsen af VE-projekter på land. Planen er ligesom i den nuværende udformning af plansystemet baseret på politisk vilje blandt kommunerne til at realisere firedoblingsmålet. Magtstrukturen mellem kommune og stat er således uændret. Det er som følge heraf uklart, om (eller i hvor høj grad) kommunerne vil anvende de nye dispensationsmuligheder, der er forbundet med lovændringselementerne i den decentralistiske plan. Med andre ord er en barriere i planen, at den baserer

sig på at tilbyde kommunerne muligheder snarere end, at staten vælger at stille krav, forpligte eller overtage opgaver. Denne bevaring af kommunernes autonomi giver sandsynligvis et bedre forhold mellem kommune og stat mht. samarbejde. Omvendt udgør kommunernes politiske interesser en implementeringsbarriere af samme størrelse som i den nuværende udformning af plansystemet.

Adspurgt om den decentralistiske plan giver Brian Vad udtryk for, at det bedste system i hans optik bygger på statsligt dannede rammer, der muliggør lokale aktiviteter med kommunen som planmyndighed. Han savner her en klarere angivelse af disse rammer. Dette fremgår af nedenstående citat:

"Staten skal jo skabe rammerne for det lokale. Det er sådan set deres rolle. Så synes jeg jo man godt kunne lave en mere strategisk plan, hvor man sagde: 'Hvor er det egentlig, vi skal henad som samfund?'. Det mangler jeg i høj grad. Så på den måde er der jo nogle rammer, som kommunerne skal udfylde, der ikke rigtigt er der." (side 167)

Et andet aspekt af den decentralistiske tilgang består i anvendelsen af støtteordninger og skatteincitamenter. Dette er tiltag, der øger aktørers præference for at udvise en bestemt form for adfærd. Der er dog risiko for, at sådanne initiativer ikke er tilstrækkelige i forhold til (fuld) opnåelse af den pågældende ønskede adfærd. Ligesom for kommunernes øgede dispensationsmuligheder er der her tale om tiltag, der muliggør snarere end forpligter, hvorudfra det er uvist, i hvor høj grad disse tiltag rent faktisk vil virke fordrende for at fremme ønsket adfærd.

I den decentralistiske plan søges det at gennemføre en tværpolitisk aftale med relevans for VE-branchen. Udfordringer med indgåelse af en sådan aftale udgør en implementeringsbarriere i sig selv, eftersom det ikke er sikkert, at det lykkes at indgå en aftale. Yderligere er det uvist, i hvor høj grad det aftalte indhold fremmer de mål, der ønskes opfyldt med aftalen. Et tilsvarende aspekt af uvished skal findes i udformningen af en vejledning til anvendelsen af Nødretsforordningen. Umiddelbart vil en sådan vejledning fremme forordningens anvendelse, men det er uvist, om en sådan vejledning rent faktisk resulterer i en (hyppigere) anvendelse af forordningen. Afholdelse fra anvendelse af forordningen på trods af muligheden

herfor kan deri udgøre en implementeringsbarriere. I interviewet med EWE gives der dog udtryk for, at en sådan vejledning mangler, hvilket indikerer, at den ville søges anvendt i VE-branchen (side 158).

Tilsvarende anvendelsen af en sådan vejledning er muligheden for udarbejdelsen af en erklæring hvad angår beboelse inden for vindmøllens firedobbelte højde blot en mulighed. En sådan erklæring kan potentielt nedbringe udfordringer med NIM-BY gennem identifikation af borgere, der vil underskrive en sådan erklæring. Om implementeringen af en sådan mulighed resulterer i, at det bliver nemmere at håndtere NIMBY, er uvist. Der udtrykkes dog skepsis over for anvendelsen af en sådan erklæring i interviewet med EWE. Denne skepsis baseres på, at det kan være sundhedsskadeligt at bo så tæt på vindmøller. Derudover stilles der hos EWE spørgsmålstegn ved, hvorvidt en sådan erklæring vil gøre en reel forskel for op-sætningen af VE-anlæg, eftersom større projekter i forvejen opkøber ejendomme for at skabe den fornødne plads (side 158).

En interviewperson hos EWE vurderer, at indførelse af screeningsordninger for at undtage projekter fra miljøvurderinger går imod nuværende tendenser i samfundet (side 157). Derudover gives der i interviewet med EWE udtryk for, at et af de væsentligste bidrag, en decentralistisk plan kan komme med, angår lempeligere arealregulering generelt (side 157). Det udtrykkes dog også i samme udtalelse, at en lempeligere tilgang til Museumsloven alene næppe vil gøre en forskel, og at der mere generelt er brug for en lempeligere tilgang til regulering forbundet med natur og landskab (side 159). Interviewpersonen fra Energistyrelsen er lettere positivt indstillet, men samtidig skeptisk over behovet for lempet arealregulering. Han vurderer som pointeret i Kapitel 9, at implementeringsbarrieren forbundet med arealregulering er af mindre karakter, jf. Afsnit 9.1.2.

I EWE udtrykkes der en positiv tilgang til at ændre på klagemuligheder, så fokus hos klageinstansen afgrænses til de specifikke klagepunkter (side 158). Interviewpersonen fra Energistyrelsen har en mere skeptisk tilgang til en sådan ændring. Skepsissen er baseret på en bekymring om sikringen af borgernes rettigheder i denne sammenhæng samt ændringernes demokratiske implikationer. Han er dog

åben over for, at en ændret klagebehandling kan være gavnlig, hvis den udformes hensigtsmæssigt. Dette kommer til udtryk i nedenstående citat:

"Jeg tænker, at det kommer an på, hvordan man udformer det. Det kan jo være et demokratisk problem, hvis man gennemfører det der, men (...) hvis der bliver påklaget noget, og det ikke betyder, at du skal sætte dit projekt på pause og så videre, så er der da noget at hente der, men altså jeg vil sige det er lidt vigtigt, hvordan man konkret udformer det der, og hvad det er man ligesom fratager af muligheder og rettigheder rent demokratisk." (side 178)

Selvom interviewpersonerne fra både EWE og Energistyrelsen er åbne for sådanne ændringer, lader interviewpersonen fra Energistyrelsen dermed til at være mere forbeholden over for, om ændringerne vil være hensigtsmæssige.

En decentralistisk planmodel kan problematiseres ud fra det forhold, at den primære planmyndighed (kommunen) er splittet op i 98 forskellige organer, der har hver deres dagsorden, anskuelse og interesser mht. arealforvaltning generelt og den grønne omstilling specifikt. En sådan problematisering lægger umiddelbart op til en centralistisk planmodel som løsning. Brian Vad foreslår dog som alternativ, at regionerne kunne spille en rolle i at fremme uforpligtende koordinering mellem kommunerne for at imødegå det ovenfor nævnte forhold. Dette fremgår af nedenstående citat:

"Den decentrale hænger i mine øjne også lidt sammen med et regionalt fokus – altså noget regionalt koordinerende. Det lag det synes jeg også, at jeg mangler. (...) Der er behov for en eller anden form for koordinerende rolle (...) det kan ikke nytte noget, at der er placeret to halve biogasanlæg i det ene eller det andet... den anden kommune. Altså man skal snakke sammen, og der skal være en mere strategisk plan om, hvor tingene skal være henne, og det kan man bedre med sådan en decentral tilgang til tingene" (side 168)

Det er muligt, at et sådant regionalt element vil kunne imødekomme problematiseringen af, at planmyndighedsarbejdet vil være fordelt på mange forskellige aktører. Hvis dette problem kan løses via regionerne, fjerner dette umiddelbart et argument for, hvorfor en centralistisk tilgang kunne være at foretrække.

Som vurderet ovenfor udgør en væsentlig udfordring for den decentralistiske plan det forhold, at initiativerne primært baserer sig på øgede muligheder snarere end øgede forpligtelser. En sådan tilgang har som pointeret ovenfor den svaghed, at tiltagenes effekter er svære at vurdere som følge af uvished. En væsentlig implementeringsbarriere består således i den frihed, relevante aktører har til ikke at udvise den adfærd, der ønskes i forhold til at realisere firedoblingsmålet. Yderligere udtrykkes der blandt interviewpersonerne skepsis over for, hvor stor en forskel en række af initiativerne i den decentralistiske plan reelt vil gøre for realiseringen af firedoblingsmålet. Omvendt bydes en række af initiativerne også velkomne.

Den decentralistiske plan blev af Energistyrelsen vurderet til at være den foretrukne tilgang, da den decentralistiske tilgang kan være med til at styrke den lokale accept og samhørighed blandt borgere og medarbejdere i kommunerne (side 178). Denne anskuelse er i overensstemmelse med Brian Vads fokus på vigtigheden af at sikre lokal forankring ifm. opstillingen af VE-anlæg (side 163). Derudover lægger interviewpersonen fra Energistyrelsen vægt på bevarelsen af det lokale kendskab, planmyndigheden har, ved den decentralistiske tilgang. Også EWE vurderede den decentralistiske tilgang til at være den foretrukne (side 159).

10.3 Opsamling

Formålet med dette kapitel har været at foretage en kritisk vurdering af den centralistiske og den decentralistiske plan i ambitionen om at realisere firedoblingsmålet. Den kritiske vurdering er baseret på de fordele og ulemper, planerne indeholder, hvad angår forekomsten samt nedbrydelsen af implementeringsbarrierer.

For at skabe overblik over interviewpersonernes stillingtagen til forskellige emner i interviewene fremgår en tabel i Figur 10.1. Tabellen indeholder en oversigt over interviewpersonernes tanker om forskellige aspekter af planskitserne udarbejdet i projektet.

	Eurowind	Energistyrelsen	Brian Vad
Foretrukne planskitse	Decentralistisk planskitse.	Decentralistisk planskitse.	Decentralistisk planskitse.
Fordele ved centralistisk planskitse	-	Mulig fordel ved samling af kompetencer for myndighedsarbejdet forbundet med VE-anlæg i et fællesorgan.	-
Ulemper ved centralistisk planskitse	Tab af kommunal selvbestemmelse og øget modstand mod VE-projekter hos befolkningen.	Tab af kommunal selvbestemmelse, tab af lokalt kendskab i planarbejdet, tab af lokaldemokrati, øget modstand mod VE-projekter hos befolkningen og tab af tid samt andre ressourcer ifm. omstilling af plansystemet.	Udenlandske erfaringer indikerer tilbageslag for VE med en centralistisk tilgang.
Fordele ved decentralistisk planskitse	Vejledning i nødretsforordningen vil være gavnlig, lempeligere arealregulering vil fremme opstillingen af VE-anlæg og ændret klagebehandling kan øge tempoet for projektrealisering	Lempeligere arealregulering kan måske fremme opstillingen af VE-anlæg, ændret klagebehandling kan måske fremme VE-anlægs opstilling og decentralistisk tilgang kan fremme lokal opbakning.	Lokale aktiviteter er at foretrække mht. opstillingen af VE-anlæg.
Ulemper ved decentralistisk planskitse	-	Der er ikke nødvendigvis behov for lempeligere arealregulering, og arealregulering udspringer af behov herfor. Ændret behandling af klager kan udfordre demokratiske hensyn og borgernes rettigheder.	Der mangler en koordinering mellem kommunerne i deres planlægningsarbejde. Dette kan måske løses på decentralistiske præmisser med regionen som koordinerende organ for uforpligtende samarbejde.

Figur 10.1: Overblik over interviewpersonernes tanker om planskitserne for en centralistisk og en decentralistisk tilgang til planlægning af VE-anlæg på land. Udarbejdet af projektgruppen.

Det er konkluderet ud fra den kritiske vurdering, at **den centralistiske plans** primære styrker bygger på, at kommunernes politiske interesser og magt inden for planlægningen reduceres i betydning. Som følge heraf fremmes mulighederne for

at gennemføre upopulære VE-projekter gennem landsplanlægning, når disse projekter vurderes som værende nødvendige.

Den centralistiske tilgangs svagheder består i et potentielt konfliktfyldt forhold mellem kommune og stat, samarbejdsproblemer mellem disse institutioner, potentielt institutionaliseret modstand mod VE-anlæg i den kommunale planlægning samt borgerprotester af potentielt skadelig karakter. Derudover kan der være udsligt til forsinkelser af projekter samt store økonomiske omkostninger forbundet med etableringen af et nyt statsligt organ som planmyndighed for opstillingen af VE-anlæg på land. Yderligere peges der af flere interviewpersoner på demokratiske omkostninger forbundet med en centralistisk tilgang til planlægning. Ligeledes peges der på tab af lokalkendskab til områder for VE-anlæg for planmyndigheden, hvis denne opgave tildeles staten. Samtlige interviewpersoner er endvidere skeptiske over for kommunens tab af selvbestemmelse i den centralistiske tilgang.

Det er konkluderet, at **den decentralistiske plan** fordrer et mere positivt forhold mellem kommune og stat, hvilket kan udgøre en styrke for planen i sig selv. I modsætning til den centralistiske plan, der primært baseres på krav, baseres den decentralistiske plan på at skabe flere muligheder samt incitamenter, hvad angår et øget tempo for den grønne omstilling. Den decentralistiske plan er som følge heraf mindre kontroversiel end den centralistiske plan, da kommunernes autonomi som planmyndighed er bevaret, og planen generelt bygger på positive incitamenter frem for potentiel anvendelse af tvang.

Den væsentligste ulempe ved planen består i den omfattende usikkerhed, der er forbundet med, hvorvidt disse øgede muligheder reelt vil blive taget i brug i den politiske forvaltning og det private erhvervsliv. Der er delte opfattelser af styrkerne forbundet med en decentralistisk tilgang blandt interviewpersonerne. EWE lægger vægt på lempeligere arealregulering og en ændret praksis for håndtering af klager som de bedste tiltag samt udarbejdelsen af en vejledning til Nødretsforordningen. I Energistyrelsen er der en mere skeptisk (men ikke direkte negativ) indstilling til de to førstnævnte tiltag. Brian Vad lægger generelt vægt på værdien af en lokal udvikling foretaget af lokale aktører.

11 | Konklusion

I dette projekt er følgende problemformulering blevet undersøgt:

Udgør de mange lovændringer/-forslag, initiativer, tiltag og anbefalinger en tilstrækkelig plan for opfyldelse af de danske klimamål om en firedobling af elproduktionen på land fra vindmøller og solcelleanlæg i 2030?

Ud fra analyserne foretaget i projektet om forekomsten af implementeringsbarrierer samt undersøgelse af det aktuelle tempo for opsætningen af solcelleanlæg og vindmøller på land vurderes det som værende tvivlsomt, hvorvidt de akkumulerede tiltag udgør en tilstrækkelig plan for firedoblingsmålets realisering. Denne vurdering stemmer delvist overens med de udtalelser, der er givet af interviewpersonerne i interviewene afholdt i projektet. Det kan konkluderes, at hvis firedoblingsmålet ønskes realiseret, skal der igangsættes en omfattende plan for at kunne opnå målet i 2030, da den nuværende indsats ikke vil være tilstrækkelig. Det skal dog nævnes at den nuværende indsats indeholder tiltag, der er fremmende for målets realisering. Disse betragtninger danner grundlag for at udformningen af yderligere tiltag mhp. målrealisering. Overvejelserne herom er i projektet udformet som forskellige planskitser.

Projektet har identificeret og behandlet en række implementeringsbarrierer forbundet med opførslen af VE-anlæg på land. Disse implementeringsbarrierer er fundet gennem anvendelsen af Winters og Basses modeller. For hvert af kapitlerne, som overordnet baserer sig på Basses elementer, er der foretaget analyser af de forbundne implementeringsbarrierer. De omtalte elementer fra Basses model er: Målsætning, Virkemidler, Opbygning, Adressat samt Effekten. Udover implementeringsbarrierer tilknyttet projektemnet er der også overordnet en større barrierer til stede i form af udbygningen af elnettet, så der er kapacitet til understøttelse af målsætningen om en firedobling af elproduktionen på land fra solcelleanlæg og vindmøller i år 2030.

En af de større implementeringsbarrierer, der er fundet i projektet, er forbundet med den lokale accept fra lodsejere og nærmeste naboer, da det er disse borgere, der skal kunne tåle anlæggene, og eventuelt være nødsaget til at skulle flytte fra deres ejendom. Der er også identificeret en implementeringsbarriere forbundet med uvisheden i de ændringer, der bliver foretaget for rammerne for planlægningen og opstilling af VE-anlæg, da disse ændringer virker forstyrrende for kommunerne og de private aktører.

Hertil er der identificeret en implementeringsbarriere vedrørende det kommunale samtykke gældende for de statsligt udpegede energiparker, da det kan være med til at begrænse antallet af energiparker, der bliver udpeget. Denne pointe blev også understøttet ved flere tilfælde i de udførte interviews. Desuden har projektet identificeret en række implementeringsbarrierer forbundet med arealreguleringen, hvor det sandsynligvis vil være fremmende for målrealiseringen at få implementeret flere lempelser. Yderligere kan tidsperspektivet problematiseres i forhold til, hvor lang tid der skal gå med at miljøvurdere på indvirkningen på natur og miljøforhold forbundet med disse arealreguleringer. Sidstnævnte implementeringsbarriere er forbundet med de længerevarende processer med behandlingen af projekterne samt arbejdet med undersøgelser og beskrivelser forbundet hermed.

Ifm. projektet er der udarbejdet tre planskitser; en neutral, en centralistisk og en decentralistisk. Hertil er der afholdt tre eliteinterviews med hhv. Nina Bødker, Toke Rinfeldt Iversen og Søren Klinge hos Eurowind Energy A/S, professor i energiplanlægning Brian Vad samt teamleder for enheden landvind og sol Søren Halkier fra Energistyrelsen. Indholdet af interviewene blev analyseret i Kapitel 9 mhp. at få interviewpersonernes stillingtagen til firedoblingsmålets formulering og dets tilhørende implementeringsbarrierer. Herefter blev der udarbejdet en kritisk vurdering af planskitserne i Kapitel 10, hvori interviewpersonernes stillingtagen til planerne bl.a. blev anvendt.

Den neutrale plan blev udarbejdet ud fra de tiltag og initiativer der på nuværende tidspunkt er vedtaget eller forventes vedtaget, hvor de to andre planer arbejder ud fra andre tilgange. Den centralistiske plan tildeler staten den primære rolle

som planmyndighed for opstillingen af VE-anlæg på land, hvor den decentralistiske plan giver kommunerne bredere mulighed for planlægningen for VE-anlæg. Det kan i denne sammenhæng konkluderes at den decentralistiske tilgang bør anvendes, hvis der ønskes størst mulig lokal accept fra borgere og kommuner. Den centralistiske plan kan i hovedtræk anvendes, hvis der ønskes central styring og større sikkerhed for gennemførsel ved anvendelsen af landsplandirektiver.

Ud fra ovenstående betragtninger konkluderes det, at det vil være mest fordelagtigt at anvende den decentralistiske plan som tilgang, hvor kommunerne fortsætter med at være den centrale planmyndighed med flere muligheder for at dispensere og gennemføre projekterne, og dermed understøtte den lokale accept og samhørighed. Vurderingen af den decentralistiske plan som den mest fordelagtige begrundes med udsigten til tabt tid og øvrige ressourcer forbundet med ændrede arbejds- og ansvarsgange for en centralistisk plan samt den decentralistiske plans bevaring af nærdemokrati og planmyndighedens lokalkendskab til området, der planlægges for.

I tillæg til ovenstående konkluderes det, hvis projektets principper om en mere decentralistisk tilgang bliver en realitet, at yderligere tiltag og initiativer beskrevet igennem projektet kunne understøtte udbygningen imod indfrielsen af firedoblingsmålet. Her gælder det særligt forholdene der relaterer sig til yderligere lempelser af arealregulering, og udarbejdelsen af en række forudsætninger for mere gennemskuelige processer samt kortere sagsbehandling. Ved implementeringen af disse principper vurderes det også, at den lokale accept fra borgerne vil kunne bevares.

Gennem udarbejdelsen af projektet har projektforfatterne opnået dybdegående viden om implementeringen af politik, der vedrører vedvarende energi. Igennem udvælgelsen af relevante implementeringsteorier (Winter og Basse), er der opnået viden om brugen af disse samt de overlap, der er tilstede mellem de to modeller. Det blev klart i denne proces, at for netop dette projekt var Basses model den mest anvendelige, da elementer heri var med til at skabe et godt overblik ud fra nogle emner der passede til projektets emne - eksempelvis kan Kapitel 4 fremhæves,

hvor der blev udført en gennemgang af relevant lovgivning knyttet til projektets emne. Hertil blev der også anvendt andre metoder - eksempelvis interview, litteratursøgning, juridisk metode m.m. - for at kunne bringe flere elementer i spil, så der i sidste ende er opnået en fyldestgørende og dybdegående gennemgang af det indhold, som er relateret til projektemnet. I denne sammenhæng er de anvendte metoder blevet udvalgt, da disse bidrager med elementer, der kan være med til at sikre den førømtalte fyldestgørende og dybdegående gennemgang af relevante forhold forbundet med projektets emne. Heri er det anvendte materiale både af national og international karakter, da der er en tilknytning til EU, og det som vedtages for medlemslandenes indsatser mhp. den grønne omstilling.

I tilknytning hertil har projektforfatterne opnået indgående kendskab til et nutidigt og særdeles relevant emne, da der er stort fokus på den grønne omstilling samt levering af resultater der skal bidrage til at nå de fastsatte mål i 2030. Gennem egne undersøgelser, udarbejdelse af planskitser samt nøglepersoninterviews er projektet udarbejdet på et grundlag, hvori konklusionerne kan bidrage med relevante vinkler på den nuværende og fremtidige indsats for udbygningen af vedvarende energi. Denne udbygning vil understøtte den grønne omstilling. Af denne grund konkluderes det, at indholdet i dette projekt kvalificeres til at kunne bidrage i diskussioner om den fremtidige udvikling for og opfyldelse af fastsatte mål.

Af ovenstående har projektforfatterne opnået kompetencer til at forstå og udforme politiske dokumenter og herunder også implementeringen af disse. Gennem den kritiske vurdering af de udarbejdede planskitser er der også opnået kompetencer i at vurdere eget arbejde, og den effekt det udarbejdede materiale umiddelbart vil kunne få, hvis det implementeres i den fremtidige udvikling i udbygningen af vedvarende energi. Projektet har været centreret om et aktuelt politisk emne, og derfor placeres de opnåede kompetencer sig i en nutidig kontekst. Derfor er der selvstændigt gennem de valg truffet for projektets udformning opnået kompetencer, der ville kunne anvendes til at kommunikere med både fagprofessionelle samt ikke-fagprofessionelle om indhold relateret til projekts emne og konklusioner.

11.1 Perspektivering

Projektet er udarbejdet sideløbende med det politiske arbejde af potentiel betydning for regulering af relevans for projektets emne. Projektet er derfor som tidligere nævnt begrænset af, at flere elementer er beskrevet med en vis usikkerhed og vurderet ud fra en forventet effekt. Derfor vil projektets emne være relevant at vende tilbage til ad flere omgange frem mod 2030 for netop at undersøge og vurdere den udvikling, der følger samt selve realiseringen af det fastsatte mål. Hertil ligger der også et element i løbende at vurdere målopfyldelsen af firedoblingen af sol og vind på land ift. om målet realistisk kan opfyldes, og/eller om der skal igangsættes tiltag og initiativer for de efterfølgende år. Dette gælder særligt ift. målet om klimaneutralitet i 2050, som også kræver en gennemgående og fælles indsats for at opfylde dette mål. Heriblandt vil vedvarende energi også komme til at spille en stor rolle, og derfor strækker projektets emne sig til at være relevant de næste mange år.

Projektet indeholder en vis eksemplaritet, da udfordringer forbundet med implementeringsbarrierer og behandlingen af disse kan overføres til andre emner. I princippet vil indsigten i implementeringsbarrierer som politologisk begreb kunne anvendes i andre sammenhænge, der vedrører realiseringen af et politisk mål gennem anvendelse af regulering. Derfor er måden at identificere dem på, som det er foretaget i projektet, overførbart. Hertil kan det nævnes, at behandlingen gennem planskitserne er en måde at arbejde på, hvorfor der findes mange andre løsninger. Desuden er der en eksemplaritet i forståelsen for det forhold, som er tilstede mellem private aktører, kommunale myndigheder og staten, da dette forhold også er gældende for mange andre samfundsopgaver. Af denne grund er der en overførbarehed i håndteringen af kommunikationen og samarbejdet herimellem.

Yderligere emner relateret til projektet som vil være interessante at undersøge, er herunder beskrevet:

1. Forekomsten af implementeringsbarrierer forbundet med fysisk planlægning af anden infrastruktur af relevans for den grønne omstilling.
2. Opfølgning på målopfyldelsen af firedoblingsmålet i 2030. Eksempelvis sær-

ligt med udgangspunkt i Basses element omhandlende 'Effekten'.

3. Komparativt studie af implementeringsbarrierer for opsætningen af VE-anlæg på henholdsvis land og hav.
4. Målopfyldelsen omhandlende klimaneutralitet i 2050 og relevansen af vedvarende energi i denne sammenhæng.
5. Undersøgelse af samarbejdet/relationen mellem stat og kommune i tilfælde af, at staten overtager planmyndighedsrollen for realiseringen af statsligt udpegede energiparker.
6. Studie af forskellige former for magts indvirkning på den grønne omstilling mht. plansystemets udformning.

Litteraturliste

- Andersen, Lotte Bøgh, Kasper Møller Hansen og Robert Klemmensen (2010). *Metoder i Statskundskab*. Hans Reitzels Forlag.
- Bachrach, P.; Baratz, M.S. (1962). *Two Faces of power*. Tekn. rapp. American Political Science Review 56 (4), 947-952.
- Basse, Ellen Magrethe (1992). *Regulering og Styring III*. Tekn. rapp. Gad.
- Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz (2022). *Wind unter die Flügel*. Sidst anvendt 27/03-2024. URL: <https://www.bmwk.de/Redaktion/DE/Schlaglichter-der-Wirtschaftspolitik/2022/09/04-im-fokus.html>.
- Dahl, Robert A. (1957). *The concept of power*. Tekn. rapp. Systems Research og Behavioural Science 2 (3), 201-215.
- Dahlberg-Larsen, Jørgen og Jacob Graff Nielsen (2020). *Retskilder*. Sidst anvendt d. 23/04-2024. URL: <https://denstoredanske.lex.dk/retskilder>.
- Danmarks Statistik (2023). *Landvindmøller opgjort på antal og kapacitet fordelt på kommuner*. Sidst anvendt d. 04/06-2024. URL: [https://www.dst.dk/ext/981632090996/0/presse/2023_Land-og-havvindmoeller-kommuner\(kapacitet-og-antal\)--xlsx](https://www.dst.dk/ext/981632090996/0/presse/2023_Land-og-havvindmoeller-kommuner(kapacitet-og-antal)--xlsx).
- Energinet (u.d.). *Kapacitetskort for elnettet*. Sidst anvendt 28/03-2024. URL: <https://storymaps.arcgis.com/stories/eb5b387e376f49b8996d5e7c47fbdd37>.
- Energistyrelsen (2021). *Eldeklaration*. Sidst anvendt d. 22/04-2024. URL: <https://energinet.dk/el/gron-el/eldeklarationer/>.
- (2023a). *Solcelleudbygningen i Danmark pr. 1. kvartal 2023*. Sidst anvendt d. 04/06-2024. URL: https://ens.dk/sites/ens.dk/files/Sol/solcelleopgoerelse_q1_2023.pdf.
- (2023b). *Solcelleudbygningen i Danmark pr. 2. kvartal 2023*. Sidst anvendt d. 04/06-2024. URL: https://ens.dk/sites/ens.dk/files/Sol/solcelleopgoerelse_q2_2023_0.pdf.
- (2023c). *Solcelleudbygningen i Danmark pr. 3. kvartal 2023*. Sidst anvendt d. 04/06-2024. URL: https://ens.dk/sites/ens.dk/files/Sol/solcelleopgoerelse_3._kvartal_2023.pdf.

- Energistyrelsen (2023d). *Solcelleudbygningen i Danmark pr. 4. kvartal 2023*. Sidst anvendt d. 04/06-2024. URL: https://ens.dk/sites/ens.dk/files/Sol/solcelleopgoerelse_4._kvartal_2023.pdf.
- (2024). *Dansk Klimapolitik*. Sidst anvendt 22-02-2024. URL: <https://ens.dk/ansvarsomraader/energi-klimapolitik/fakta-om-dansk-energi-klimapolitik/dansk-klimapolitik>.
- (u.d.). *Klimastatus og -fremskrivning 2023*. Sidst anvendt 02/04-2024. URL: https://ens.dk/sites/ens.dk/files/Basisfremskrivning/kf23_hovedrapport.pdf.
- EU (2023a). *EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS DIREKTIV (EU) 2023/2413*. Tekn. rapp. Den Europæiske Union.
- (2023b). *Nødretsforordningen*. Tekn. rapp. Den Europæiske Union.
- Eurowind Energy A/S (2024). *Eurowind Energy*. Sidst anvendt d. 22/04-2024. URL: <https://eurowindenergy.com/dk>.
- Evald, Jens (2019). *At Tænke Juridisk*. Djøf Forlag.
- Folketinget (2023). *Indbyggere og areal*. Sidst anvendt 13/03-2024. URL: <https://www.eu.dk/da/fakta-og-tal/statistik/indbyggere-og-areal>.
- Green-Pedersen, Christoffer; Jensen, Carsten; Nannestad Peter (2023). *Offentlig Politik*. Hans Reitzels Forlag.
- Klima- Energi- og Forsyningsministeriet (u.d.). *Parisaftalen*. Sidst anvendt d. 10/04-24. URL: <https://www.kefm.dk/eu-og-globalt-samarbejde/parisaftalen>.
- Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet (2021). *Bekendtgørelse af lov om klima*. Sidst anvendt 27/03-2024. URL: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/2580>.
- (2022a). *Faktaark - Firedobling af VE på land*. Tekn. rapp. Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet.
- (2022b). *Klimaaf tale om grøn strøm og varme 2022*. Sidst anvendt 20/03-2024. URL: <https://kefm.dk/Media/637920977082432693/Klimaaf tale%20om%20gr%C3%B8n%20str%C3%B8m%20og%20varme%202022.pdf>.
- (2023a). *Klimaprogram 2023*. Tekn. rapp. Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet.
- (2023b). *Klimaprogram 2023: Regeringen vil bygge vejen til 2025- og 2030-målet færdig*. Sidst anvendt 22-02-2024. URL: <https://kefm.dk/aktuelt/nyheder/2023/>

- sep/klimaprogram-2023-regeringen-vil-bygge-vejen-til-2025-og-2030-maalet-faerdig.
- (2023c). *Klimaaf tale om mere grøn energi fra sol og vind på land 2023*. Tekn. rapp. Klima-, energi- og forsyningsministeriet.
- (2024). *NEKST: 27 veje til mere sol og vind på land*. Sidst anvendt 05/03-2024. URL: <https://kefm.dk/aktuelt/nyheder/2024/feb/nekst-27-veje-til-mere-sol-og-vind-paa-land>.
- (u.å.). *Medlemmer og organisation*. Sidst anvendt 20/03-2024. URL: <https://kefm.dk/klima/nekst-den-nationale-energikrisestab/medlemmer-og-organisation>.
- (u.d.). *NEKST - den nationale energikrisestab*. Sidst anvendt d. 13/03-2024. URL: <https://kefm.dk/klima/nekst-den-nationale-energikrisestab>.
- Klimarådet (2024a). *Statusrapport 2024*. Sidst anvendt 06/04-2024. URL: https://klimaraadet.dk/sites/default/files/node/field_file/Klimar%C3%A5det_Statusrapport%202024.pdf.
- (2024b). *Statusrapport 2024*. Sidst anvendt d. 10/05-24. URL: https://klimaraadet.dk/sites/default/files/node/field_file/Klimar%C3%A5det_Statusrapport%202024.pdf.
- Loftager, Jørn (2015). *Legitimitet*. Sidst anvendt 20/03-2024. URL: <https://denstoredanske.lex.dk/legitimitet>.
- Mathiesen, Brian Vad m.fl. (2023). *Danmark skal have en ny plan for energien*. Tekn. rapp. Aalborg Universitet.
- Miljøministeriet (2024). *Vejledning til lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM)*. Sidst anvendt d. 10/05-24. URL: <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2024/9093>.
- Møller, Kasper Pihl (2023). *Ny politisk aftale skal sikre mere vedvarende energi*. Sidst anvendt d. 30/04-2024. URL: <https://www.dn.dk/nyheder/ny-politisk-aftale-skal-sikre-mere-vedvarende-energi/>.
- NEKST (2024). *Mere sol og vind på land*. Sidst anvendt 13/03-2024. URL: https://kefm.dk/Media/638444494605230189/Nekst_Mere%20sol%20og%20vind%20pa%C2%B0%20land.pdf.

- Plan- og Landdistriktsstyrelsen (2023a). *Resume af høringssvar til forslag til arealer til potentielle energiparker*. Sidst anvendt 13/03-2024. URL: <https://planinfo.dk/Media/638385869851094741/Resum%C3%A9%20af%20h%C3%B8ringssvar.pdf>.
- (2023b). *Screening for arealer til potentielle større energiparker på land*. Sidst anvendt 13/03-2024. URL: <https://planinfo.dk/Media/638324562102335008/H%C3%B8ringsdokument.pdf>.
- Politi (2024). *Den nationale operative stab (NOST)*. Sidst anvendt d. 10/05-24. URL: <https://politi.dk/om-politiet/samarbejde/den-nationale-operative-stab-nost>.
- Realdania (u.d.). *DK2020*. Sidst anvendt 13/03-2024. URL: <https://realdania.dk/projekter/dk2020>.
- Sjøgren, Kristian (u.d.[a]). *Danmark Kan Mere II*. Sidst anvendt 02/04-2024. URL: <https://www.regeringen.dk/media/11205/danmark-kan-mere-iidocx.pdf>.
- (u.d.[b]). *Power-to-X er fremtiden*. Sidst anvendt 02/04-2024. URL: <https://aktuelnaturvidenskab.dk/find-artikel/nyeste-numre/4-2023/power-to-x-er-fremtiden>.
- Tsebelis, George (2002). *Veto players*. New York: Russel Sage Foundation.
- VidenOmVind (u.d.[a]). *Hvor meget CO2 sparer en vindmølle?* Sidst anvendt 28/02-2024. URL: <https://videnomvind.dk/svar-paa-rede-haand/hvor-meget-co2-sparer-en-vindmoelle/>.
- (u.d.[b]). *Klimamålet fortøner sig for ny landvind*. Sidst anvendt d. 04/06-2024. URL: <https://videnomvind.dk/klimamaalet-fortøner-sig-for-ny-landvind/>.
- WindEurope (2023). *Wind energy in Europe 2023 Statistics and the outlook for 2024-2030*. Sidst anvendt 13/03-2024. URL: https://proceedings.windeurope.org/biplatform/rails/active_storage/blobs/redirect/eyJfcmFpbHMiOnsibWVzc2FnZSI6IkJBaHB6dffb10b3a23ce281ff00b2d78b5e5d5b05346fe/WindEurope%20-%20Wind%20energy%20in%20Europe%20-%202023.pdf.
- Winter, Søren og Vibeke Nielsen (2010). *Implementering af politik*. Academica.

A | Udregninger for CO2-reduktion

Udregningerne for de CO2-reducerende virkninger af en fuldkommen implementering af de 32 energiparker fremgår af nedenstående.

På nuværende tidspunkt er der overordnet to typer af vindmøller, der arbejdes med og dermed bliver sat op. Disse er henholdsvis en vindmølle på 150m der kan producere 4.5 MW samt en vindmølle på 180m, der kan producere 7.2 MW årligt. For at udarbejde et overslag regnes der med et gennemsnit af dette, som dermed er cirka 6 MW. En mølle med denne dimension vil give en reduktion på 10030 tons CO2 om året. (VidenOmVind, u.d.[a])

Fra de nationale energiparker er der sammenlagt en kapacitet for vindmøller på 1271 MW samt 6720 MW solceller der kan realiseres, hvis alle parkerne bliver implementeret ¹. Derfor kan dette omregnes til et overslag for antal vindmøller samt hvor meget areal der skal bruges til solcellerne. Med førnævnte antagelse for vindmøller kan det samlede antal MW og MW pr. vindmølle benyttes til at få:

$$1271/6 = 212$$

Dette giver et overslag på 212 vindmøller i alt for de nationale energiparker. Dernæst kan det udregnes, hvor mange hektar der skal bruges til 6720 MW solceller. Der anvendes en omregningsfaktor på 0.7 mellem antal hektar sol og de producerede MW, hvor 1 Ha giver 0.7 MW. Gennemsnitligt anvendes en faktor 0.9 for finde frem til, hvor meget 1 Ha giver i MWh, hvorfor 1 Ha giver dermed 0.9 MWh.

På et afdelingsmøde d. 10/04-24 er ovenstående omregningsfaktorer blevet uddybet. Fra megawatt til hektar solceller antydes omregningsfaktoren til at være 0.7, og anvendes som estimat til cirka at angive dette tal. Omregningsfaktoren mellem hektar sol og gigawatt-timer antydes til at være 0.9, og bruges som estimat på det antal gigawatt-timer en solcellepark kan producere ud fra størrelsen den har i hektar.

¹Tallene er udregnet ved at opsummere den estimerede kapacitet for hver enkelt park beskrevet i screeningen af arealerne (Plan- og Landdistriktsstyrelsen, 2023b, s. 6-37)

Hermed kan der regnes baglæns:

$$(6720 \times 100) / 70 = 9600$$

Dette giver, at der skal 9600 ha jord til at opnå en kapacitet på 6720 MW. Ud fra dette kan det med omregningsfaktoren omregnes til først MWh og derefter kWh:

$$9600 * 0.9 = 8640 GWh$$

$$8640 * 1000 = 8.640.000.000 kWh$$

Fra Energistyrelsen, 2021 beskrives det, at der pr. kWh er en besparelse på 131 g CO₂, hvorfor dette kan ganges med antal producerede kWh:

$$8.640.000 * 131 = 1.131.840.000.000$$

Herefter kan dette omregnes til tons CO₂:

$$1.131.840.000.000 / 1.000.000 = 1.131.840$$

Dette betyder, at der ved fuld implementering, opnås en reduktion på 1.311.840 millioner tons i 2030 ved opførslen af solceller.

$$212 * 10030 = 2.126.360$$

Dette giver en reduktion på 2.126.360 millioner tons CO₂, hvis alle møller bliver opstillet. Sidst kan der udregnes en samlet reduktion, hvis der opnås fuld implementering af alle nationale energiparker:

$$2.126.360 + 1.131.840 = 3.258.200$$

B | Litteratursøgning

På næste side fremgår indholdet af litteratursøgningen.

Indledende litteratursøgning

Søgeord	Antal resultater
Implementering	9934
Regulering	12524
Planlægning	6196
Vedvarende energi	394
Magt	2692
Politik	241.641

Opfølgende litteratursøgning på sammensætningen af flere søgeord

	Implementering	Regulering	Planlægning	Vedvarende energi	Magt	Politik
Implementering		133	58	4	17	212
Regulering	133		32	6	26	147
Planlægning	58	32		14	32	338
Vedvarende energi	4	6	14		0	21
Magt	17	26	32	0		461
Politik	212	147	338	21	461	

Litteratur forbundet med søgeresultaterne overstreget med grønt

Søgeord	Type	Titel	Forfatter	Å r s t a l
Implementering + Vedvarende energi	Afhængig	Norsk kraftforsyning i møde med fremtidens trusselbilde og moderne sårbarhedsflater Engelsk tittel: Norwegian power supply in the face of future threats and modern vulnerabilities	Lundqvist, Bjørn Henrik	2023
Implementering + Vedvarende energi	Speciale	Implementering af vedvarende energiteknologier: Eksemplificeret ved Albertslund	Hellberg, Mike Peter	2016
Implementering + Vedvarende energi	Rapporter	IDA's klimaplan 2050 : Tekniske energisystemanalyser og samfundsøkonomisk konsekvensvurdering - Baggrundsrapport	Brian Vad Mathiesen; Henrik Lund; Kenneth Karlsson	2009
Implementering + Vedvarende energi	Rapporter	Plan for langsigtet udvikling af energiforsyningen på Livø	Peter Sorknæs	2009
Regulering + Vedvarende energi	Rapporter	Fakta om Atomkraft i Danmark - Version 2 : Input til en faktabaseret diskussion af fordele og ulemper ved atomkraft som en del af den grønne omstilling i Danmark	Jakob Zinck Thellufsen; Henrik Lund; Brian Vad Mathiesen; Poul Thøis Madsen; Poul Alberg Østergaard; Steffen Nielsen; Peter Sorknæs; Henrik Wenzel; Jacob Østergaard; Marie Münster	2023
Regulering + Vedvarende energi	Bog	ELNET : et EDB program til analyse af et eldistributionssystem, specielt med henblik på indpasning af decentrale kraft/varmeværker og vindmølleparker	Poulsen, Søren.	1987
Regulering + Vedvarende energi	Lignende udgaver findes	Design and Control of High Temperature PEM Fuel Cell System	Søren Juhl Andreasen	

Regulering + Vedvarende energi	Rapporter	Samfundsøkonomiske analyser bag regeringens og Ingeniørforeningens energiplaner : Øvelse i Miljø- og Ressourceøkonomi, Økonomisk Institut	Kirsten Sophie Hasberg	2007
Regulering + Vedvarende energi	Bog	Control of power inverters in renewable energy and smart grid integration	Zhong, Qing-Chang.; Hornik, Tomas.	2013
Regulering + Vedvarende energi	Bog	Energy harvesting : solar, wind, and ocean energy conversion systems	Khaligh, Alireza.; Onar, Omer C.	2010
Vedvarende energi + Implementering	Afhænging	Norsk kraftforsyning i møde med fremtidens trusselbilde og moderne sårbarhedsflater Engelsk titel: Norwegian power supply in the face of future threats and modern vulnerabilities	Lundqvist, Bjørn Henrik	2023
Vedvarende energi + Implementering	Speciale	Implementering af vedvarende energiteknologier: Eksemplificeret ved Albertslund	Hellberg, Mike Peter	2016
Vedvarende energi + Implementering	Rapporter	IDA ´s klimaplan 2050 : Tekniske energisystemanalyser og samfundsøkonomisk konsekvensvurdering - Baggrundsrapport	Brian Vad Mathiesen; Henrik Lund; Kenneth Karlsson	2009
Vedvarende energi + Implementering	Rapporter	Plan for langsigtet udvikling af energiforsyningen på Livø	Peter Sorknæs	2009
Vedvarende energi + Regulering	Rapporter	Fakta om Atomkraft i Danmark - Version 2 : Input til en faktabaseret diskussion af fordele og ulemper ved atomkraft som en del af den grønne omstilling i Danmark	Jakob Zinck Thellufsen; Henrik Lund; Brian Vad Mathiesen; Poul Thøis Madsen; Poul Alberg Østergaard; Steffen Nielsen; Peter Sorknæs; Henrik Wenzel; Jacob Østergaard; Marie Münster	2023
Vedvarende energi + Regulering	Bog	ELNET : et EDB program til analyse af et eldistributionssystem, specielt med henblik på indpasning af decentrale kraft/varmeværker og vindmølleparker	Poulsen, Søren.	1987
Vedvarende	Lignende	Design and Control of High Temperature PEM Fuel Cell System	Søren Juhl Andreasen	

energi + Regulering	udgaver findes			
Vedvarende energi + Regulering	Rapporter	Samfundsøkonomiske analyser bag regeringens og Ingeniørforeningens energiplaner : Øvelse i Miljø- og Ressourceøkonomi, Økonomisk Institut	Kirsten Sophie Hasberg	2007
Vedvarende energi + Regulering	Bog	Control of power inverters in renewable energy and smart grid integration	Zhong, Qing-Chang.; Hornik, Tomas.	2013
Vedvarende energi + Regulering	Bog	Energy harvesting : solar, wind, and ocean energy conversion systems	Khaligh, Alireza.; Onar, Omer C.	2010

Litteratur forbundet med søgeresultater fra de resterende kategorier

Søgeord	Emneafgrænsning	Type	Titel	Forfatter	Årstal
Implementering + regulering	Danmark, regulering, lovgivning, implementering, Eu Direktiver	Speciale	Implementering af beslutningsstøtte på intensivafdeling	Askholm, Ellen; Poulsen, Katrine Lærke Hedemand	2023
Implementering + regulering	Danmark, regulering, lovgivning, implementering, Eu Direktiver	Bog	Det nationale råderum ved gennemførelse af EU-regler.	Blom-Hansen, Jens.; Grønnegård Christensen, Jørgen.; Grøn, Caroline Howard.; Jensen, Michael Hansen.; Bjerre Mortensen, Peter.	2021
Implementering + regulering	Danmark, regulering, lovgivning, implementering, Eu Direktiver	Bog	Retligt set : synsvinkler på arealanvendelseslovgivningen	Andersen, Bendt, f. 1925.; Christiansen, Ole, f. 1946.; Christiansen, Ole, red.; Christensen, Birger, red.; Koester, Veit, red.; Christiansen, Ole.; Christensen, Birger.; Koester, Veit.; Danmark. Miljø- og Energiministeriet.; Miljø- og Energiministeriet.	1995
Implementering + regulering	Danmark, regulering, lovgivning, implementering, Eu Direktiver	Speciale	Opstartsregulering af pumper	Kiersgaard, Pia Christina	2014
Implementering + regulering	Danmark, regulering, lovgivning, implementering, Eu Direktiver	Bog	Danmarks suverænitet - og kunsten at begå sig politisk i EU	Kallestrup, Morten.; Kallestrup, Morten.; Dansk Institut for Internationale Studier.; Danish Institute for International Studies (DIIS).; Danish Institute for International Studies.	2006
Implementering + regulering	Danmark, regulering, lovgivning, implementering, Eu Direktiver	Speciale	Implementering af REACH i dansk elektronikindustri: Kommunikationskrav som virkemiddel	Hededal Christensen, Anne	2008
Implementering +	Danmark, regulering, lovgivning, implementering, Eu Direktiver	Bog	Toldskyldens opståen og ophør : den EU-retlige regulering af pligten til at betale told.	Willemoes Jørgensen, Carsten.; Willemoes Jørgensen, Carsten.	2009

regulering					
Implementering + regulering	Danmark, regulering, lovgivning, implementering, Eu Direktiver	Bog	Erhvervsstrafferet.	Iversen, Jon; Iversen, Jon.; Iversen, Jon, (red.).	2015
Implementering + regulering	Danmark, regulering, lovgivning, implementering, Eu Direktiver	Bog	Lov om kollektiv forvaltning af ophavsret.	Plesner Mathiasen, Jakob; Plesner Mathiasen, Jakob.; Gormsen, Martin.; Horn, Michael.; Montigny, Daniel.	2018
Implementering + planlægning	Implementering, Danmark	Speciale	Implementering af klimatilpasningsplanen : - Hvem, hvad, hvordan?	Ravn-Christensen, Cecilie; Iversen, Sophie Dige	2013
Implementering + planlægning	Implementering, Danmark	Speciale	Teknologiforståelses betydning for vellykket implementering af teknologi i sundhedsvæsenet – et casestudie	Vittinghus, Mette; Løwe, Lene Lund; Pedersen, Morten Frederik Schuster	2015
Implementering + planlægning	Implementering, Danmark	Bog	Retligt set : synsvinkler på arealanvendelseslovgivningen	Andersen, Bendt, f. 1925.; Christiansen, Ole, f. 1946.; Christiansen, Ole, red.; Christensen, Birger, red.; Koester, Veit, red.; Christiansen, Ole.; Christensen, Birger.; Koester, Veit.; Danmark. Miljø- og Energiministeriet.; Miljø- og Energiministeriet.	1995
Implementering + planlægning	Implementering, Danmark	Bog	Lean værktøjskassen : den uundværlige guide til lean transformation.	Bicheno, John.; Bicheno, John; Holweg, Matthias; Holweg, Matthias.	2010
Implementering + planlægning	Implementering, Danmark	Bog	Er der nogen hjemme i strategihuset? : sæt retning med vision, mission, strategier og værdier	Quick, Christian Nyvang.	2023

ægni ng					
Impl eme nteri ng + planl ægni ng	Implementering, Danmark	Bog	Leading & Managing Continuing Professional Development.	Bubb, Sara.; Earley, Peter.	2 0 0 7
Impl eme nteri ng + planl ægni ng	Implementering, Danmark	Bog	Implementering af kommuneplanens mål og intentioner	Skrubbeltrang, Jørgen.; Tophøj Sørensen, Michael.	1 9 9 4
Impl eme nteri ng + planl ægni ng	Implementering, Danmark	Bog	Managing innovation.	Henry, Jane.; Walker, David.; Open University.	1 9 9 1
Impl eme nteri ng + planl ægni ng	Implementering, Danmark	Bog	Implementering af bæredygtige energisystemer : om mulighederne for en økologisk forsvarlig energiplanlægnings konstruktion og gennemførelse	Lund, Henrik.; Lund, Henrik.	1 9 9 0
Impl eme nteri ng + planl ægni ng	Implementering, Danmark	Bog	Den strategiske konstruktion af IT-applikationer : en komparativ analyse af den strategiske konstruktion af SAP R/3 i DSB Materiel og DSB Goods	Simonsen, Mikkel.; Simonsen, Mikkel.	1 9 9 9
Impl eme nteri ng + planl ægni ng	Implementering, Danmark	Bog	The Art and Discipline of Strategic Leadership : Mike Freedman with Benjamin B. Tregoe.	Freedman, Mike.; Tregoe, Benjamin B.	2 0 0 3
Impl eme nteri	Magt, Danmark, Lovgivning, Eu Ret, Eu Direktiver	Spe cial e	Implementering af EPJ	Poulsen, Camilla Roseeuw	2 0 0 6

ng + Magt					
Impl eme nteri ng + Magt	Magt, Danmark, Lovgivning, Eu Ret, Eu Direktiver	Bog	Det nationale råderum ved gennemførelse af EU-regler.	Blom-Hansen, Jens.; Grønnegård Christensen, Jørgen.; Grøn, Caroline Howard.; Jensen, Michael Hansen.; Bjerre Mortensen, Peter.	2 0 2 1
Impl eme nteri ng + Magt	Magt, Danmark, Lovgivning, Eu Ret, Eu Direktiver	Spe cial e	IKT og Organisatorisk læring - med magtens blik	Nielsen, Bente Schmidt	2 0 0 4
Impl eme nteri ng + Politi k	Eu Direktiver, Eu Ret, Eu, Planning, Offentlig Forvaltning, Danmark, Implementering	Spe cial e	Forskelle i implementering som følge af ledelsesforskelle	Eriksen, Tommy Kloster Duch	2 0 2 2
Impl eme nteri ng + Politi k	Eu Direktiver, Eu Ret, Eu, Planning, Offentlig Forvaltning, Danmark, Implementering	Bog	Implementering af politik	Winter, Søren C.; Lehmann Nielsen, Vibeke.	2 0 0 8
Impl eme nteri ng + Politi k	Eu Direktiver, Eu Ret, Eu, Planning, Offentlig Forvaltning, Danmark, Implementering	Spe cial e	Kommunal implementering af 300 timers reglen	Møller, Stinus Tarp	2 0 0 8
Impl eme nteri ng + Politi k	Eu Direktiver, Eu Ret, Eu, Planning, Offentlig Forvaltning, Danmark, Implementering	Bog	Implementering : fra viden til praksis på børne- og ungeområdet.	Albers, Bianca; Høgh, Helle; Månsson, Hans; Albers, Bianca, (red.); Høgh, Helle, (red.); Månsson, Hans, (red.).	2 0 1 5
Impl eme nteri ng + Politi k	Eu Direktiver, Eu Ret, Eu, Planning, Offentlig Forvaltning, Danmark, Implementering	Spe cial e	Implementering af vandplanindsatsen "Ændret vedligeholdelse af vandløb"	Rasmussen, Christina	2 0 2 3

Impl eme nteri ng + Politi k	Eu Direktiver, Eu Ret, Eu, Planning, Offentlig Forvaltning, Danmark, Implementering	Bog	Fiskeripolitikken i EU/EØS, grundrettigheder i EU/EØS og implementering af EU/EØS- retten i medlemslandene	Eisenreich, Bent.; Eisenreich, Bent, (red.); Eisenreich, Bent; Nordisk Råd for Forskning i Europæisk Integrationsret.; Nordisk Råd for Forskning i Europæisk Integrationsret, NORFEIR.	1 9 9 6
Impl eme nteri ng + Politi k	Eu Direktiver, Eu Ret, Eu, Planning, Offentlig Forvaltning, Danmark, Implementering	Spe cial e	Implementation and Effectiveness of SEA: The Potentials and Pitfalls of Strategic Environmental Assessment in Danish Municipalities	Jensen, Helle David; Christensen, Tine Alrø; Nielsen, Marie Rosenlund	2 0 1 5
Impl eme nteri ng + Politi k	Eu Direktiver, Eu Ret, Eu, Planning, Offentlig Forvaltning, Danmark, Implementering	Rap port	Spårburen kollektivtrafik i Linköping: förslag till en implementeringsmodell	Hedström, Ragnar ; Johansson, Thomas ; Svensson, Tomas	2 0 1 1
Regul ering + Impl eme nteri ng	Danmark, Regulering, Lovgivning, Implementering Sustainable Development, Eu Ret, Eu, Eu Direktiver	Spe cial e	Implementering af beslutningsstøtte på intensivafdeling	Askholm, Ellen; Poulsen, Katrine Lærke Hedemand	2 0 2 3
Regul ering + Impl eme nteri ng	Danmark, Regulering, Lovgivning, Implementering Sustainable Development, Eu Ret, Eu, Eu Direktiver	Bog	Det nationale råderum ved gennemførelse af EU-regler.	Blom-Hansen, Jens.; Grønnegård Christensen, Jørgen.; Grøn, Caroline Howard.; Jensen, Michael Hansen.; Bjerre Mortensen, Peter.	2 0 2 1
Regul ering + Impl eme nteri ng	Danmark, Regulering, Lovgivning, Implementering Sustainable Development, Eu Ret, Eu, Eu Direktiver	Bog	Implementering af MARPOL Annex VI i nordiske småsamfund	Stuer-Lauridsen, Frank ; Kern-Nielsen, Kristina	2 0 1 7
Regul ering +	Danmark, Regulering, Lovgivning,	Bog	Retligt set : synsvinkler på arealanvendelseslovgivningen	Andersen, Bendt, f. 1925.; Christiansen, Ole, f. 1946.; Christiansen, Ole, red.; Christensen, Birger, red.; Koester, Veit,	1 9

Impl eme nteri ng	Implementering Sustainable Development, Eu Ret, Eu, Eu Direktiver			red.; Christiansen, Ole.; Christensen, Birger.; Koester, Veit.; Danmark. Miljø- og Energiministeriet.; Miljø- og Energiministeriet.	9 5
Regul ering + Impl eme nteri ng	Danmark, Regulering, Lovgivning, Implementering Sustainable Development, Eu Ret, Eu, Eu Direktiver	Spe cial e	Opstartsregulering af pumper	Kiersgaard, Pia Christina	2 0 1 4
Regul ering + Impl eme nteri ng	Danmark, Regulering, Lovgivning, Implementering Sustainable Development, Eu Ret, Eu, Eu Direktiver	Arti kel	Analysing the contributory role of the accounting profession to save our planet/Analisering van die bydraende rol van die rekeningkundige professie om ons planeet te red	Smit, Anet	2 0 2 0
Regul ering + Impl eme nteri ng	Danmark, Regulering, Lovgivning, Implementering Sustainable Development, Eu Ret, Eu, Eu Direktiver	Bog	Danmarks suverænitet - og kunsten at begå sig politisk i EU	Kallestrup, Morten.; Kallestrup, Morten.; Dansk Institut for Internationale Studier.; Danish Institute for International Studies (DIIS).; Danish Institute for International Studies	2 0 0 6
Regul ering + Impl eme nteri ng	Danmark, Regulering, Lovgivning, Implementering Sustainable Development, Eu Ret, Eu, Eu Direktiver	Bog	Retlige rammer for et indre detailbetalingsmarked.	Hørby Jensen, Camilla; Hørby Jensen, Camilla.	2 0 1 0
Regul ering + Impl eme nteri ng	Danmark, Regulering, Lovgivning, Implementering Sustainable Development, Eu Ret, Eu, Eu Direktiver	Spe cial e	Implementering af REACH i dansk elektronikindustri: Kommunikationskrav som virkemiddel	Hededal Christensen, Anne	2 0 0 8
Regul ering + Impl	Danmark, Regulering, Lovgivning, Implementering	Bog	Toldskyldens opståen og ophør : den EU-retlige regulering af pligten til at betale told.	Willemoes Jørgensen, Carsten.; Willemoes Jørgensen, Carsten.	2 0 0 9

eme nteri ng	Sustainable Development, Eu Ret, Eu, Eu Direktiver				
Regul ering + Impl eme nteri ng	Danmark, Regulering, Lovgivning, Implementering Sustainable Development, Eu Ret, Eu, Eu Direktiver	Bog	Erhvervsstrafferet.	Iversen, Jon; Iversen, Jon.; Iversen, Jon, (red.).	2 0 1 5
Regul ering + Impl eme nteri ng	Danmark, Regulering, Lovgivning, Implementering Sustainable Development, Eu Ret, Eu, Eu Direktiver	Bog	Lov om kollektiv forvaltning af ophavsret.	Plesner Mathiasen, Jakob; Plesner Mathiasen, Jakob.; Gormsen, Martin.; Horn, Michael.; Montigny, Daniel.	2 0 1 8
Regul ering + Planl ægning	Borgerinddragels e, Fysisk Planlægning, Eu, Miljøbeskyttelse Forurening, Regulering, Danmark	Bog	Planlægning og regulering af byomdannelse	Jørgensen, Karsten.; Statens Byggeforskningsinstitut.; Statens byggeforskningsinstitut.	1 9 9 2
Regul ering + Planl ægning	Borgerinddragels e, Fysisk Planlægning, Eu, Miljøbeskyttelse Forurening, Regulering, Danmark	Bog	Kommunaløkonomisk planlæg ning - metoder og redskaber	Gjelstrup, Gunnar.	1 9 8 8
Regul ering + Magt	Danmark, Regulering, Magt, Lovgivning, Denmark	Bog	Det nationale råderum ved gennemførelse af EU-regler.	Blom-Hansen, Jens.; Grønnegård Christensen, Jørgen.; Grøn, Caroline Howard.; Jensen, Michael Hansen.; Bjerre Mortensen, Peter.	2 0 2 1
Regul ering + Magt	Danmark, Regulering, Magt, Lovgivning, Denmark	Bog	Når embedsmænd lovgiver	Grønnegård Christensen, Jørgen.	2 0 2 0
Regul ering +	Eu Direktiver, Eu Politik, Eu Ret, Miljøbeskyttelse, Denmark, Eu,	Bog	Borger & stat : en dansk indføring i liberale og konservative idéer.	Bjerregaard, Peter, 1986-; Mårtensson, Brian Degn.; Sløk-Madsen, Stefan Kirkegaard	2 0 2 2

Politik	Politik, Danmark, Regulering				
Regulering + Politik	Eu Direktiver, Eu Politik, Eu Ret, Miljøbeskyttelse, Danmark, Eu, Politik, Danmark, Regulering	Bog	Kollektiv rationalitet : om det fælles i samfundsforståelse og -styring.	Jørgensen, Henning, 1949-	2022
Regulering + Politik	Eu Direktiver, Eu Politik, Eu Ret, Miljøbeskyttelse, Danmark, Eu, Politik, Danmark, Regulering	Bog	Det nationale råderum ved gennemførelse af EU-regler.	Blom-Hansen, Jens.; Grønnegård Christensen, Jørgen.; Grøn, Caroline Howard.; Jensen, Michael Hansen.; Bjerre Mortensen, Peter.	2021
Regulering + Politik	Eu Direktiver, Eu Politik, Eu Ret, Miljøbeskyttelse, Danmark, Eu, Politik, Danmark, Regulering	Bog	Tilknytningens grænser : den affektive regulering af migration i Danmark.	Bissenbakker, Mons	2024
Regulering + Politik	Eu Direktiver, Eu Politik, Eu Ret, Miljøbeskyttelse, Danmark, Eu, Politik, Danmark, Regulering	Lignende udgaver findes	Forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet - forskelsbehandlingsloven.	Schwarz, Finn; Hjorth-Hartmann, Jens Jakob	
Planlægning + Implementering	Habitatdirektivet, Fysisk Planlægning, Danmark, Planlægning, Strategisk Planlægning, Implementering	Bog	Er der nogen hjemme i strategihuset? : sæt retning med vision, mission, strategier og værdier	Quick, Christian Nyvang.	2023
Planlægning + Implementering	Habitatdirektivet, Fysisk Planlægning, Danmark, Planlægning, Strategisk Planlægning, Implementering	Speciale	Rain in the city - a study of strategic navigation in climate adaptation projects	Olivarius, Morten de Fine	2020
Planlægning +	Borgerinddragelse, Fysisk Planlægning, Eu,	Ingens			

Regulering	Regulering, Danmark	ulter			
Planlægning + Vedvarende Energi	Danmark, Vedvarende Energi, Energipolitik	Kapitler	Dansk energipolitik og planlægning	Henrik Lund; no-firstname Arler, Finn (red.) (ed.)	2002
Planlægning + Vedvarende Energi	Danmark, Vedvarende Energi, Energipolitik	Bog	Ny energi og innovation i Danmark.	Borup, Mads; Borup, Mads.; Dannemand Andersen, Per.; Gregersen, Birgitte.; Tanner, Anne Nygaard.; Borup, Mads, (m.fl.).	2009
Planlægning + Magt	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning, Borgerinddragelse	Bog	Rationality and power : democracy in practice	Flyvbjerg, Bent.; Flyvbjerg, Bent.; Sampson, Steven, translated by	1998
Planlægning + Magt	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning, Borgerinddragelse	Bog	Ideal theory, real rationality : Habermas versus Foucault and Nietzsche	Flyvbjerg, Bent.; Aalborg Universitet. Institut for Samfundsudvikling og Planlægning.; Ålborg Universitet. Institut for Samfundsudvikling og Planlægning.	2004
Planlægning + Magt	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning, Borgerinddragelse	Bog	Magt og medløb : om mahognibords-metoden og den korporative planlægning	Gaardmand, Arne.; Gaardmann, Arne.	1996
Planlægning + Magt	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning, Borgerinddragelse	Bog	Planlægning : mellem genstand, viden og magt : tværvideenskabelige perspektiver på planlægningens vilkår og mulighed	Pedersen, Kaare.	1995
Planlægning + Magt	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning, Borgerinddragelse	Bog	OECD og idéspillet - game over?	Marcussen, Martin.; Marcussen, Martin.; Magtudredningen(projekt).; Magtudredningen.	2002
Planlægning	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning,	Bog	Køn, magt og demokrati : mod et dynamisk magtbegreb	Christensen, Ann-Dorte.; Christensen, Ann-Dorte.; Siim, Birte.	199

ng + Magt	Borgerinddragels e				8 9
Planl ægning + Magt	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning, Borgerinddragels e	Andre	SEA effectiveness and power in decision-making : A case study of aluminium production in Greenland	Anne Merrild Hansen	2 0 1 1
Planl ægning + Magt	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning, Borgerinddragels e	Bog	Broerne i vore hoveder : om forestillede og reelle broer mellem Aalborg og Nørresundby	Ole B. Jensen; Henrik Harder Hovgesen	2 0 0 4
Planl ægning + Magt	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning, Borgerinddragels e	Speciale	Democratic Participation in Governing the Ocean: A study of how to plan within the framework of Wicked Environmental Problems	Puibaraud, Ida Engmann	2 0 2 1
Planl ægning + Politik	Fysisk Planlægning, Eu, Sustainable Development Politik, Planlægning, Danmark	Bog	Sæt scenen : kunsten at kuratere live-events.	Bach Hansen, Lise.; Læssøe Stephensen, Barbara.	2 0 1 9
Planl ægning + Politik	Fysisk Planlægning, Eu, Sustainable Development Politik, Planlægning, Danmark	Bog	Sustainable development strategies : engineering, culture and economics	Roy, Mousumi, author.	2 0 2 0
Vedv arende energi + Planl ægning	Danmark, Vedvarende Energi, Energipolitik	Kapitler	Dansk energipolitik og planlægning	Henrik Lund; no-firstname Arler, Finn (red.) (ed.)	2 0 0 2
Vedv arende energi + Planl ægning	Danmark, Vedvarende Energi, Energipolitik	Bog	Ny energi og innovation i Danmark.	Borup, Mads; Borup, Mads.; Dannemand Andersen, Per.; Gregersen, Birgitte.; Tanner, Anne Nygaard.; Borup, Mads, (m.fl.).	2 0 0 9

Vedv aren de energ i + Politi k	Danmark, Energi, Sustainable Development, Energisektor, Eu, Elproduktion	Bog	Vedvarende energi og en bæredygtig udvikling i et "liberaliseret" energimarked	Boye Olesen, Gunnar.; Brendstrup, Stefan.; Meyer, Niels I.; Boye Olsen, Gunnar.; Organisationen for Vedvarende Energi.	1 9 9 7
Vedv aren de energ i + Politi k	Danmark, Energi, Sustainable Development, Energisektor, Eu, Elproduktion	Tek stre sso urc e	Vedvarende energi i Norden: Et sammenlignende studie af de nordiske landes vedvarende energipoliti kker og virkemidler	Nordisk Ministerråds sekretariat ; Nordiska ministerrådet	2 0 0 5
Vedv aren de energ i + Politi k	Danmark, Energi, Sustainable Development, Energisektor, Eu, Elproduktion	Kap itler	"Liberalisering" og teknologisk udvikling på energiområdet	Frede Kloster Hvelplund; no-firstname Arter, Finn (red.) (ed.)	2 0 0 2
Vedv aren de energ i + Politi k	Danmark, Energi, Sustainable Development, Energisektor, Eu, Elproduktion	Lign end e udg ave r find es	Natural resource and environmental economics	Perman, Roger.; Ma, Yue.; McGilvray, James.; Common, Michael.	N . D .
Vedv aren de energ i + Politi k	Danmark, Energi, Sustainable Development, Energisektor, Eu, Elproduktion	Bog	Energi, klima og forsyningssikkerhed i EU og Danmark : 12 aktører i energisektoren giver deres syn på energi- og klimapolitikken i EU og Danmark	Geertsen, Uffe.; Dyck-Madsen, Søren.; Geertsen, Uffe, (red.); Dyck-Madsen, Søren, (red.); Det Økologiske Råd.; Energidebat(gruppe).; Europas Miljø(forening).	2 0 0 3
Vedv aren de energ i + Politi k	Danmark, Energi, Sustainable Development, Energisektor, Eu, Elproduktion	Bog	Renewable Power in Developing Countries : Winning the War on Global Warming.	Ferrey, Steven.; Cabraal, Anil.	2 0 0 6
Magt + Impl eme	Magt, Implementering, Danmark, Eu	Spe cial e	Implementering af EPJ	Poulsen, Camilla Roseeuw	2 0 0 6

nter ng	Ret, Lovgivning, Eu Direktiver				
Magt + Impl eme nteri ng	Magt, Implementering, Danmark, Eu Ret, Lovgivning, Eu Direktiver	Bog	Det nationale råderum ved gennemførelse af EU-regler.	Blom-Hansen, Jens.; Grønnegård Christensen, Jørgen.; Grøn, Caroline Howard.; Jensen, Michael Hansen.; Bjerre Mortensen, Peter.	2 0 2 1
Magt + Impl eme nteri ng	Magt, Implementering, Danmark, Eu Ret, Lovgivning, Eu Direktiver	Spe cial e	IKT og Organisatorisk læring - med magtens blik	Nielsen, Bente Schmidt	2 0 0 4
Magt + Regul ering	Lovgivning, Magt, Regulering, Danmark	Bog	Det nationale råderum ved gennemførelse af EU-regler.	Blom-Hansen, Jens.; Grønnegård Christensen, Jørgen.; Grøn, Caroline Howard.; Jensen, Michael Hansen.; Bjerre Mortensen, Peter.	2 0 2 1
Magt + Regul ering	Lovgivning, Magt, Regulering, Danmark	Bog	Når embedsmænd lovgiver	Grønnegård Christensen, Jørgen.	2 0 2 0
Magt + Planl ægning	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning	Bog	Rationality and power : democracy in practice	Flyvbjerg, Bent.; Flyvbjerg, Bent.; Sampson, Steven, translated by	1 9 9 8
Magt + Planl ægning	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning	Bog	Ideal theory, real rationality : Habermas versus Foucault and Nietzsche	Flyvbjerg, Bent.; Aalborg Universitet. Institut for Samfundsudvikling og Planlægning.; Ålborg Universitet. Institut for Samfundsudvikling og Planlægning.	2 0 0 4
Magt + Planl ægning	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning	Bog	Magt og medløb : om mahognibords-metoden og den korporative planlægning	Gaardmand, Arne.; Gaardmann, Arne.	1 9 9 6
Magt + Planl ægning	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning	Bog	Planlægning : mellem genstand, viden og magt : tværvideenskabelige perspektiver på planlægningens vilkår og mulighed	Pedersen, Kaare.	1 9 9 5
Magt + Planl	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning	Bog	OECD og idéspillet - game over?	Marcussen, Martin.; Marcussen, Martin.; Magtudredningen(projekt).; Magtudredningen.	2 0 0 2

ægni ng					
Magt + Planl ægni ng	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning	Bog	Køn, magt og demokrati : mod et dynamisk magtbegreb	Christensen, Ann-Dorte.; Christensen, Ann-Dorte.; Siim, Birte.	1 9 8 9
Magt + Planl ægni ng	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning	Andre	SEA effectiveness and power in decision-making : A case study of aluminium production in Greenland	Anne Merrild Hansen	2 0 1 1
Magt + Planl ægni ng	Magt, Politik, Danmark, Fysisk Planlægning	Bog	Broerne i vore hoveder : om forestillede og reelle broer mellem Aalborg og Nørresundby	Ole B. Jensen; Henrik Harder Hovgesen	2 0 0 4
Magt + Politi k	Eu, Danmark, Magt, Politik	Bog	Magt og autoritet i Grønland.	Høiris, Ole.; Marquardt, Ole.; Andreasen, Claus, f. 1947-12-04.; Syddansk Universitet.	2 0 2 3
Magt + Politi k	Eu, Danmark, Magt, Politik	Bog	Paradigmeskiftets konsekvenser : flygtninge, stat og civilisamfund	Rytter, Mikkel	2 0 2 3
Magt + Politi k	Eu, Danmark, Magt, Politik	Bog	Klimavalget : folketingsvalget 2019	Stubager, Rune; Møller Hansen, Kasper	2 0 2 1
Magt + Politi k	Eu, Danmark, Magt, Politik	Bog	Om magt i den antropocæne tidsalder : en introduktion	Tønder, Lars.	2 0 2 0
Magt + Politi k	Eu, Danmark, Magt, Politik	Bog	Nordisk socialisme : på vej mod en demokratisk økonomi.	Dragsted, Pelle; Dragsted, Pelle	2 0 2 1
Magt + Politi k	Eu, Danmark, Magt, Politik	Bog	Det nationale råderum ved gennemførelse af EU-regler.	Blom-Hansen, Jens.; Grønnegård Christensen, Jørgen.; Grøn, Caroline Howard.; Jensen, Michael Hansen.; Bjerre Mortensen, Peter	2 0 2 1
Magt + Politi k	Eu, Danmark, Magt, Politik	Bog	Entreprenørstaten : hvorfor vælgernes ønsker forsvinder op i den blå luft - og hvordan vi fikser det	Winther Nielsen, Sigge.; Winther Nielsen, Sigge.	2 0 2 1
Magt +	Eu, Danmark, Magt, Politik	Bog	I politikkens vold : offentlige lederes vilkår og muligheder.	Bjerre Mortensen, Peter; Grønnegård Christensen, Jørgen; Grønnegård	2 0

Politi k				Christensen, Jørgen.; Bjerre Mortensen, Peter.	1 9
Magt + Politi k	Eu, Danmark, Magt, Politik	Bog	Insider : fire år med Løkke	Ammitzbøll-Bille, Simon Emil.	2 0 2 3
Magt + Politi k	Eu, Danmark, Magt, Politik	Bog	Europas uforenede stater	Munch Hansen, Peder	2 0 1 9
Magt + Politi k	Eu, Danmark, Magt, Politik	Bog	Grønlændernes syn på Danmark : historiske, kulturelle og sproglige perspektiver.	Høiris, Ole; Marquardt, Ole; Reimer, Gitte Adler	2 0 1 9
Magt + Politi k	Eu, Danmark, Magt, Politik	Bog	Kuupik Kleist - drømmen om frihed.	Qvist, Niels Ole; Schultz-Lorentzen, Christian; Grønland. Naalakkersuisut.; Naalakkersuisut Grønland	2 0 1 9
Politi k + Impl eme nteri ng	Eu Direktiver, Eu Ret, Politik, Lovgivning, Eu, Danmark, Implementering	Spe cial e	Forskelle i implementering som følge af ledelsesforskelle	Eriksen, Tommy Kloster Duch	2 0 2 2
Politi k + Impl eme nteri ng	Eu Direktiver, Eu Ret, Politik, Lovgivning, Eu, Danmark, Implementering	Bog	Europa i forandring : en grundbog om EU's politiske og retlige system.	Dagnis Jensen, Mads; Sindbjerg Martinsen, Dorte; Wind, Marlene	2 0 2 1
Politi k + Impl eme nteri ng	Eu Direktiver, Eu Ret, Politik, Lovgivning, Eu, Danmark, Implementering	Bog	Det nationale råderum ved gennemførelse af EU-regler.	Blom-Hansen, Jens.; Grønnegård Christensen, Jørgen.; Grøn, Caroline Howard.; Jensen, Michael Hansen.; Bjerre Mortensen, Peter	2 0 2 1
Politi k + Impl eme nteri ng	Eu Direktiver, Eu Ret, Politik, Lovgivning, Eu, Danmark, Implementering	Spe cial e	Er COVID-19 en murbrækker for den offentlige turismefremmeindsats?: Et komparativt casestudie af implementeringen af den offentlige turismefremmereform under en global pandemi	Schmidt, Lasse	2 0 2 1
Politi k + Impl eme	Eu Direktiver, Eu Ret, Politik, Lovgivning, Eu,	Bog	Offentlig forvaltning : et politologisk perspektiv.	Blom-Hansen, Jens	2 0 1 9

nter ng	Danmark, Implementering				
Politi k + Regul ering	Eu Direktiver, Eu Politik, Eu Ret, Miljøbeskyttelse, Denmark, Eu, Politik, Danmark, Regulering	Bog	Borger & stat : en dansk indføring i liberale og konservative idéer.	Bjerregaard, Peter, 1986-; Mårtensson, Brian Degn.; Sløk-Madsen, Stefan Kirkegaard	2 0 2 2
Politi k + Regul ering	Eu Direktiver, Eu Politik, Eu Ret, Miljøbeskyttelse, Denmark, Eu, Politik, Danmark, Regulering	Bog	Kollektiv rationalitet : om det fælles i samfundsforståelse og -styring.	Jørgensen, Henning, 1949-	2 0 2 2
Politi k + Regul ering	Eu Direktiver, Eu Politik, Eu Ret, Miljøbeskyttelse, Denmark, Eu, Politik, Danmark, Regulering	Bog	Det nationale råderum ved gennemførelse af EU-regler.	Blom-Hansen, Jens.; Grønnegård Christensen, Jørgen.; Grøn, Caroline Howard.; Jensen, Michael Hansen.; Bjerre Mortensen, Peter.	2 0 2 1
Politi k + Regul ering	Eu Direktiver, Eu Politik, Eu Ret, Miljøbeskyttelse, Denmark, Eu, Politik, Danmark, Regulering	Bog	Tilknytningens grænser : den affektive regulering af migration i Danmark.	Bissenbakker, Mons	2 0 2 4
Politi k + Regul ering	Eu Direktiver, Eu Politik, Eu Ret, Miljøbeskyttelse, Denmark, Eu, Politik, Danmark, Regulering	Lign end e udg ave r find es	Forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet - forskelsbehandlingsloven.	Schwarz, Finn; Hjorth-Hartmann, Jens Jakob	
Politi k + Planl ægning	Planlægning	Bog	Sæt scenen : kunsten at kuratere live-events.	Bach Hansen, Lise.; Læssøe Stephensen, Barbara.	2 0 1 9
Politi k + Planl ægning		Rap port er	IDAs Klimasvar: Transport- og energiløsninger 2030	Henrik Lund; Brian Vad Mathiesen; Jakob Zinck Thellufsen; Peter Sorknæs; Iva Ridjan Skov	2 0 2 0

Politi k + Magt		Arti kel	Kompostens politik: magt, modstand og forandring i grøn omstilling af affaldshåndtering i en dansk børnehave	Jørgensen, Nanna Jordt ; Nielsen, Gritt B.	2 0 1 9
Politi k + Magt		Bog	Offentlig politik	Jensen, Carsten, f. 1980-10-08; Nannestad, Peter; Green-Pedersen, Christoffer	2 0 2 3
Politi k + Magt		Arti kel	Magt og den danske aftalemodel	Høgedahl, Laust ; Ibsen, Christian Lyhne	2 0 2 3
Politi k + Magt		Arti kel	Ejerskab og magt i dansk erhvervsliv	Poulsen, Thomas ; Pedersen, Magnus Skovrind	2 0 2 3
Politi k + Magt		Arti kel	Kulturelle dominansformers betydning for magt i det danske samfund	Prieur, Annick ; Skjøtt-Larsen, Jakob	2 0 2 3
Politi k + Magt		Arti kel	Kulturelle dominansformers betydning for magt i det danske samfund	Prieur, Annick ; Skjøtt-Larsen, Jakob	2 0 2 2
Politi k + Magt		Bog	Køn, magt og mangfoldighed.	Køn, magt og mangfoldighed.	2 0 1 9
Politi k + Magt		Bog	Den politiske filosofis historie.	Wiewiura, Joachim.	2 0 2 2
Politi k + Magt		Bog	Jordemoder : profession, identitet og fortællinger.	Schrøder, Katja; Barfoed, Anne, f. 1961- 05-20; Rosbjerg Vilhelmsen, Anna-Maja; Mastrup Knudsen, Marie Louise	2 0 2 2
Politi k + Magt		Arti kel	Når gode råd er dyre: Rådgivermagt og skat i Danmark	Christensen, Rasmus Corlin ; Stausholm, Saila	2 0 2 3
Politi k + Magt		Bog	Paradigmeskiftets konsekvenser : flygtninge, stat og civilisamfund	Rytter, Mikkel	2 0 2 3

C | Interviewguide

I de kommende afsnit er interviewguiden indsat for de tre interviews.

C.1 Interviewguide for interview med tre medarbejdere fra Eurowind Energy A/S

1. Hvordan oplever I politiske tiltag og initiativer ift. den arbejdsgang der er som virksomhed, der arbejder med planlægning af VE-anlæg? - Eksempelvis når der kommer nye lovforslag eller ændringer **(dette spørgsmål er udledt af Kapitel 4, hvori ændringer af lovgivning analyseres)**
 - (a) Eventuelt opfølgende spørgsmål: Oplever I, at politiske tiltag og initiativer virker forstyrrende i denne sammenhæng? **(samme teoretiske forankring som ovenstående spørgsmål med sikring af, at interviewpersonerne kontekstualiserer forandringerne i sig selv til mulige implementeringsbarrierer i form af opstartsproblemer – udledt af Kapitel 4 og 8)**
2. Hvilke implementeringsbarrierer ser I ift. opfyldelsen af målet om firedobling af VE på land? **(dette spørgsmål er generelt udledt af Kapitel 3-7)**
 - (a) Hvilke af disse barrierer ser I som de største? Og hvorfor disse barrierer?
 - (b) Hvilke implementeringsbarrierer oplever I som de største barrierer, hvad angår arealregulering?
3. Hvordan ville I modtage indholdet af den neutrale plan? **(dette spørgsmål udspringer af ønsket om at få en anderledes vinkling på interessepunkterne forbundet med Kapitel 4)**
 - (a) Hvad tænker du/I om implementeringen af sådan en plan?
 - (b) Hvordan tror du/I kommunerne vil tage imod sådanne planer? **(dette spørgsmål udspringer af ønsket om at få interviewpersonernes per-**

spektiver på forhold om virkemidler kontekstualiseret til de teoretiske overvejelser fundet i Kapitel 5 og 6)

- (c) Hvordan tror du/I borgerne vil tage imod sådanne planer? **(dette spørgsmål udspringer af ønsket om at få interviewpersonerne til at forholde sig til den neutrale plan i en kontekst af hensynet til lokaldemokratisk legitimitet overvejet i Kapitel 3 og borgerne som adressatgruppe overvejet i Kapitel 6)**
- 4. Hvordan ville I modtage indholdet af den centralistiske plan? **(dette spørgsmål udspringer af ønsket om at styrke forudsætningerne for at foretage en kritisk vurdering af den centralistiske planskitse i Kapitel 10)**
 - (a) Hvad tænker du/I om implementeringen af sådan en plan?
 - (b) Hvordan tror du/I kommunerne vil tage imod sådanne planer?
 - (c) Hvordan tror du/I borgerne vil tage imod sådanne planer?
- 5. Hvordan ville I modtage indholdet af den decentralistiske plan? **(dette spørgsmål udspringer af ønsket om at styrke forudsætningerne for at foretage en kritisk vurdering af den decentralistiske planskitse i Kapitel 10)**
 - (a) Hvad tænker du/I om implementeringen af sådan en plan?
 - (b) Hvordan tror du/I kommunerne vil tage imod sådanne planer?
 - (c) Hvordan tror du/I borgerne vil tage imod sådanne planer?
- 6. Hvis I skulle foretage en kritisk vurdering af ovenstående tre planer, hvad ville I så lægge vægt på af fordele og ulemper? **(dette spørgsmål udspringer af ønsket om at styrke forudsætningerne for at foretage en kritisk vurdering af planerne i forhold til hinanden i Kapitel 10)**
- 7. Har I yderligere bemærkninger, I gerne vil dele med os, i forhold til de emner, vi har talt om under interviewet?

C.2 Interviewguide for interview med professor i energiplanlægning Brian Vad fra Aalborg Universitet

1. Hvilke implementeringsbarrierer ser du ift. opfyldelsen af målet om firedobling af VE på land? **(dette spørgsmål er generelt udledt af Kapitel 3-7)**
 - (a) Hvilke af disse barrierer ser du som de største? Og hvorfor disse barrierer?
 - (b) Hvilke implementeringsbarrierer oplever du som de største barrierer, hvad angår arealregulering?
2. Hvad tænker du om de initiativer og tiltag der er gennemført eller ser ud til at blive gennemført i første halvdel af 2024 i forhold til realiseringen af firedoblingsmålet? Her tænker vi specifikt på? **(dette spørgsmål er udledt af Kapitel 4, hvori ændringer af lovgivning analyseres)**
 - (a) Bekendtgørelse af lov om planlægning - 1. marts 2024
 - (b) Ændringer i VE-loven - 1. juli 2024
 - (c) Lov om statsligt udpegede energiparker (Energiparkloven) - 1. juli 2024
3. Hvad tænker du om indholdet af den centralistiske plan? **(dette spørgsmål udspringer af ønsket om at styrke forudsætningerne for at foretage en kritisk vurdering af den centralistiske planskitse i Kapitel 10)**
 - (a) Den centralistiske plan lægger op til, at staten er primær myndighed for planlægningen af VE-anlæg. Kommunerne mister deres selvbestemmelse for planlægningen, og planlægningen foretages hovedsageligt gennem landsplandirektiver.
4. Hvad tænker du om indholdet af den decentralistiske plan? **(dette spørgsmål udspringer af ønsket om at styrke forudsætningerne for at foretage en kritisk vurdering af den decentralistiske planskitse i Kapitel 10)**
 - (a) Den decentralistiske plan lægger op til, at kommunerne er primære myndighed for planlægningen af VE-anlæg. De får videre rammer til at dispensere for lovgivning, end det er tilfældet i dag.

5. Hvis du skulle foretage en kritisk vurdering af ovenstående to planer, hvad ville du så lægge vægt på af fordele og ulemper? **(dette spørgsmål udspringer af ønsket om at styrke forudsætningerne for at foretage en kritisk vurdering af planerne i forhold til hinanden i Kapitel 10)**
6. Har du yderligere bemærkninger, du gerne vil dele med os, i forhold til de emner, vi har talt om under interviewet?

C.3 Interviewguide for interview med medarbejder fra Energistyrelsen

1. Hvilke implementeringsbarrierer ser du ift. opfyldelsen af målet om firedobling af VE på land? **(dette spørgsmål er generelt udledt af Kapitel 3-7)**
 - (a) Hvilke af disse barrierer ser du som de største? Og hvorfor disse barrierer?
 - (b) Hvilke implementeringsbarrierer oplever du som de største barrierer, hvad angår arealregulering?
2. Hvad tænker du om de initiativer og tiltag der er gennemført eller ser ud til at blive gennemført i første halvdel af 2024 i forhold til realiseringen af firedoblingsmålet? Her tænker vi specifikt på? **(dette spørgsmål er udledt af Kapitel 4, hvori ændringer af lovgivning analyseres)**
 - (a) Bekendtgørelse af lov om planlægning - 1. marts 2024
 - (b) Ændringer i VE-loven - 1. juli 2024
 - (c) Lov om statsligt udpegede energiparker (Energiparkloven) - 1. juli 2024
3. Hvad tænker du om indholdet af den centralistiske plan? **(dette spørgsmål udspringer af ønsket om at styrke forudsætningerne for at foretage en kritisk vurdering af den centralistiske planskitse i Kapitel 10)**
 - (a) Hvilke implementeringsbarrierer forestiller du dig, der kunne være i en sådan plan?

- (b) Hvad tænker du om planens betydning for andre samfundshensyn - eksempelvis de samfundshensyn, der nævnes i Planlovens formålsparagraf?
 - (c) Hvordan tror du/I kommunerne vil tage imod sådanne planer?
 - (d) Hvordan tror du/I borgerne vil tage imod sådanne planer?
4. Hvordan ville tænker du om indholdet af den decentralistiske plan? **(dette spørgsmål udspringer af ønsket om at styrke forudsætningerne for at foretage en kritisk vurdering af den decentralistiske planskitse i Kapitel 10)**
- (a) Hvilke implementeringsbarrierer forestiller du dig, der kunne være i en sådan plan?
 - (b) Hvad tænker du om planens betydning for andre samfundshensyn - eksempelvis de samfundshensyn, der nævnes i Planlovens formålsparagraf?
 - (c) Hvordan tror du/I kommunerne vil tage imod sådanne planer?
 - (d) Hvordan tror du/I borgerne vil tage imod sådanne planer?
5. Hvis du skulle foretage en kritisk vurdering af ovenstående to planer, hvad ville du så lægge vægt på af fordele og ulemper? **(dette spørgsmål udspringer af ønsket om at styrke forudsætningerne for at foretage en kritisk vurdering af planerne i forhold til hinanden i Kapitel 10)**
6. Har du yderligere bemærkninger, du gerne vil dele med os, i forhold til de emner, vi har talt om under interviewet?

D | Referat af interview med tre medarbejdere fra Eurowind Energy A/S

Referat fra interview med Eurowind Energy A/S den 15/5-2024

S= Søren Klinge

T= Toke Rinfeldt Iversen

N= Nina Bødker

M= Marko Birk Nielsen

J= Jakob Mathias Jensen

J: Hvordan oplever I politiske tiltag og initiativer ift. den arbejdsgang, der er som virksomhed, der arbejder med planlægning af VE-anlæg? Eksempelvis når der kommer nye lovforslag eller ændringer

N: Flere ansatte kigger på dokumenter, høringer, lovforslag og arbejder med at finde ud af, hvad det kan få af betydning for firmaet. Orientering af ledelsen hvis der er ting, der har væsentlig betydning for firmaet. Måske søges der hjælp hos rådgivere for at få dem til at vurdere, hvilke konsekvenser det får. EWE bruger interesse- og erhvervsorganisationer og spiller sammen med dem – hvordan EWE vurderer de her ting. Det er noget, EWE er obs på og bruger tid på. Ledelsen finder det vigtigt, at EWE er med på banen og også er med på banen så tidligt som muligt.

M: Oplever I, at politiske tiltag og initiativer virker forstyrrende i denne sammenhæng?

S: I høj grad. Et eksempel er, at statslige energiparker betød mistet tempo i den kommunale planlægning, da man var usikker på, hvordan energiparkerne ville blive udpeget. Mange initiativer kan resultere i, at ting stopper snarere end at sætte dem i gang.

J: Hvordan med indvirkningen på Eurowinds interne arbejde?

N: Det er til at håndtere, men vi skal også bruge tid på at være i dialog med konsulenter, fordi de også skal være opmærksomme på ændringerne for arbejdet. Der er en god udveksling af erfaringer og input til hinanden i mellem og også nogle af konsulenterhusene i mellem og interesseorganisationerne. Der er samme forstyrrende effekt, når det kommer til afgørelser i klagenævn.

T: Det at projekterne er så lange, som de er, er en udfordring på det punkt. Man kan starte med at have en formodning om udfordringer i et projekt, men efter to års arbejde med projektet er det nogle andre ting, der er barrierer, fordi der er nye ting, der er dukket op.

M: Er sådan et eksempel nye håndbøger?

N: Ja. Og vi skal overveje at kigge tilbage på igangværende projekter. Det er også overvejelser, vi er nødt til at gøre på projekterne.

M: Hvilke implementeringsbarrierer ser I ift. opfyldelsen af målet om firedobling af VE på land?

T: Jeg er spændt på, om der opstår en træthed blandt kommuner og borgere ift. opsætning af VE. Nu har man haft Ruslands gaskrig o.l., hvor stemningen har været mere positiv end den nogle gange har været. Jeg er spændt på, om den positive stemning fortsætter, eller om det bliver mere negativt. Jeg frygter, at det bliver mere negativt. Jeg tror, at det bliver en væsentlig barriere for VE på land.

N: Hele udbygningen af elnettet i Danmark og omkringliggende lande er en barriere. I går fik vi en udskudsskrivelse fra energinet. Deres udbygning af hele deres vendsysselsprojekt er udskudt til fjerde kvartal i 2028. Det skyldes, at miljøstyrelsen har besluttet, at alle energinets projekter skal miljøvurderes. Indtil nu har man kunnet screene sig ud af mange projekter. Miljøstyrelsen er nu kommet frem til,

at elnetsprojekter fremover skal miljøvurderes. Det samme er gældende for gasledninger, hvor man før har kunnet slippe for miljøvurderingen. Man har ændret retningslinjer, hvilket nok får betydning for samtlige af energinets projekter i hele Danmark. Det er en tidsmæssig barriere. Det kommer nok ikke til at ændre ret meget på de anlæg, man ender med at opføre. Det er dog noget, der får projekterne til at trække et år mere ud. Måske endda mere.

T: En anden vinkel på det tidsmæssige det er, at der politisk er en målsætning om 2030. Dette gør, at vi skal være enormt effektive og have nogle store projekter igennem. Der er mange ting, der ikke er gearret til det tempo. Min fornemmelse er, at det i de sidste ti år er kørt i et roligt tempo, som ressourcerne og lovgivningen har fungeret ud fra. Ressourcer og lovgivning hele vejen rundt er ikke gearret til det tempo, vi ser, der skal være nu. Man sætter nogle mål politisk, men de mål er ikke realistiske.

S: Jeg er meget enig. Der skal ske en hastighedsforøgelse. Man har valgt at lave om på nogle grundlæggende ting. Man har fået nogle tariffer inden for de seneste to år, der har gjort, at tingene er gået i stå. Der er rigeligt af barrierer. Der er lang vej endnu. Ting vi burde have vidst for fem år siden, ved vi stadig ikke.

M: Hvilke implementeringsbarrierer oplever I som de største og hvorfor disse barrierer?

T: De barrierer jeg ærgrer mig mest over, og som jeg synes, at man kunne gå på kompromis med er kommuneplanerne med landskabsudpegninger. Man har haft en lille åbning på et tidspunkt med, at man kunne have VE i herregårdslandskaber, men samtidig er fornemmelsen, at vi stadig kan få veto, når kommunerne ønsker VE i landskabsudpegningerne. Der er ingen incitamenter til at ændre på landskabsudpegningerne. Jeg kunne godt tænke mig, at man gik mere ind i en konkret vurdering i hver enkelt tilfælde med, at der er nogle hensyn, hvor man må afveje, om man kan leve med et VE-projekts betydning for de landskabsinteresser. Det er den barriere, der ærgrer mig mest. Den synes jeg godt, man kunne gå på kompromis med.

N: Det her med at prøve at få en afklaring på, hvordan kommunerne skal agere efter kommuneplanen og hvor stramt. Det er landskab og lavbund og andre retninger. Lovgivningsmæssigt gennem NEKST har vi prøvet af få et til at slå igennem, at VE vejer højere end landskab – om ikke andet så som en midlertidig undtagelsesbestemmelse i loven – f.eks. undtagelse for skovbyggelinje. Det er hele tiden den forsigtige tilgang, der ikke batter, man bruger. Det kan godt være, at der bliver lempet lidt, men så skal der laves et dokument på ti sider om det med fare for, at kommunen, borgerne og os selv ikke kan gabe over de 300 siders miljørapport. Man har åbenbart ikke rigtigt turde fra statens side at få sådan noget indføjet i loven – eksempelvis med at så er havne undtaget e.l.. Jeg blev overrasket over, at fredede områder kom i spil mht. statslige energiparker. Man skal stadig have undersøgt alle mulige andre steder. Så var de lidt mere lempelige med skovbyggelinjer.

M: Vil I vurdere, at ændringerne giver flere arealer, eller at det er status quo?

N: Jeg tænker, at det er status quo, for vi får som regel dispensation fra skovbyggelinjer alligevel. Det med fredede områder, det ved jeg ikke.

T: Typisk er der anden regulering, f.eks. Natura 2000, i fredede områder, der kan give problemer, så det kan godt være, at det ikke rykker så meget. En ting jeg ærgrer mig over ved Energiparkloven er tydelighed om, hvorvidt man kan se bort fra kommuneplanretningslinjer eller ej. Der savner jeg en større tydelighed og helt generelt er det jo lige så gode eller dårlige projekter som alle mulige andre.

N: Samme emner forsøgte vi at spytte ind i NEKST, men der endte ikke med at blive taget stilling til, hvor stramt man skal forholde sig til disse retningslinjer for hensyn. Kommune og styrelse skal stadig administrere, som de altid har gjort. Der kommer ikke nogen politiske signaler om det modsatte.

M: Er uklarhed generelt en implementeringsbarriere i sig selv, hvor der ikke gives nok information om, hvad der skal til, og hvad man skal gøre?

N: Der er enormt høje ambitioner om grøn omstilling osv., men virkemidler og lovgivning følger ikke med, så der er et mismatch. Det er det vakuum, man synes er så mærkeligt med kæmpe stort arbejde med NEKST og styrelser, og så tænker man til sidst: "Øv. Kom der ikke mere ud af det?" Der skal ske noget mere på lovfronten der og kigge mere tilbage – f.eks. i forhold til det med herregårde.

T: Jeg synes, at der er en politisk mangel. Man kommer til at pletregulere og symbolregulere uden at tænke på helhed og effektivitet.

S: Også det vi snakkede om i går. Hvis du skal have lov til noget, der ligger udover det sædvanlige, så skal man virkelig sørge for at nogle meget specifikke detaljer er på plads ift. pletregulering.

T: Man putter små undtagelser ind, og så laver man undtagelser for undtagelserne.

M: Hvad tænker I er den største barrierer af de ting, I sidder med udover elnettet?

N: Skal det være arealregulering?

M: Man må selv vælge.

N: Ressourcer i den kommunale forvaltning, energinet og styrelser. En opprioritering af disse vil være godt. Der er her forskel på, hvor mange ressourcer kommunerne har afsat til dette. Konsulenthuse o.l. skal have langt flere biologer for at kunne lave de undersøgelser, der skal til. Der mangler arbejdskraft på dette punkt. De forskellige styrelser skal mere ind og være planlæggende myndighed, og det er et spørgsmål, om de kan skaffe det mandskab, der skal bruges. Mange kommuner er fornuftige, hvor det er konsulenthuse, der har svært ved at følge med. I nogle kommuner er der projekter, der er godt kørende. I andre kommuner har de aldrig beskæftiget sig med det før for få år siden, og de mangler erfaring og kompetencer til det. Det er et arbejdsressourcespørgsmål, der måske bliver værre fremover.

T: Det må man vel næsten håbe, må man sige. Men det er også et problem at holde på folk.

N: De stjæler fra hinanden.

S: Der er lidt uklare rammer for, hvad kommunerne må for planlægningen.

N: Særordninger og særregler i kommunerne er også et svært felt at bevæge sig rundt i.

T: Den største barriere er tydeligheden og klarheden og nok også politisk mod og overblik til at få sat tingene rigtigt sammen. Når jeg siger det, så ved jeg samtidig, at der nemt vil gå en årrække med at skulle justere efter det.

N: Man kan også spørge om, hvorfor det skal blive mere kompliceret. Det er det blevet gennem alle årene. Hvis man tænker på arealregulering med planbriller på, har man lempet lidt, men så har man stillet redegørelseskrav, der gør, at dokumentationsarbejdet bliver større. Miljøvurderingsloven er svær, for der er ikke noget klart facit, og ikke en klar ramme for, hvornår man har gjort arbejdet godt nok. Okkerproblematikker har f.eks. ikke altid været noget man har kigget på ift. VE, men det gør man nu.

T: Det er jo i høj grad ting, der er bundet op på EU, der er eksploderet. Jeg har svært ved at sige, hvad man skal ændre på EU-lovgivning, men der er i hvert fald noget, der bare bliver større og større og sværere og sværere med okker, flagermus og alt muligt andet.

M: Hvordan ville I modtage indholdet af den neutrale plan?

T: Jeg tror godt, at man kunne være kritisk over for den analyse, der er lavet for fremskrivninger i forhold til producerede terrawatt-timer.

S: Jeg er enig i, at man kan være kritisk. Når det lige passer med at nå målet med

den fremskrivning, så er det sjovt nok meget tilfældigt. Det er meget optimistisk f.eks. at antage, at der opsættes 300 MW i år. Alle VE-bonusser og grøn pulje handler om lokal accept. Spørgsmålet er, om dette er nok til, at man får en accelereret proces. Lige nu ser det ikke ud til, at disse ordninger i sig selv er nok. Vi har set, at Tønder Kommune f.eks. har lavet særordninger, hvor man går direkte imod det, man har lavet på Christiansborg. Der er også andre eksempler på sådanne lokale ordninger, man har lavet. Jeg er skeptisk over for, om det er nok.

M: Hvordan tror I, at borgerne tager imod dette?

N: Vi fik jo medvind under de kriser, det internale samfund stod i for 1,5-2 år siden. Det var jo noget af det, der handler om folks pengepung med at få adgang til billigere energi. Der er jo nu temmelig mange penge i grøn pulje-konceptet, men det kræver jo også, at de bliver forvaltet godt med en forvaltningspraksis, der giver mening i kommunen, så dem, der bor tættest på anlægget, får set, at pengene rent faktisk bliver brugt i lokalområdet. Der er sindssygt mange penge ifm. de store parker. Det er dog ikke der, at folk får penge direkte ned i lommen, som det er i andre sammenhænge. Sker der en afmatning i befolkningen i forhold til positiviteten om VE, bliver det et problem.

T: Jeg tror ikke, at det er nok. Der er nogle kommuner, der forventer, at man leverer yderligere i økonomisk compensation. Jeg tror, at man kommer til at kigge ind i, at der er nogle solcelleparker, som vi og andre forsøger at få planlagt for, men som der ikke er økonomi i, når det kommer til stykket om 2-3 år. Jeg tror, at vi kommer til at skabe en barriere for os selv, når det kommer til sol. Jeg savner en lidt større helhed og fokus på effektiviteten. Det er lidt den der planlovgivning. Selvfølgelig kan man håbe, at man rammer en folkestemning med kompensationsordninger. Og så vil jeg også sige, at med energiparkerne er det trods alt der, at der er forskellige indmeldingsrunder. Der er måske noget at komme efter. Jeg tvivler lidt, men ja...

M: Et tillægsspørgsmål – hvordan tror I, at kommunerne har taget imod disse tiltag og initiativer. Nogle kommuner har f.eks. taget afstand fra det med energiparkerne.

T: Jeg synes ikke, at man oplever negativ stemning med kompensationsordninger. Man har bare ikke forholdt sig til de tal. Det bliver spændende at se, hvad det er, der sker, når sådan et lokalsamfund bliver tilført så mange penge. Kan de forvalte de penge, eller havner de andre steder, som lokalområderne frygter?

S: Der var også kommuner, der ærgrede sig over ikke at få en energipark, så det er ikke kun negativt fra kommunernes side.

N: En overordnet kommentar: Der er måske lidt i det øverste punkt om Planloven med arealbrillerne på. Resten er VE. Der er ikke noget der, der indikerer større ændringer i arealreguleringsbestemmelser, eller at der er noget, vi skal gøre meget anderledes.

M: Vi hopper videre til den centralistiske plan. *Præsenterer indholdet af tidsplanen for den centralistiske plan*. Hvordan ville I modtage en sådan plan, hvis den landede på bordet?

S: Den kritiske fløj var meget imod statslige udpegninger med Energiparkloven, og at den lokale medbestemmelse forsvinder. Der skal være en kommunal accept først af et landsplandirektiv. Det tvivler jeg på, at de vil gøre. Jeg tror, at anvendelsen af landsplandirektiver vil give nogle udfordringer.

T: Jeg er noget i tvivl om, hvordan det ville udmønte sig med den centralistiske model. Jeg tror, at man vil møde den der tanke med, at man fratager noget af kommunernes selvbestemmelse. Den måde som Energiparklov-forslaget er bygget op med, at kommunerne kan sige nej. Det er ikke meget centralistisk, når staten hjælper lidt til. Hvis man ser, hvad staten faktisk går ind i, så er det motorvejsbyggeri, hvor der er brug for en større grad af overblik. Det er sådan noget, en centralistisk plan skal kunne med omlægning af infrastrukturen for energi. Det er svært at gøre sådan noget centralt, men det er også svært at gøre pga. lokal modstand mod en central plan. Jeg ved ikke, hvad man gør, så længe kommunen har vetoret.

S: Det er svært at få VE op at stå inden for de næste par år, fordi der skal leveres transformerer. En udbygning på kort tid handler ikke kun om planlægning.

N: Jeg er enig i det, der bliver sagt. Det er de samme ting, som Toke har sagt. Om der mellem linjerne ligger det, vi søger om, at styrelserne skal have en mere lempelig tilgang, så kan det godt være, at det gør en forskel. Det er sådan lidt uvist, hvordan det kommer til at virke.

T: Vi har udfordringer med 2030-målet, og vi kommer sikkert til at begå fejl, men jeg savner lidt, at man begynder at kigge længere end til 2030. Jeg savner, at man taler om, hvordan vi kommer videre fra 2030.

M: Hvordan ville I modtage indholdet af den decentralistiske plan?

T: Specielt de tre øverste eller fire – jeg har lidt svært ved at gennemskue de to øverste, hvad der kan ligge i dem, men i min øjne er det måske nogle lidt større ting at ændre på, hvor de nederste burde være noget, der kunne lade sig gøre med den retning, vi har i dag.

N: Den med at screene sig ud af vurderinger peger sig i den modsatte retning af, hvordan udviklingen går.

T: I mange år er det gået i den retning, men det er nok også et udtryk for, at det i kommunerne blev en stor og farlig ting med VVM, og så har man forsøgt at screene sig ud af ting, og så er man gået for langt med denne tilgang. Hvad angår Museumsloven tænker jeg ikke, at den betyder noget, men selvfølgelig er der noget at hente ved at lempe på arealregulering generelt. Der hvor der er noget at hente i den decentralistiske plan, det er i arealregulering.

N: Kom med bud på hvordan noget kan reguleres mere lempeligt – eksempelvis med bonusordningen med at tage noget ind under lokalplanen.

T: Min drøm er at gøre det tydeligere, hvordan man bruger nødretsforordningen,

og at man kan få mulighed for at anvende den inden for to måneder i et projekt.

N: Klagemuligheder og forsinkelse af projekter – hele klagesystemet er jo, som det er, og her prøver man også på at speede op. I NEKST-sammenhæng har man forsøgt at gøre sagsbehandlingen mere enkel. Her kunne man også gøre det nemmere med, at man kun skulle kigge på klagepunkterne og ikke på alt muligt andet. At lægge op til en noget mere smidig arbejdsgang i nævnenes hus ville være godt, fordi det trækker ud, bliver langhåret og beder om yderligere materialer.

M: Om det med erklæring inden for 4 gange møllehøjden som ejer. Hvad tænker I?

S: For nogle år siden lavede Kræftens Bekæmpelse en undersøgelse, hvor det blev konkluderet, at folk i højere grad brugte søvnmedicin, hvis de boede tæt på en vindmøller. Det er ikke uproblematisk at bo tæt på – specielt nu hvor møllerne er blevet større. Jeg tror ikke nødvendigvis, at det vil gøre det store.

T: Hellere større projekter, og de skal også kunne bære, at man fjerner boliger. Det er min oplevelse, at det er noget, vi løser.

M: Hvordan tror I, kommunerne og borgerne vil tage imod sådan en plan?

T: Det er nok den, de er mest positive over for.

S: Det vil være væsentligt med nogle rammebetingelser for de økonomiske kompensationer.

M: Hvis I skulle foretage en kritisk vurdering af ovenstående tre planer, hvad ville I så lægge vægt på af fordele og ulemper?

N: Kan I gøre jer nogle tanker om de barrierer, vi peger på? Om initiativerne rammer de barrierer, vi har snakket om? Det er gode ideer, og noget af det er prøvet før. Et budskab fra mig er at undgå pletlovgivning. Det, der rykker, er at skalere ned på natur og landskab. Vi skal samtænke erhverv og andre anvendelsestyper

og få det samlokaliseret mere. Hellere færre og større anlæg eller arealudlæg end det lidt mere spredte billede, som vi ser i nogle kommuner – Aalborg kommune er et eksempel på at udpege energilandskaber. Hvis man får udpeget nogle store sammenhængende arealer, så kan det batte noget, og så må naboer tåle det, eller man må opkøbe. Vi skal kunne frikøbe arealer, og så kan vi larme og støje her.

T: Det er en interessant diskussion I tager op, og som fuldstændigt mangler politisk – mere centralistisk eller mere decentralistisk. Det er godt at tage diskussionen op, og vi lykkes ikke med det, som det er nu, så enten skal man skabe så gode rammer for kommuner og borgere, så den decentralistiske model kan fungere i en tilpas stor skala, eller også skal man gå på den centralistiske plan med de store ramaskrig. Jeg tror, at vi er mest på den decentralistiske. Jeg synes, at vi er langt fra målet.

N: Langt de fleste kommuner er vant til en decentralistisk plan, og det er vi også, så hvis der kom det centralistiske input, så skulle man famle og justere arbejdet i op til fem år, før vi er helt på plads.

M: Har I yderligere bemærkninger, I gerne vil dele med os, i forhold til de emner, vi har talt om under interviewet?

N: Vi får ikke de redskaber, vi har brug for, i den nuværende situation.

T: Hvor er KL i diskussionen om VE og økonomien?

S: Der er tale i KL om, at pengene ikke er nok.

T: Der er en barriere med den decentralistiske model med ideen om, at det er en pengemaskine, vi skal malke fuldstændigt.

E | Referat af interview med professor i energiplanlægning Brian Vad fra Aalborg Universitet

Referat fra interview med Brian Vad den 27/5-2024

B= Brian Vad

M= Marko Birk Nielsen

J= Jakob Mathias Jensen

B: I vil lave sådan en handlingsplan?

M: Ja. Vi har lavet tre forskellige udkast med forskellige vinkler og udgangspunkter med, hvor ansvaret skal ligge henne. Det er det, der er omdrejningspunktet i de forskellige planer.

B: For det første hvis jeg lige selv må lægge ud, så vil jeg sige, at en firedobling på land er jo helt urealistisk. Det kan ikke lade sig gøre. Det kommer aldrig til at ske, og det er i virkeligheden ret kritisk, fordi nu er der lige kommet en solcelleplan, som lader som om, at det kan lade sig gøre. Klimafremskrivningen lader som om, det kan lade sig gøre. Og værre endnu: Energinet har lavet en udbygning af elnetsplan, som lader som om, det kan lade sig gøre, og det er hovedet under armen, så man er nødt til at skabe en debat om, at det skal laves om, for det er ikke realistisk, og det er der mange grunde til. En af grundene er selvfølgelig, at vi ikke har forbrug til det, og selvom vi brugte vanvittigt meget mere strøm også mere end alt det her power-to-x, som er på vej, så vil det ikke kunne lade sig gøre. Altså 4-6 gigawatt power-to-x er slet ikke nok til at høste den slags mængder. Derfor så er det helt urealistisk. Så det er lige en bemærkning. En anden bemærkning er, at der er jo nogle dårlige erfaringer med en centralistisk planlægning. For eksempel i Norge

hvor man virkelig, virkelig fik et tilbageslag for vedvarende energi, da regeringen valgte at udpege kommunale grunde eller områder til VE. Og der er også andre dårlige erfaringer end det, men det er i hvert fald en af dem. Jeg tror med de ting in mente, som jeg lige har sagt, så vil min klare anbefaling i forhold til en handlingsplan være at sikre, at når der bliver besluttet noget, så har man en fast track på at kunne få det godkendt og realiseret. Det andet er, at det, der er helt afgørende, det er, at der er mulighed nogle af stederne for at lave nogle lokale forbrug, så man kan få overskudsvarme og fjernvarme væk, og at det ikke er offentlige midler, der fremmer opsætningen af VE. Hvis man skal bruge offentlige midler – hvis man skal give tilskud eller subsidier for, at det ikke rykker til udlandet, så er det noget med at sørge for, at man har hånden på kogepladen i forhold til, at der skal være balance mellem forbrug og produktion. Vi skal over i et forbrugsdrevet system, hvor aktørerne selv har hånden på kogepladen. Jeg mener, at det offentliges rolle er at skabe nogle rammer for, at man kan udbygge så hurtigt som muligt, når man som privat investor ser et behov for mere el og måske samtidig har en mulighed for at etablere nogle forbrug, som jo så helst skal erstatte nogle fossile brændsler og fly og skibe eller på fabrikker andre steder, eller at vi ikke bygger datacentre i et land med mange kuldrevnekraftværker og den slags. Så det er sådan lidt det view, jeg har på det her.

M: Ja. Du er godt i gang kan man sige med at svare på nogle af de spørgsmål, som vi vil komme ind på her, så det er super fint. Jeg tænker bare, at vi dribler stille og roligt ned over spørgsmålene. Nogle af dem har du allerede været inde på, men så kan det være, at du vil uddybe det lidt mere, hvis det er. Det første spørgsmål, som du også åbner op for, det er generelt hvilke implementeringsbarrierer du ser ift. opfyldelsen af målet om firedobling af VE på land?

B: Der er i mine øjne et klart problem i, at nogle kommuner er gode til at skabe en lokal forandring og andre kommuner er enormt ringe til det, og det bliver en hurdle fremadrettet. Når det så er sagt, så skal man se det her i lyset af, at vi i dag har 65% af vores elproduktion, der er baseret på vedvarende energi. Altså vi er ikke startet fra scratch, og det er jo heller ikke sådan, at folk ikke lever med, at der er allerede er meget vedvarende energi opsat, så derfor så kan det her jo godt

lade sig gøre. Jeg tror, at en af de største hurdler det er egentligt at skabe den der lokale opbakning. Godkendelsesprocesserne skal jo helst gerne være en lille smule hurtigere. Altså de første havvindmølleprojekter der tog godkendelserne et år. Altså hvorfor er det, det skal tage så længe nu, når vi jo faktisk har en del erfaring med det? Det giver jo ikke rigtigt mening. Det skal vi have styr på.

M: Hvad tænker du af barrierer med arealregulering specifikt?

B: Der er en masse konflikter rundt omkring. Jeg går meget op i strategisk energiplanlægning. Det vil sige, at man nationalt skal udstikke nogle rammer for, hvad det egentlig er for en retning, vi skal hen i, og så skal det understøttes af nogle gode politikker – for eksempel at der er en lokal forankring og ejerskab måske, men det skal også være sådan, at kommunerne kan se deres rolle afhængig af, hvad for en kommune, man er. Det, synes jeg, mangler lidt, fordi den ene kommune ikke ved, hvad den anden skal lave. Det betyder også, at der måske bliver udpeget for mange arealer nogle steder eller for få arealer nogle steder. Nu er Energinets nye udspil om en eludbygningsplan i høring lige nu, som er, som jeg sagde lige før, helt vanvittig. Men der sidder så nogle kommuner rundt omkring, der ærgrer sig over, at de ikke får mere elnet, fordi de regner med, at den dagsorden, de skal have, det er at bygge mere vedvarende energi. Det er ikke det første, der står for, vil jeg sige. Altså i virkeligheden har vi i øjeblikket det niveau, vi nogenlunde skal have. Og når vi så gradvist får mere ind, så skal vi gradvist bygge mere, men vi kan ikke indpasse mere. Der er brug for noget strategisk planlægning, som betyder, at man kan lave en arealplanlægning, der hænger sammen med den virkelighed, der er, og som hænger sammen med, hvor vi skal henad. Man kan jo sagtens afsætte nogle arealer, men det skal så være nogle private, der skal have hånden på kogepladen i forhold til, hvad er det egentlig, vi har brug for, for ellers så kommer det her til at gå helt galt.

M: Hvad tænker du om de initiativer og tiltag der er gennemført eller ser ud til at blive gennemført i første halvdel af 2024 i forhold til realiseringen af firedoblingsmålet? Her tænker vi specifikt på ændring af Planloven, VE-loven og det her med statslige energiparker.

B: Det synes jeg sådan set er positivt nok. Jeg kunne ønske, at man gav flere muligheder for at etablere – f.eks. med solceller på tagene i stedet for på markerne, fordi det er faktisk noget af det, der skaber virkelig store konflikter rundt omkring. Det er de her solceller. Vindmøllerne er faktisk ikke helt det samme, men det må man jo så lokalt vurdere. Vi har 3,5 gigawatt solceller nu, og det er rigeligt til. Måske skal vi inden for et par år have tusind mere. I realiteten får vi nok 2,5 eller 3000 mere, og det hænger ikke sammen. Så vi bruger for meget areal på det, og inden investorerne begynder at opdage det, så er de der anlæg blevet bygget, men det vil investorerne opleve, fordi de ikke kan få den pris for strømmen, som de regner med.

M: Hvis du vil sætte nogle ord på forholdet mellem at man i firedoblingsmålet snakker om, at man vil have mange flere arealer fyldt op med solceller kontra hvor meget landvind, man vil have, hvad vil din kommentar være i forholdet mellem de to?

B: Det hænger bare ikke sammen. Det må man sige, men det er også, fordi vi ikke har nogen ordentlig plan for det.

M: Har du nogen opfølgende spørgsmål, Jakob?

J: Ja. Vil du uddybe, når du siger, at det ikke hænger sammen, hvad lægger du så vægt på helt konkret, når du siger det?

B: At vi får for meget solcellestrøm ind. Altså det er ikke det, vi har brug for. Hvis vi har brug for noget mere vedvarende energi, så er det i høj grad vindmøller som så jo mest skal ind i tilfælde af, at vi får nogle af de her nye store forbrug.

J: Okay. Ja. Yes. Super.

M: Man kan sige med vores planer, så den neutrale plan den afspejler bare det, som der allerede er på bordet og de klimafremskrivninger, som er blevet udarbej-

det der. Det er mere den centralistiske og den decentralistiske, vi vil tale om her. Du har jo allerede været inde på det, men sådan ja hvis du lige vil opsummere igen bare kort og måske uddybe lidt, hvad du sådan tænker.

B: Jeg har lige sendt jer nogle referencer på nogle af de her ting, så det kan I lige prøve at kigge på, men det, der er problemet, det er, at hvis ikke du har en lokal forankring af de her ting, så vil du opleve ikke bare at lokalbefolkningen er imod, men også at kommunalbestyrelsen begynder at kæmpe imod politisk, fordi man ikke har opbakning lokalt. Det er en kæmpe risiko. Derfor: jo mere man kan gøre for at nogle af de gevinster, der er ved det her, at de også tilfalder borgerne, jo bedre. Der er der jo bare forskellige måder at gøre det på. Der vil jeg jo så anbefale, at uanset om det er en centralistisk eller decentralistisk tilgang, så at der er et krav om og en kraftig opfordring til en lokal forankring.

M: Så det her med den lokale forankring der kan man sige, at med VE-loven, der hæver man de her penge til grøn pulje og den slags midler, som i sidste ende forhåbentligt tilfalder de lokale borgere. Hvad tænker du generelt om det, at den er blevet hævet? Er det nok, det som kommer her?

B: Nej. Jeg tror, det er for lidt, og jeg tror, det er en forkert måde at gøre det på. Jeg tror, at man skal prøve at tænke i, at man skal købe sig ind i det. Altså at man skal have mulighed for at have mere lokalt – at man kan ikke bare får det smidt i hovedet, men at man også kan gøre noget. Altså en del kan fint være at dele nogle penge ud, men hvis man ser på den samlede økonomi, så er de beløb, jeg har hørt om, ikke særligt høje i forhold til hvor stor en indtjening, der muligvis kunne være i det. Der skal jo være et incitament for investorerne i at bygge det. Omvendt så må man også sige, at hvis det skal bygges de steder, så må man også sikre, at der er en lokal forankring.

M: Der hører man jo nogle virksomheder arbejde med lokale forankringsmodeller, hvor de også går ud og giver flere penge. Er det så måske den rette vej at gå, eller hvad tænker du?

B: Ja det er jo i erkendelse af det, og det kan man også gøre som investor, hvis man har lyst til det. Jeg tror bare, det er fornuftigt med et sådant aspekt af lokal forankring i projekterne. De rammer for eksempel med de energiparker, der er udpeget, der er jo ikke noget som helst krav om en lokal forankring. Hvis man går igennem de projekter, så vil man også opdage, at mange af de foreslåede områder er bare sendt ind af virksomheder, der slet ikke engang har været inde over kommunalbestyrelsen. Altså det hænger ikke sammen. Der er ikke engang en forankring i kommunalbestyrelsen. Det duer jo altså ikke.

M: Ja. Så du tænker mere, at man skal gå i retning af, kommunalbestyrelsen og dem, der sidder her, de skal være en medspiller på det?

B: Ja det skal de i høj grad.

M: Yes, men vi ruller lidt tilbage igen, og så tager vi den centralistiske plan. Vil du uddybe, hvad du ser af implementeringsbarrierer ved den og fordele og ulemper, hvis du bare lige vil uddybe lidt det, du talte om i starten?

B: Hvorfor skal jeg gentage det? Jeg kan ikke sige det på andre måder. Det er bare en dum ide at gøre det på den måde. Det er dumt, at man ikke lader folk lokalt beslutte det.

M: Så stiller jeg bare et uddybende spørgsmål, hvor du nok kommer til at sige lidt det samme, men sådan det her med de statsligt udpegede energiparker med mulighed for, at kommunerne kan give samtykke til, at staten kan gå ind og overtage. Hvad tænker du om, at man har indarbejdet den mulighed? Tænker du, at den vil blive brugt, eller er det bare noget, der står på noget papir?

B: Det er jo en anden sag. Man kan jo sagtens få hjælp til at gøre ting fra staten, hvor man stadig har lokalt udpeget det, men jeg synes, det er en uskik. Jeg vil hellere have, at det var et rejsehold, der så klædte kommunerne på lokalt eller at man gav kommunerne lov til at hjælpe hinanden lidt mere end de gør i dag. Det er gradvist. Det er jo ikke noget, der slutter i morgen. Der er jo masser af ting, vi

skal placere forskellige steder med biogas, transformerstationer og det ene og det andet.

M: Så tager vi den decentralistiske plan. Jeg hører dig snakke ind i, at det er mere med samarbejde på tværs af kommuner og udelade lidt staten, så det bliver et mere lokalt samarbejde. Har du noget uddybende, som du tænker, du at lige vil kommentere på?

B: Staten skal jo skabe rammerne for det lokale. Det er sådan set deres rolle. Så synes jeg jo man godt kunne lave en mere strategisk plan, hvor man sagde: 'Hvor er det egentlig, vi skal henad som samfund?'. Det mangler jeg i høj grad. Så på den måde er der jo nogle rammer, som kommunerne skal udfylde, der ikke rigtigt er der.

M: Ja. Men er der så nogle yderligere decentrale tiltag, du tænker, man kunne fokusere på?

B: Jeg er ikke så vild med det med at give folk gratis el. Det synes jeg er en mærkelig tankegang. Det er jo ikke energieffektivitet. Det synes jeg ikke hænger sammen. Jeg synes, at man skal give folk en gevinst ved, at de er medejere eller den slags. Det synes jeg er mere hensigtsmæssigt. Det kunne også være, at man skulle lade noget tilfalde kommunen eller noget med en erhvervsudviklingspulje i kommunen. Det kunne også være, at det var en mulighed i virkeligheden.

M: Vi har jo været inde over de to spørgsmål, som relaterer til planerne. Hvad tænker du, at der er af fordele og ulemper, når vi snakker om tilgange til det, hvis der er noget yderligere der, du vil kommentere på?

B: Den decentrale hænger i mine øjne også lidt sammen med et regionalt fokus – altså noget regionalt koordinerende. Det lag det synes jeg også, at jeg mangler. I virkeligheden er jeg lidt fortaler for, at regionen får en rolle. Det er sådan lidt kontroversielt. Der er behov for en eller anden form for koordinerende rolle i forhold til hvor skal biogasanlæg være, og det kan ikke nytte noget, at der er placeret to

halve biogasanlæg i det ene eller det andet... den anden kommune. Altså man skal snakke sammen, og der skal være en mere strategisk plan om, hvor tingene skal være henne, og det kan man bedre med sådan en decentral tilgang til tingene, hvor man også tænker mere med strategisk energiplanlægning ind i det.

M: Vil du uddybe? Hvad tænker du, regionen skal have for en rolle og hvad for noget ansvar?

B: Jeg ved ikke, om den skal have noget ansvar andet end at den kan have en koordinerende rammesættende rolle, og det behøver ikke engang være bindende det, der bliver lavet. Det er mere sådan, at det bliver lavet, så man har noget konkret at forholde sig til. Jeg er også meget stor tilhænger af, at man i kommunerne får en fireårig cyklus i at skulle lave en vejledende strategiplan for kommunen.

M: Når vi sådan tænker kommunerne og borgerne ind i den her snak om VE-anlæg på land og det med lokal forankring, hvordan tænker du, når de står og kigger ind i alle de ting, der bliver vedtaget, hvad vil du tro, at det efterlader af indtryk for fremtiden indenfor...?

B: Jeg er lidt i tvivl om det. Jeg er meget frustreret over folks opfattelse af tingenes tilstand, fordi folk tror ikke, at der sker noget. Folk tror ikke, at vi er gået i gang. Jeg synes ikke, at der er særligt mange, der får forklaret borgerne, at vi faktisk er rigtigt langt i den grønne omstilling. Det, synes jeg, også skaber et mærkeligt politisk klima, hvor det er svært at prioritere, hvad det er, vi skal gøre med det ene og det andet. Der er også nogen – nu skal jeg snakke med Frederikshavn Kommune om et par dage, hvor man lever i den opfattelse, at man bare skal bygge en masse vindmøller, og i virkeligheden skulle de have mere fokus på besparelser eller fokus på at få en batterifabrik til området, hvis man gerne vil bygge noget vedvarende energi og hjælpe den grønne omstilling. Så jeg er sådan lidt bange for den del af den, men så er det også bare afgørende, at de rammer sikrer, at når der så sker noget, så føler man også, at man ligesom lokalt er med.

M: Når man så skal lave den gode fortælling om VE-anlæg i øjeblikket, hvad vil

hovedpointerne så være for at få belyst, at vi er et godt sted?

B: Det er lidt uden for jeres projekt, synes jeg, men for mig at se, så er det afgørende, at man har en eller anden politisk konsensusproces om, hvad der er op og ned, og hvor er det egentlig, at kampene de står henne, fordi lige nu så føler jeg ikke, at proportionerne er de rigtige steder i de her debatter.

M: Har du yderligere bemærkninger eller andet, du tænker, at du vil dele med os?

B: Nej. Jeg tænker, at I skal få forklaret, hvorfor det ikke er realistisk med den firedobling til at starte med og man skal have en tankegang om, at måske får man brug for en firedobling ikke inden for seks år, men inden for en 25-årig periode, så tidsperspektivet er et længere stræk end 2030. Det synes jeg kunne være fint.

F | Referat af interview med medarbejder fra Energistyrelsen

Referat fra interview med Energistyrelsen den 22/5-2024

S= Søren Halkier

M= Marko Birk Nielsen

J= Jakob Mathias Jensen

M: Hvilke implementeringsbarrierer ser du ift. opfyldelsen af målet om firedobling af VE på land?

S: Der er mange forskellige barrierer. Lavpraktisk så er en af de ting, der fylder meget i hvert fald i vores kontor det er jo det her med at sikre lokal accept. Så hele det borgernære fylder en del særligt ude i kommunerne. Vi arbejder med regulering og rammer. Kommunerne er planmyndighed. Det vi hører det er, og det vi også ved det er, at det er jo vigtigt få borgerne med ellers så gider politikerne heller ikke trække af på det derude... kommunalpolitikere, fordi så er de ikke kommunalpolitikere til efter næste valg. Det arbejder vi med på mange forskellige måder med grønne ordninger, VE-ordninger og de fire forskellige ordninger, som på hver sin måde kompenserer naboer til VE-anlæg på hver sin økonomiske måde. Det er i hvert fald en vigtig del. Man kunne også arbejde mere med bedre inddragesprocesser – der er krav om, at der er skal være borgermøde lang tid før, at anlæg bliver realiseret, så man ved, hvad deres rammer er og borgernes rettigheder. Den del fylder noget. Derudover hører vi og ser, at der i pipeline er ret mange projekter i kommunerne, og det kommunerne gør... begynder at gøre ikke dem alle sammen, men det er der nogen, der siger: 'Nu kan vi ikke tage flere ind. Vi har' nu siger jeg bare et eller andet 'Vi har 12 projekter, vi har ligesom godkendt og gået videre med. Vi har ikke hænder til at løfte mere.' Jeg tror, altså en af de andre store barrierer det er det der med ressourcerne og også til dels kompeten-

cerne ude i kommunerne, som jo er planmyndighed, og som skal behandle alle de her sager og lokalplaner og alt muligt andet. Det er også en vigtig spiller. Så er det klart, at vi har jo et system, hvor man som opstiller betaler for at blive koblet op på nettet, og det system har man lavet for at gøre det så omkostningseffektivt som muligt at udbygge nettet, så man giver et incitament til at få opstillerne til at placere VE-anlæg så tæt på elnettet som muligt. Der er en udfordring på Lolland, for der er ikke et ordentligt net. Hvis man bare ville firedoble, hvor der er plads, så kunne man bare gøre det, men det er ikke nødvendigvis der, hvor strømmen skal bruges, så her er en geografisk udfordring.

M: Når du nu har nævnt nogle stykker, hvor tænker du så, at den største barriere ligger, når det gælder målopfyldelsen?

S: Det er svært at sætte sig på. Mit bud er de to første. Det er sådan... det vi hører er, at der er masser af projekter i pipeline og virksomheder, der har bøgerne fulde af ordrer. Hvordan man kommer videre og får dem etableret er et godt spørgsmål. Der har jo kørt hele den her energiparksag, som jo har stået på i noget tid. Det er jo en del af klimaaftalen fra juni 22, hvor det blev besluttet, at staten skulle gå ind og tage en mere aktiv rolle i forhold til udbygningen af VE. Og der har jo været diskuteret frem og tilbage, hvad skulle det betyde at være energipark, og hvad skulle det medføre af rammer. Og jeg tror også, at det har betydet – det er sådan en klassisk ting, man ser – at ligesom når du varsler om en støtteordning eller en pulje, man kan ansøge om, så gør opstillerne det og kommunerne de standser lige de projekter, de ellers havde tænkt på, fordi hvis vi nu venter et år og så kan få det til den halve pris eller få nogle bedre vilkår, så gør vi jo det. Så det giver lidt en ketchup-effekt, så man afventer og ser, hvad der sker. Det giver noget usikkerhed, der kan spille ind.

M: Hvis vi retter blikket mod arealregulering, hvilke implementeringsbarrierer oplever du her?

S: Jeg ved ikke, om jeg kan pege decideret på nogen. Det er jo klart, at der er jo masser af sådan nogle arealregulerende hensyn, vi skal tage. Der er jo masser af

naturbeskyttelse og alle de der klassiske ting – fredninger, kulturting, beskyttet åløb og alt sådan noget. Det er klart, at det skal man holde sig ud af, men det være sagt, så er der jo masser af areal at tage af, hvis det endelig er det. Jeg tager lige et skridt tilbage. For fem år siden var VE på land drevet af de støtteordninger, vi havde. Når man lavede større udbud, så var realiseringen i høj grad baseret på, hvad staten ville betale for det. I kraft af energipriser og bedre teknologi er man nu nået til, at tingene kan komme op uden støtte. Nu begynder vi at være på et niveau, hvor man ikke behøver at give støtte mere. Hovedkernen fra klimaaftalen i 2022 er, at nu går man fra at være en statsstøttet ramme til at være markedsbaseret. Det er vigtigt at få med. Ift. arealregulering er der de klassiske ting at være opmærksom på og politiske interesser – nogle partier ønsker at fastholde landbruget. Nogle mener, at vi sagtens kan bruge 1% af dette vil VE, og så er vi i mål. Det er en kamp om pladsen, og det vil det altid være.

M: Der er blevet lavet en planlovsændring. Ift. snakken om vigtigheden af borgerne, hvad tænker du så om, at kravet om fordebatten er blevet skrevet ud af Planloven ift. den lokale accept?

S: Det har jeg ikke hørt om. Kan du fortælle lidt mere om det?

M: Det betyder, at der ikke længere er krav om fordebatten og høre, hvad borgerne tænker. Den lægger op til, at man bare smækker forslaget direkte på nettet, og så kan der komme høringsforslag ind uden, at der har været et borgermøde.

S: Det har jeg ikke hørt om. Det har jeg meget svært ved at se for mig (griner). Nu er det bare min personlige holdninger, I får. Det giver jo ikke nogen mening. Vi har folk, der tager ud til de møder hver gang og fortæller om de VE-projekter. Jeg mener også, at det er en del af vores pligt stadig. Det lyder tåbeligt i mine ører.

M: Man kan også argumentere for, at man stadig kan gøre det. Hvad tænker du om de initiativer og tiltag der er gennemført eller ser ud til at blive gennemført i første halvdel af 2024 i forhold til realiseringen af firedoblingsmålet? Her tænker vi specifikt på Bekendtgørelse af lov om planlægning - 1. marts 2024, Ændringer i

VE-loven - 1. juli 2024 og Lov om statsligt udpegede energiparker (kaldet Energiparkloven) - 1. juli 2024.

S: Det jeg ved mest om, det er det med VE-ordninger og energiparkerne. Det giver mulighed for, at staten kan gå ind og tage planrollen, hvis kommunerne gerne vil have det. Det oplever vi ikke, at der er nogen kommuner, der efterspørger. Det tror jeg ikke ændrer noget som helst ved det. Så giver det mulighed for som jeg husker det at gå lidt lempeligere til værks i forhold til nogle miljøkrav eller nogle naturhensyn. Altså det kan sikkert være fint nok. Det kan sikkert være med til at skubbe det lidt hurtigere igennem, men det ændrer ikke på, at der er en grund til, at vi har VVM i dag. Hvis man ikke laver VVM ordentligt, så bliver den påklaget, og så kan man have spildt 2-3 år. Men der kan sikkert godt være nogle tilfælde, hvor det giver mening. Ift. VE-ordninger har man skruet op for VE-bonus. Økonomisk kompensation gør ikke alt, men det gør noget, og private opstillere laver også aftaler under bordet med borgerne. Derfor vidste vi, at vi kan skrue op for nogle ting. Det gør noget ved den lokale accept, men på den anden side kan det være med til at kvæle nogle af de projekter, der lige præcis ikke kunne klare det. Men det ændrer ikke på det, vi kan se, som det er lige nu i pipeline, så ser det ud til, at vi når det, og vi er godt med. Altså som sagt der der... PT er der flere og flere kommuner der siger: 'Nu kan vi ikke tage flere ting ind. Vi har rigeligt, og vi har nok, og vi kommer til at mere end firedoble i vores egen Kommune' og så videre. Så jeg tror godt, at det kan være med til at hjælpe den justering med VE-ordninger, men det må vi se. Det er jo gisning. Det ved vi ikke endnu. Det skal evalueres i løbet af næste år.

M: Det var vores indledende spørgsmål. Så hopper vi til vores planer. Som sagt så er den neutrale plan bare, at vi har taget de politiske initiativer, der allerede er besluttet eller kommer i løbet af 2024. Vi hopper bare til den centralistiske plan. Den centralistiske plan går på, at det mest er staten, der skal være spiller for udbygningen med anvendelsen af landsplandirektiver for at få skub i udbygningen. Det er sådan overordnet set er pointen med den. Første spørgsmål er, hvad du tænker du om en centralistisk plan, og hvad du tænker af implementeringsbarrierer for at give staten bolden på denne måde.

S: Helt grundlæggende og det er også en del af energiparkdelen, så er det svært som stat at gå ind og planlægge. Det kræver et setup og et lokalt kendskab, hvis du skal planlægge en energipark. Så skulle man flytte en masse ressourcer fra kommunerne over i et stort statsligt organ, der skulle varetage den opgave. Det borgernære ville også tabe rigtig meget, for det er svært at være tæt på, når du sidder i centraladministrationen. Så kan man sige, at kunne der være noget i, at man samler kompetencer – miljøstyrelsen, naturstyrelsen osv. skulle samles i et fællesorgan. Mit bud er, at det vinder man ikke meget ved. Jeg tror, at man taber meget af det lokale, men man vinder ikke ret meget. Vi er også godt kørende i tempoet for projekterne relativt til andre steder i Europa.

M: Opfølgende spørgsmål – hvad tænker du om andre samfundshensyn, hvis man udruller sådan en plan?

S: Det kommer sgu an på, hvordan man gør det.

M: Hvis man tager udgangspunkt i, at det hele samles ét sted, og så ruller man det ud.

S: Den er svær.

M: Hvordan tror du, at kommunerne ville tage imod sådan en plan? Hvad ville de sige til det?

S: Det tror jeg ikke, der er så meget tvivl om, det vil de meget gerne frabede sig. Det er jo også det vi oplever med energiparkdelen, hvor vi principielt godt kan som stat gå ind og overtage planmyndigheden for en energipark, hvis det er. Det har vi fået sådan ret klare indikationer på, det er der ikke interesser for. Det kan jeg godt forstå sådan set fra deres synspunkt. Og som sagt synes jeg også... set fra min stol, at det giver meget god mening, at vi har noget der er mere lokalt som planmyndighed både pga. det lokale geografiske kendskab, men også pga. det sådan borgernære synes jeg, det er ret vigtigt. Det er de ting, der vil gå tabt særligt.

Det borgernære. Det demokratiske i det i min verden.

M: Hvad tror, at en borger ville tænke, hvis en sådan plan blev rullet ud?

S: Det vil ikke øge den lokale accept. Lad mig sige det på den måde. Jo længere væk du føler, at beslutningen er fra dig, jo mere modstand er der. Det har vi set med motorveje og testcentre i Østerild. Når der sidder nogen i København og beslutter, hvad der skal ske i mit lokalområde.

M: Tror du, at vi kommer til at se, at det er noget, der bliver anvendt nogen steder, eller tror du, at kommunerne kommer til at fastholde, at det er dem, der er planmyndighed?

S: Som sagt. Vi har ikke fået en eneste indikation på, at der skulle være en kommune, der synes, det er en god ide, at staten skulle tage over.

M: Hvad tror du, der ligger i, at kommunerne vil fastholde deres rolle som planmyndighed, hvis vi ikke tænker lokal accept?

S: To ting. 1. Herre i eget hus. Man vil gerne selv bestemme, hvad der påvirker borgerne. 2 Det er en magtkamp. Jo mere magt du giver væk, jo mindre vigtig bliver du og jo færre ressourcer får du, og medarbejderne forsvinder hen til de organer, der overtager opgaverne.

M: Hvilke implementeringsbarrierer forestiller du dig, der kunne være i en sådan plan?

S: Jeg har lidt svært ved at se, hvordan den adskiller sig fra virkeligheden i dag, men det er jo sådan i dag, at kommunen er planmyndighed, og der er en privat opstiller, der køber jord op og opstiller et VE-anlæg. Aftalen fra 2022 og 2023 er, at det skal være markedsbaseret. I dag er det kommunerne, der melder ind, at de gerne vil melde noget ind som energipark, og så kører de det selv i samarbejde med energinet.

M: Hvis vi fokuserer på planskitsens lovforslag. Støtteordninger skal være baseret på eksperimenter med batterier, elektrolyse og øget støtte til at teste ting af, så man får bedre økonomiske muligheder.

S: Vi har EUDP, hvori der uddeles ca. en halv milliard om året til støtte af innovative projekter med know-how, kompetencer og viden. Det findes i dag, og der er stor efterspørgsel på det. Jeg kan ikke huske, om der blev uddelt en halv eller en kvart milliard. Det er decideret innovation. Vi har en støtteordning, der løser det i dag. Med klimaaftalen blev der lavet noget med støtte til mindre arealer langs motorveje o.l.. Her er det placeringen, der er innovativ. Det betyder, at vi skal sætte solceller op steder, hvor det er mindre rentabelt, så det er en anden form for støtteordning, men det er jo ikke det, der rykker. Vi har været i dialog med branchen, men det er ikke, fordi de savner støtte. Ting kommer op uden støtte og har gjort det i flere år nu. Personligt tror jeg ikke, at der er vejen frem. Det giver mening, når det kommer til at innovation, men ikke til almindelige anlæg.

M: Præsentation af screeningsordning (mindre tid på screeningsproces så man forholdsvis hurtigt kan screene sig ud af en eventuel miljøvurdering).

S: Vi har jo været lidt inde på det ikke. Det kan sikkert skære en smule af. Vi har allerede et effektivt system her. Jeg tror ikke, at man kan hente sindssygt meget på det. Som sagt er der risiko for, at man mister tid, hvis miljøvurderingen ikke er lavet godt nok, og man så skal starte forfra.

M: Hvad så med at man sikrer sig, at der ikke bare kan blive klaget over alle mulige ting, og nævn tager ting op selv. Man gjorde så projekterne ikke blev yderligere forsinket, nå de ender i klagenævnet.

S: Jeg tænker, at det kommer an på, hvordan man udformer det. Det kan jo være et demokratisk problem, hvis man gennemfører det der, men det kan da klart være med til at sikre noget. Altså hvis der bliver påklaget noget, og det ikke betyder, at du skal sætte dit projekt på pause og så videre, så er der da noget at hente der,

men altså jeg vil sige det er lidt vigtigt, hvordan man konkret udformer det der, og hvad det er man ligesom fratager af muligheder og rettigheder rent demokratisk.

M: Endnu et punkt i den decentralistiske plan er udarbejdelse af vejledning til nødretsforordningen.

S: Ja. Hvad er der med den?

M: Hvad tænker du om at udforme en sådan vejledning?

S: Jeg kan ikke huske nødretsforordningen. Hvad er det nu med den?

M: Man skal kunne anvende den på projektet, hvor der ikke er andre alternativer, og hvor der er indvirkninger på natur og miljø. Forordningen gør, at man kan få gennemført et projekt alligevel, selvom der er nogle problematikker med natur og miljø.

S: Hvad jeg tænker om den? Der må jeg melde pas. Den er jeg ikke nok inde i til at kunne svare på den.

M: Hvad tænker du, hvis mange af beslutningerne lå mere lokalt, end de gør i forvejen?

S: Jeg synes, at den decentralistiske plan læner sig meget op af dagens virkelighed, hvis alternativet er den centralistiske model, og jeg synes, det giver mening med en lokal myndighed med lokalt kendskab. Det vil være mærkeligt for kommunen at lave en kommuneplan, og så kommer staten bare og overtrumfer det. At fastholde den magt kommunerne har i dag med at være i herre i eget hus, det er i kommunernes interesse og beskytte borgerne bedst muligt i sin egen kommune, det tror jeg ikke, at der er nogen kommune, der har lyst til at give afkald på. Borgerne vil sikkert også foretrække kommunen som planmyndighed, da det er nemmere at tale med kommunen end med staten.

M: Har du andre overordnede kommentarer til planerne, eller har vi været rundt om det?

S: Det at skulle lave sådan en central organisation det vil jo i sig selv være en barriere i den forstand, at det vil tage lang tid. Det vil koste enormt mange ressourcer at få sat det op altså sådan et nyt organ. Det vil være mega omkostningstungt at skulle til at lave en større omkalfatring af, hvordan vi myndighedsbehandler i dag. Og man kan diskutere, at vi har et mål om fem et halvt år, vi skal nå, om det giver mening at lave en så voldsom omkalfatring af det nuværende system, når vi har så kort tid, og vi har en masse projekter i pipeline. Der vil mit take nok være at sige: 'Hold fast i det vi har og køр afsted med det.' Og i øvrigt giv opstillerne fred og ro i den forstand, at nu skal vi ikke lave mere om end højest nødvendigt, så de ved, hvad det er for et fundament, de arbejder ud fra, fordi det der usikkerhedsmoment det er jo det, der kan parkere projekterne indimellem. Hvad er det, vi står med? Hvad er det, vi har med at gøre? Apropos det jeg sagde med energiparker og justering af VE-ordninger.

M: Hvilket indtryk har du af, når der bliver lavet ændringer. Er det noget, der forstyrrer de private opstillere?

S: Altså jeg synes, at det med energiparker og justering af ordninger skaber forsinkelser, fordi branchen ikke ved, hvad der kommer til at ske, og det skaber usikkerhed. Folk i branchen har bedt om, at der ikke kommer flere ændringer pga. de forstyrrelser, det giver. Så har vi på den anden side den politiske side, hvor politikere har incitament til at vise, at de er med til at arbejde for den grønne omstilling.

M: Har du yderligere bemærkninger, du gerne vil dele med os, i forhold til de emner, vi har talt om under interviewet?

S: Vær opmærksom på at få den sidste klimafremskrivning med og et dokument, jeg kan sende til jer. Så vær opmærksom på at den decentralistiske model ret meget ligner virkelighedens verden, som den ser ud i dag. Hvis man skulle lave noget endnu mere decentralt, så skulle man give kommunerne mulighed for at vurdere

noget, som Miljøstyrelsen sidder med. Vi har jo ikke rigtigt noget at gøre med arealregulering på land i Energistyrelsen.